

Dombóvár hitközségei, templomai, kápolnái

Jézus Szíve templom

„Dombónak lakószai, kik 1686-ban a vár romfalai körül megtelepedtek, utóbb elszaporodván, elhagyák telepítvényöket, s a 18. század elején ott, hol most fekszik Dombóvár a várróm északi részén kezdének vesszőkből font faházakat építeni, s egyszersmint azon helyen, hol a mostani áll, templomot is emeltek, melynek alapja égett téglából, de falai vályogból, boltozata pedig csak deszkából volt, sekrestye nélkül, kettő haranggal. A hivatalos műemlékjegyzék szerint a templom 1723 – 25. között épült. Ezzel szemben a helybéli intéző 1742. október 10-én készült jelentése arról számolt be, hogy akkor készült el az új szentély, csupán zsindegyfedése hiányzott még. Isteni tisztelet minden harmadik vasárnap tartatott benne; kezdetben Vásáros-Dombóhoz tartozó fiókegyház volt; 1729-ben pedig Döbröközhez csatoltatott. 1742. június 14-én itt törvényes egyházi látogatást tett gróf Berényi Zsigmond pécsi püspök.

Az ezen évi döbröközi Visita Canonica bizonyítja, hogy Dombóvárott akkor csak 263 lélek, 42 házaspár volt.

A döbröközi plébános évenként kapott minden házaspártól 1 p. m. búzát, szőlőbirtokostól 10 itcze bort, minden háztulajdonostól egy kocsi fát. Ezen kívül volt két hold földje, és kettő kocsi szénája, tized semmi. – Stolaris jövedelme: keresztelestért, és avatástért 40 denár. Esketésért 1 forint, az ujházasnő bevezetéséért – introductio – egy kezkenő, pár itcze bor, és kettő font hus; öreg-halott temetéséért 50 denár, énekes halotti miséért 75 denár, halotti beszédért 1 forint, kisdied temetéséért 25 denár.”

Vegyük sorba a plébánosokat Popits Jakabtól Farkasdi Andrásig.

„Dombóvár 1752-ik évben lett plébániává. Első plebános volt *Popits Jakab*, ki hat évi pásztorkodás után 1758-ban 36 éves korában meghalt, és a templomban a szentély mellé temettetett. A második *Nemes János* 1759 – 1760-ig, a harmadik *Diákovits József* 1760 – 1771-ig, tőle vannak többnyire a plébániának a régi könyvei, mint administrator halt meg, s a templomba temettetett. A negyedik *Lendvai János* 1771 – 1773., ötödik *Lepényei János* 1773 – 1774. április 29-ig, e naptól kezdve 1775. márczius 23-ig a plébániát kormányozta *Farkas Ferencz* pécsi szent Ferencz rendi szerzetes. A hatodik *Halász János*, 1775 – 1802, meghalt életének 59. évében, 1802. január 1-én, s végrendeletének kifejezett kívánsága ellenére a templomba temettetett; a hetedik *Szerentsey Ferencz* 1802 – 1828. Meghalt 72 éves korában 1828-ban decz. 12-én. Érdemei közé számíttatik, hogy az elemi iskolát jobb rendbe hozta, a plebániaházat egy szobával nagyobbította, a plebániakertben saját költségén egy pinczét ásatott, mely bortartásra igen alkalmas. A dombovári egyházi kerületnek 30 évig jegyzője, 7 évig pedig alesperestje volt. A nyolcadik *Hegedűs Alajos* 1829 -1851. Szerentsey mellett mint segédlelkész 9 évig működött, s ennek holtá után mint plebános 21 évig lelkipásztorkodott. Ő volt az első, ki a plebánia történetét rendszeresen kezdé vezetni, s annak szerkesztéséhez szükséges adatokat ritka szorgalommal gyűjté egybe. Minden legcsekélyebb, a templomot, iskolát, paplakot, temetőt, plébánost és tanítót

2.

érdeklő nevezetesebb napi eseményeket híven felegyezte, s 22 ívre terjedő plebánia történeti könyvet hagyott utódainak. 1850-ben saját kérésére a megürült regölyi plebániára áttétetett, hol 1862. évi április 26-án 67 éves korában meghalt.” A kilencedik *Harmath Márton*, 1850. évi december 24-én kineveztetett, és 1862. évi június 30-ig lelkészkedett, s ekkor a plebániáról lemondott. Lemondása után *Molnár József* a pécsi főgymnásium természet- és mennyiségtan tanára neveztetett ki plebános-helyettesnek, ki e minőségben 1862. július 1 napjától kezdve ugyanezen év október 15-ik napjáig működött; mely napon plebánosnak *Kuttor Ferencz* neveztetett ki Dombóvár tizedik törvényes lelkipásztorának 1866-ig. 1866-tól két éven át *Bence István* volt Dombóvár tizenegyedik lelkipásztora 1868-ig. 1868 – 1890 között *Gazics József* volt a tizenkettedik lelkipásztor, majd 1890 – 1893 között *Vitkovics Ferencz* volt a tizenharmadik plebános. Tizenegyedikként 1893 – 1912 között *Nyárádi Aladár* volt a lelkipásztor, majd 1912 – 1926 között *Offenmüller Zsigmond* tizenötödikként látta el a lelkipásztor szolgálatát. 1926 – 1963. között *Magyar Béla* volt a tizenhatodik, majd 1963 – 1974 között *Juhász Pál* volt a tizenhetedik lelkipásztor. 1974 – 1979. között *Kovács Géza*, majd 1979-től *Farkasdi András* volt a lelkipásztor 2002-ig, nyugállományba vonulásaig. Nevéhez fűződik a belvárosi plebánia tatarozása, a Jézus szíve templom belső felújítása és második tornyának felhúzása, a kertvárosi templom és közösségi ház, valamint a Rákóczi utcai temető ravatalozójának megépítése. 2006-ban hunyt el.

Dombóvár fejlődésével, gyarapodásával szükségessé vált egy templom építése, korábban egy Szent László tiszteletére felszentelt kápolna állt. 1757-ben Esterházy Miklós által felajánlott anyagokból felépült a barokk stílusú egyhajós templom. Főoltára valamint a szószék barokk stílusban készült, Esterházy Miklós adományaként Kismartonból került ide 1760 körül. Feltehetően a XIX. századból származik a főoltáron található, Máriát Szent Lászlóval ábrázoló festmény, az oldalkápolnában lévő Lourdes-i Mária, valamint a főoltáron lévő Jézus Szíve-szobor. A mellékoltárt díszítő festmény dr. Gál Péternek, a templom egykori papjának alkotása.

A Szent Orsolya-rend egykori iskolájából származó oltárt a főhajó déli falán, az Esterházy Miklós Nádor Gimnázium kápolnájából származó oltárt pedig a főhajó északi oldalfalán helyezték el. Valószínűsíthető, hogy a két oltár ugyanabban a műhelyben készült az 1930-as években. Két mellékoltárának képeit Polák Christophorus, helybeli mester készítette.

Harangjait 1921. augusztus 14-én szentelték meg és helyezték el a toronyban. A 700 kilós, 110 cm átmérőjű szent László harang mellett a 48 cm átmérőjű, 53 kilós Anna harang és a temetői lélekharang került elhelyezésre a toronyban. 1948-ban a Szlezák László öntötte 78 cm átmérőjű harang került a toronyba. Veszprémben készült toronyóráját 1791-ben kapta. Orgonáját 1967-ben Stach Mihály építette. A templom az évek során kisebb-nagyobb felújításon esett át. Az 1930-as évek elején már igen szűknek bizonyult a templom, így egy új építést szorgalmazták. Az 1940-ben készült építészeti tervet a kaposvári Kappéter István készítette. Végül az építés – elsősorban a háború miatt – elmaradt. Az összegyűjtött pénzből 1949-50-ben háromhajóssá bővítették. A szentély elbontásával északi és keleti irányban neobarokk stílusban szélesítették, a sekrestyét megnagyobbították és a főbejáratot a keleti

3.

oldalra helyezték át. A templom 1962-ben ismét felújításon esett át, majd 1986-ban megépült a második torony.

(Forrás: 1865 Magyar Sion (3. évfolyam pp. 833-844. ADT)

dombovar.hu/Lakohelyunk/Ertektar/Nevezetes-epuletek)

Az idézett cikkek és tudósítások időrendben, a megjelenés szerint lettek leírva.

Szerencsei Ferenc plébános hagyatékából készült a templom előtt látható késő barokk stílusú Szentháromság-szobor, mely „felállítatott 1848. évben június hó 15-én és 18-án Szent Háromság vasárnapján, melyért alku szerint Pianono (helyesen Gianone) János pécsi polgár és kőfaragó 300 f. kapott”

(Forrás: DRSzN fb. csoport)

Ebben a típusváltozatban készült és kutatásunk szerint példaértékű, Gianone János 1847-ben, Dombóváron, a plébániatemplom előtt felállított Trinitása. A volutadíszes fölfelé keskenyedő pilléren fölfelé csavarodó felhősor látható, melynek fejezetén, felhőn trónol a Szentháromság. A talpazat keretezett részén felirat olvasható: „Dicsőség az atyának, a fiúnak és szent-léleknek. Gianone János azonos kompozícióval és megfogalmazásban, 1850 körül, Márokra is faragott Szentháromság oszlopot.

(Forrás: Szentháromság emlékek és útszéli szobrok – Janus Pannonius Múzeum, Pécs 2002. (p. 154. ADT))

Katholikus Néplap 1858. február 25. (11. évfolyam 8. szám p. 71. ADT)

Leujabban a nem rég fényes ünnepélylyel beszentelt gyönyörű dombóvári kálvária kelté fel figyelmünket, mely az ernyedhetetlen buzgalmu nt. Harmat Márton plébános urnak, s a hajlékonyszivű dombóvári híveknek köszöni fölállittatását. Fájdalmas lélekkel tapasztalá ugyanis a csak most említett derék lelkész úr, hogy valamint több más helységben, ugy Dombóváron is egészen el van a temető hanyagolva, ugyannyira, miszerint egy ideig szinte legelőül használtatott. - A fáradhatatlan buzgalmu plebános úr szót emelt ezen vétkes kihágásért. Ezen atyai szeretetszülte intést szép siker koronázta; mert a község elvadult, pagony szerű temetőjét a haszontalan csipkebokrok- s katangkóróból kinyesve körülárkolta, s a nyert földterület kaszálóul használtatott. - Hogy pedig a hitbuzgó lelkész úr még szentebb érzelmeket keltsen a már némileg rendezett temető-helyiség iránt, egy kálvária felállításának eszméjét pendíté meg a mindenjóra fogékony nép szívében. Az ige jó földbe esett; s a nép késznek nyilatkozott e szép terv kivitelére. S minthogy a kálváriához szükségelt halom hiányzott, a szorgalmas hívek 1853-tól 57-ig tél üres óráit felhasználva, a temető közepén méhszorgalommal egy mesterséges halmot hordának össze. – Ezen idő között a temetőben termett széna évenként eladatott; s az ebből nyert fillérek, s a helység előljárói

4.

által rendezett táncszertély jövedelmének megtakarított összege, különösen pedig a buzgó plebános úr áldozat készsége lehetőségessé tévők azon gyönyörű kálvária felállítását, melyet hírneves hazánkfi, a derék Bartalits, oly remekül készített el; s mely középszámítás szerint 400 p. forintba került. Áll pedig három masszív keresztből, s ugyanannyi remekül talált szoborból, melyek a fájdalmas Anyát, sz. Jánost, és Magdolnát ábrázolják. A szentelési sz. szertartásokat ft. Horváth László szakcsi plébános és alesperes úr, az alkalmi sz. beszédet pedig nt. Kerekes vásárosdombói lelkész ur végezte. Valóban sokat nyert Dombóvár e szép kálvária által! . . . Áldja meg az ég a derék plebános urat tett-dus buzgalmáért s az egész községet fáradhatatlan szorgalmáért!

Képes Ujság 1860. július 08. (2. évfolyam 15. szám p. 166. ADT)

. . . Kiállott szenvedések után az unokák elődeik hamvaiból phönixként feltámadva, idővel elszaporodtak. A lapályból fel a dombra vevők magukat, vesszőkből font faházakba telepedtek; utóbb jobban szaporodván a nép száma, templomot építettek Szent László király tiszteletére.

Hölgyek Lapja 1880. november 14. (4. évfolyam 46. szám p. 571. ADT)

Földrengés rázkodtatá meg e héten az ország nagy részét; a fővárosban csekélyebb mérvben érezték meg; a Dunántól sok megyében már erősebb volt; Dombóváron a templomról a kereszt is leesett; . . .

Kalocsa Antal idejében 1887-ben „elhatározottatott a régi toronyóra kiigazítása illetve új toronyóra készítése; Zord Ede pécsi órászmester bízott meg a régi óra kiigazításával és egy új, a félórát egy ütéssel jelző második kalapács alkalmazásával, 150 forint javítási díj felajánlásával.”

(Forrás: DRSzN fb. csoport)

Dombóvár és Vidéke 1899. november 26. (1. évfolyam 49. szám pp. 4-5.)

Szent Antal szobra.

A dombovári római katolikus hívők ujabban Szent Antal szobrát szerezték meg, melynek ünnepélyes felszentelése október 26-án ment végbe.

Közérdek 1909. augusztus 21. (5. évfolyam 34. szám p. 4. ADT)

Egy nagyközség templom nélkül. A dúsgazdag Esterházy Miklós herceg, aki pedig mint nagyon jó katolikus ismeretes, csodálatosan takarékos a kegyurasága alá tartozó egyházakkal szemben. Így pl. a szépen fejlődő Dombóvár legsötétebb pontja a róm. kath. templom. Külsőleg is, de különösen az által, hogy a hívek tized része sem fér el benne, intelligens ember pedig egyáltalán nem kap benn helyet. Hasonló állapotok uralkodnak majd minden patronatusi községben. Példátlan eset azonban az értényi. Ott a templomot dacára a plébános többszöri sürgetésének annyira elhanyagolta az uradalom, hogy most a főszolgabíró kénytelen volt bezáratni, mert életveszélyes benne tartózkodni. Hogy a népes község lakossága hova fog járni templomba, az már persze nem a hatóság gondja, de hogy a szociális állapotoknak nem használ az ilyesmi, az kétségen felül áll. – Érdekes a regölyi plébánia állapota is, ott az épületek oly épületes állapotban vannak, hogy a püspök bérmutja alkalmával kuriózumkép lefényképeztette őket, mint érdekes romokat. A püspököt, aki most járt először ezen a vidéken, kínosan lepték meg ezek a dolgok és midőn egyik katolikus községből a másikba menet áthaladt egy protestáns falun, szóvá is tette, hogy a szegény nép által fenntartott templom mennyivel jobb karban van, mint Magyarország leggazdagabb birtokosának templomai, amit csak úgy lehet megérteni, hogy a herceg nem tud e dolgokról. De mikor már a templom a hívek nyakába szakad, akkor már mégis meg kell tudnia!

Dombóvár és Vidéke 1910. január 09. (10. évfolyam 2. szám p. 1.)

Új templom Dombóváron.

Tudom, hogy a fenti cím után mindenkinek megdobbanik a szíve; s ha mindenkié nem is a hitéből fakadó jóleső megnyugvástól, de legalább is a kíváncsiságtól, vagy szebben kifejezve: a város kulturális felvirágzása iránti érdeklődésből; a kérdések egész özönét váltja ki az emberekből a címben kifejezett gondolatnak csupa megpendítése is; hol lesz, mikor épül, ki építteti, stb.

Kénytelen vagyok azonban megvallani a különféle szempontokból érdeklődőknek, hogy bíz a dombóvári róm. kath. templom ha nem is egészen a „jövő zenéje”, mégis a megvalósulásnak annyira kezdetleges stádiumában van még, melyet csak az alvó rügy szemhez hasonlíthatok, melyben a potenciális életenergia feltétlenül meg van, de annak aktiválásához még csak a legeslegelső tavaszi enyhe napsugár csillant meg.

S ez az első napsugár, mely a közóhaj eme alvó gondolatrügyét felpattantotta Nyárády Aladár dombóvári plébánosnak a karácsony hetében megkezdett, s a templomépítés céljára szolgáló kegyes adományok gyűjtése volt.

Aggódva bár, de nem kislelkűen, hanem az Isten segítségével, és a hívek jóindulatában bízva indult el Nyárády két iskolaszéki tag által kísérvé gyűjtő körutjára 1909. dec. 27-én

délután, s a nevezett napon, nemkülönben a rákövetkező két napon az itt felsorolandó jólelkű adakozóktól a következő összegek sajátkezű aláírását vette. . . .

Eddigi gyűjtésük összesen 2643 korona. A nagy célt tekintve bizony-bizony még csak nagyon az első napsugár; hajnalpír, mely a jövő kérdésességének felhőin dereng keresztül. – De vigasztal az, hogy csak a kezdetek kezdete, és pedig olyan kezdet, melyben ha nem is vakmerően, de eléggé megnyugtatólag lehet remélni.

Legyen köszönet a buzgón fáradozó plebánosnak, (ki a csunya nedves időben egy kis tüdőhurutot is összegyűjtött magának), legyen hála a jólelkű adakozóknak.

További kegyes adományokat, kérjük a plebánia-hivatalba juttatni, addig is, míg a gyengélkedő plebános a személyes gyűjtést folytathatja; az adakozók neveit, és a jegyzett összegeket e hírlap hasábjain fogjuk nyilvánosan nyugtázni.

Vajha épülne fel mihamarabb az új templom, mely – hála istennek – szépen fejlődő városunk törzsén igen-igen előkelő hajtás volna, mely a dombóvári hívő közönség lelki finomságára rendkívül kedvező világot vetne. Hiába hirdetünk kulturát durva lélekkel; ne mutassunk rá palotára, festményre, szoborra, technikára; az mind-mind nem kultúra, a valódi kultúra a lélek eleganciája, s a mit felsoroltam, az már az elegáns léleknek a megnyilatkozása.

Nyilvánítsa ki Dombóvárnak a minden szépért, nemesért lelkesedni tudó közönsége lelkének előkelőségét, legyen az újonnan építendő templom a lakosság fenkölt gondolkodásának kőbe írt nemesi diplomája; hirdesse szellemének generozitását, áradjon belőle a Magasságbelinek dicsőség, és a jóakaratu embereknek pedig sok-sok békesség.

Dombóvár és Vidéke 1910. január 16. (10. évfolyam 3. szám p. 2.)

A dombóvári toronyóra, mint valami régi, letűnt korszak emléke, mint valami reliquia, éktelenkedik. Nem csak járni nem akar, hanem számjegyeit sem akarja megmutatni. Olyan, mint valami várromon az ágyu ütötte sérülés. Ugy látszik, az illetékes körök azt képzelik, hogy a toronyóra nem városba való, hanem buta falusi szokás. Pedig a budapesti toronyórák aranyos számlapja pontosan mutatja az odavetődő falusiaknak az idő állását. A mi toronyóránk az évszázadokat mutatja.

Dombóvár és Vidéke 1910. október 23. (10. évfolyam 43. szám p. 2.)

Építik a tornyot.

A dombóvári róm. kath. templom tornyának kopott süvegét leszedték és a külső tatarozással együtt csinos új tornyot építenek, mely a réginél magasabb lesz. A magas állványon serényen dolgoznak a kőművesek és ácsok, hogy munkájukkal a zord idő beálltaig elkészülhessenek. – A renoválásnak itt is volt már a legfőbb ideje, mert a kopott külsejű

templom és torony bizony nem vált díszére városkánkknak. Igaz ugyan, hogy nagyobb szükség lett volna a templomnak szélesbítésére, mint a torony magasítására.

Dombóvár és Vidéke 1910. október 30. (10. évfolyam 44. szám pp. 1-2.)

A dombóvári plebános folyó év elején gyűjtést indított új templomépítésre. Ugy emlékszünk 2643 korona gyűlt össze. Szóval egy toronyóra való. – A hozzávaló templomot a hercegtől várják. – Most, hogy a szekszárdi tornyot villanyos órával szerelték fel és villanyos kongató készülékkel látták el, mely tűzvész esetén a városházáról működésbe hozható, nem mehetünk el az épülő tornyunk mellett anélkül, hogy arra ne gondolnánk: jó volna itt is ilyen berendezést létesíteni. A gyűjtött összeg ilyenén való felhasználása kétségtelenül emberbaráti célt szolgál.

Dombóvár és Vidéke 1910. október 30. (10. évfolyam 44. szám p. 4.)

A toronyépítés.

A múlt számunkban már megemlítettük a rom. kath. templom tornyának renoválását, azóta alkalmunk volt az új torony tervrajzát megtekinteni és ennek alapján állíthatjuk, hogy az épülő torony valóban díszére fog válni városunknak. A torony falzatát mintegy méternyire emelni fogják és úgy helyezik rája a magas nyolcszögletes tetőt, mely galvanizált bádoggal lemezekkel lesz borítva. A torony teljes magassága a keresztgombjáig 36.6 m. lesz, míg a régi csak 29.5 m. volt. Az építési tervet Dvorzsák Rezső hgi. építőmérnök készítette.

Most még a díszes toronyba az óralapok mögé új szerkezetet is tehetnének és így valódi és pontos óra mutatná és jelezné a múlt időt, akkor legalább tökéletesebb munkát végeztek volna.

Dombóvár és Vidéke 1910. november 13. (10. évfolyam 46. szám p. 2.)

A toronyóra.

Több oldalról felhangzott az az óhaj, hogy a restaurálás alatt álló toronyba órát helyezzenek el. A toronyóra a község minden lakosának érdeke volna valláskülönbség nélkül. Csütörtökön délutánra e tárgy megbeszélése végett értekezlet volt a község házában, hol Nyárády Aladár plebános egy tervet és költségvetést mutatott be, mely szerint egy új óra beszerzése és elhelyezése mintegy 1300 koronába kerülne. – Ezen összeg megszerzésére a nagy közönség szíves adakozását kéri. A közös cél érdekében ez úton is felkérjük városunk lakosságát, hogy adományait a cél megnevezésével akár lapunk címére, akár a plébánia hivatalhoz vagy a községi elöljárósághoz juttatni szíveskedjenek. Még megjegyezzük, hogy a toronyóra a város tulajdonát fogja képezni.

Dombóvár és Vidéke 1910. december 11. (10. évfolyam 50. szám p. 3.)

A toronykereszt feltevése múlt vasárnap megtörtént. Az érdekes munkát a kellemetlen nedves hideg idő dacára igen sokan nézték. A veszedelmes munka a szédületes magasban minden baj nélkül végződött. A csinos kereszt és az alatta levő gömb, mint azt már múlt számunkban is jeleztük helybeli iparosaink ügyességét dicséri. A kereszt Cser József lakatos mester műve, a gömb pedig Müller Rezső bádgosé, aki a toronytető bádoggal való borítását is végezni fogja.

Dombóvár és Vidéke 1912. március 10. (12. évfolyam 10. szám p. 2.)

Plébánosváltás.

Nyárády Aladár plébánosunk tizennyolcési ittműködése után a közeli napokban eltávozik közülünk és elfoglalja a döbröközi plébániát. Az áthelyezés saját kérelmére történik.

Mikor köztudomású lett, hogy herceg Esterházy, a plébánia kegyura elfogadta a kérést és áthelyezésre bemutatta Nyárádyt a megyéspüspökhöz, a dombóváriak száz aláírással kérvényt nyújtottak be Zichy Gyula gróf pécsi püspökhöz, hogy meggátolják az áthelyezést. A kérvény azonban már a végérvényes döntés után érkezett és eredménytelen volt.

A püspök Dőry Józsefhez írt levelében tudatta az áthelyezést és egyuttal azt is, hogy Nyárády eddigi jóindulatu működésének elismerésül őt szentszéki t. ülnökké nevezi ki.

A püspök levelét egész terjedelmében itt közöljük:

966/1912. A pécsi püspöktől. Nagyságos Dőry József nagybirtokos urnak Dombóvár.

Nagyságos uram!

Őszinte örömmel töltött el Nagyságodnak és társainak f. évi február 23-án hozzám intézett kérvénye, melyben Nyárády Aladár dombóvári plébános ur iránt őszinte vonzalmuknak és ragaszkodásuknak adtak kifejezést, mert mindig jólesik tapasztalnom, ha a hívek és lelkipásztoruk között egyetértés és béke uralkodik. Nevezetes plébános jóindulatu működését magam is értékelem s épen ezért midőn őt saját kérvénye és a főméltóság kegyur bemutató levele alapján a döbröközi javadalomra áthelyeztem, egyidejűleg püspöki Szentszékem t. ülnökévé is kineveztem.

Az a vélemény tehát, mintha őt előttem bevádolták volna téves értesülésnek lehet kifolyása.

Fogadja Nagyságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását.

Pécs, 1912. március 2.

Zichy Gyula pécsi püspök.

Az így megüresedő dombóvári plébánia vezetésével az ideig, míg az véglegesen betöltve nem lesz, - tudomásunk szerint – Vörös Kristóf tamásii segédlelkészt, mint adminisztrátort bízta meg a püspök. Szívesen üdvözljük őt – régi kedves ismerősünket – újra közöttünk és örömmel vennők minél hosszabb ideig itt tartózkodását.

Dombóvár és Vidéke 1912. április 07. (12. évfolyam 14. szám p. 2.)

Uj plébános.

Nyárády Aladár eltávozásával megüresedett dombóvári plébániára herceg Esterházy kegyúr bemutatása alapján a pécsi püspök Offenmüller Zsigmond magyarkeszii plébánost helyezte át. – Az új plébános hivatalát fehér vasárnap utáni héten veszi át.

Dombóvár és Vidéke 1912. április 14. (12. évfolyam 15. szám p. 2.)

Plébánosi eskü.

Offenmüller Zsigmond Dombóvár új plébánosa az elmúlt szerdán tette le a plébánosi esküt Pécssett Walter Antal püspöki helynök előtt.

Dombóvár és Vidéke 1912. május 05. (12. évfolyam 18. szám p. 3.)

Plébánosi beiktatás.

Mult vasárnap volt Offenmüller Zsigmondnak Dombóvár új plébánosának hivatalos beiktatása. A hivatalos aktust Fröhvirth Géza tb. kanonok gyulaji esperes plébános végezte a templomban, amelyet zsúfolásig megtöltöttek a hívek. Legelőször Meyer Lajos káplán olvasta fel a püspök kinevezési leiratát, mely után magas szárnyalásu beszéd kíséretében adta át Fröhvirth kanonok a templom kulcsait, mint a plébánia jelvényeit Offenmüller plébánosnak, ki szintén tartalmas beszéd után átvette most már a dombóvári r. kath. egyház vezetését. Ezután ünnepi mise volt.

A mise után a plébánia háznál az üdvözlő küldöttségeket fogadta az új plébános.

Révai Nagy Lexikona 1912. (5. kötet p. 671. ADT)

. . . Dombóvár ma az Esterházy herceg egyik uradalmának feje. Templomának szentélye a tízszög öt oldalával záródik, de átalakított. . . .

Dunántúl 1915. augusztus 06. (4. évfolyam 179. szám p. 3. ADT)

Reflexio a dombóvári második segédlelkészi álláshoz. A „Dombóvár és Vidéke” f. év július hó 11-én megjelenet számában „A pécsi kath. egyházfőhatóság szives figyelmébe” c. cikk azt, hogy a szükséges második segédlelkészi állás Dombóváron még mindig nincs megszerveve, a pécsi kath. Egyházfőhatóság rovására írja, és holmi évtizedes mulasztásokról is szól. Mélyen fájlalja Koch Alajos s. lelkész távozását is, aki azért kért állomás cserét, mivel a két embernek is elég munka végzésére vállalkozni nem akart, mert úgy gondolkozott, inkább otthagyja dombóvári szép misszióját, de félmunkát nem végez.

Ezen cikkekre reflektált már a „Dunántúl” egyik száma egy hosszabb cikkben, melyet mindenki, aki az ügy állását ismeri, örömmel aláír, mert meg vagyunk győződve, miszerint annak, hogy a dombóvári második segédlelkészi állás ezideig szervezve nincsen, nem a pécsi püspök úr öméltósága az oka, hanem azok, akiknek legnagyobb érdeke a második segédlelkészi állás szervezése, azok akiknek módjukban állott volna a bajon segíteni, de ennek orvoslását húzták-halasztották s mikor az Egyházfőhatóság egy ultimátumszerű kéréssel fordult az illetékes faktorokhoz egy, úgy látszott eredményes, agyonhallgatás volt a válasz. Mi dombóváriak fájjaljuk a legjobban a cikk megjelenését, mert tudjuk, olyan személyiséget ért méltatlan gyanúsítás, aki megyéjének nem csak jószágos lelkiatyja, de gondos atyja is, különösen Dombóvárnak, mely neki egy elsőrangú kulturintézményt köszönhet a kir. kath. főgimnáziumot. Dombóvár fejlődésének ezen alapját, biztosítékát. Legyen elégtétel az Egyházfőhatóságnak Dombóvár hiveinek hozzávaló további töretlen ragaszkodása, bizalma s az, hogy a kérdéses cikkben foglaltakkal sem a dombóváriak, de még a „Dombóvár és Vidéke” sem azonosítja magát, helyet annak, mint tudjuk, csak azért adott, mert eleve az, hogy véleményének mindenki szabadon adhasson kifejezést. Dombóvár, 1915. augusztus hó 3-án. L . . . N.

Dombóvári Hírlap 1917. május 13. (1. évfolyam 20. szám pp. 2-3. ADT)

Oltár és templomfestés. A nap minden részében kisebb csoportosulást látunk a Thész-ház egyik üres üzlethelyisége előtt. A szombathelyi Heckenast cég kiküldötteinek munkáit nézik, amint ezek a dombóvári templom oltárait és oltárrészeit meglepő ügyességgel és fejlett izléssel átfestik, ujraaranyozzák. A kath. közönség már várja, hogy az ékességeitől régóta megfosztott templom és oltárok újból rendbehozassanak. De egész bátran előlegezzük nekik, hogy nemcsak közmegelegedést fog kelteni a renoválás, hanem sokan csodálkoznak majd azon, hogy mit lehetett készíteni a régi poros, gyertyafüstös festések, szobrok helyére. A dombóvári hívek mindenkor elismert áldozatkészsége lehetővé teszi, hogy lelki ügyeinket szép, ragyogó templomban elégíthessük ki.

Önkéntelenül támad az a gondolatunk, hogy ha már a padok és oltárok ily szép külsőre rendeztetnek, nagyon alkalomszerű lenne, a templom kopott, piszkos, ütődött falát is átfesteni, szobafestővel valamely szolid színre átmeszeltetni. Azután nagy szépséghiba lenne ha a szószék a mostani színezésben maradna, a csillogó, szép oltároktól teljesen elütő régi piszkos és poros állapotban. Érdeklődésünkre megtudtuk, hogy a templom két színre való meszelése és a szószék az oltárokkal megegyező átdolgozása is tervbe volt véve. A kivített azonban az anyag és munkadrágaság és az ezzel együttjáró pénzhiány akadályozza. Nem is egészen 3000 koronába kerülne a szószék átdolgozása és a templom átfestése, de ennyire nincsen fedezet. Kisebb összeg adakozás útján ugyan már együtt van, s két helybeli nagyobb összegű ígéret is tétetett, melyek azonban együtt még nem tennék ki a szükséges összeget.

Most volna a legjobb alkalom mindent egyszerre elkészíteni, mert a munkások most még itt vannak s egyuttal a szószéket is átdolgozhatnák aránytalanul olcsóbban mintha újból el

kellene jönniük, - a fal átfestése is most volna legcélszerűbb, mert ilyen munkába évtizedekre nem volna aztán gond. – Ha pedig némelyek azt gondolják, hogy ezt a Dombóvár 10.000 hívője számára tarthatatlanul szűk templomot kár volna kifesteni, hiszen ugyis hamarosan új, nagy templomnak kell épülnie, annak megmondjuk szerény véleményünket, mely szerint mi most élő emberek alig láthatjuk meg a nagyon szükséges, de még soká fel nem épülő dombóvári nagytemplomot.

Dombóvári Hírlap 1917. július 01. (1. évfolyam 27. szám p. 2. ADT)

Baleset. A templomfestéssel kapcsolatos állványozási munkák közben könnyen végzetessé váló szerencsétlenség történt a dombóvári templomban. Nagy Lajos festősegédet a könnyelmű állványáthelyezéskor leszakadt hatalmas deszkák és gerendák maguk alá temették. Dr. Riesz József katonai egészségi felügyelő, rövid szabadságon itthonlevő főorvosunk azonnal a helyszínére sietett és első segélyt nyújtott. Kisebb-nagyobb zúzódások és sérüléseken kívül nagyobb baja nem lett a szerencsétlenül járt segédnek.

Dombóvári Hírlap 1917. augusztus 05. (1. évfolyam 32. szám p. 1. ADT)

Templomunkról. Félévig tartó munka után befejeződött a restaurálás. Aranyozó, szobafestő, figurális festő szorgalmas és szép munkája után olyan a dombóvári templom, mint a most nyílt virág. Tiszta, kedves, szép. A virágot sem botanikai szempontból élvezzük, itt sem szabad az építészeti és művészeti szabályok szerint kialakuló szépérzést keresnünk. A virág is első pillantásra tetszik meg azért, mert virág, mert gyönyörködteti szépérzékünket színével, illatával, üdeségével; templomunk is tetszeni fog mindenkinek, ki nem keres művészi szépséget benne, hanem megelégszik a barokk-rokoko stílus sajátossága szerint inkább részletekben kifejezést nyerő nem művészi, hanem inkább iparművészeti szépségekkel. Ilyeneket azonban bőven lehet találni s végül mégis csak eltölti lelkünket az egész templomról bele íródó szépérzés.

A templom hajója, a hívek tartózkodási helye sima szürke festésű, csak néhány hajlásnál, oszlopnál mennyezet ívnél van szegélyszerű sötétebb szürke árnyalat. Kissé rideg is lenne, ha a szentély dekoráltsága nem ötlenék azonnal szembe. A szentély oldalfalainak és a szentély feletti mennyezet dekorálását Dvorzsák Rezső hercegi főépítész eszméje szerint Márkus József helybeli szobafestő tervezte és ugyancsak Dvorzsák Rezső főépítész felügyelete és utbaigazítása mellett készült el. – A rokoko stílusnak az oltárokon látható szertelenségét némiképpen a mérsékelt barokk faldekoráció, - sőt a két íven kissé túlságosan – román jellegű rajzaival. Az egész szentély kellemes összebenyomással van a szemlélőre.

Az oltár sok aranyozása valamiképpen élénkíti a vonalakat, viszont a vonalak simasága a túlsok aranyt ellensúlyozza.

A szentély mennyezeten eddig is volt kép: a betlehemi jelenet, a Megváltó születése. Azért kell is kijelentenünk, mert sokan azt sem vehették észre, hogy volt s azt még kevésbé, hogy

mit ábrázolt. Nagyon meglátszott rajta az idő s egyéb. Keil György pécsi figurális festő a dekorációhoz illő keretezéssel újra átfestette. Szép munkája sikerült. Művészi koncepciójáról nem szólhatunk, mert a régi képet, megtartva minden körvonalát, csak átfestette. Az átfestés azonban sikerült, a színezése harmonikus.

Legtöbb munkája volt a szombathelyi Heckenast cégnek. Legelőbb kezdte és legutóbb végezte. De ez nem csodálatos, mert a barokk-rokoko stíl oltárainak túltengő díszítését kellett darabról darabra tisztítani, márványozni, aranyozni vagy színezni, ahogy a darab megkívánta. Szolid és szép munkát végzett. Jobbat aligha találhatnánk. Meg kell azonban jegyezni, hogy nem eredeti tervezés, hanem a meglevők átmunkálásáról van szó. Annyira becsületes és jó munkát végeztek, hogy hasonló minőségű munkára bárkinek ajánlhatjuk.

A háboru negyedik évében ujult meg a dombóvári templom. A kb. 9.000 koronába kerülő munkálatok a dombóváriak nemes áldozatkészségét mutatja, - a kezdeményezés és a kivitel felügyelete Offenmüller Zsigmond sz. széki tanácsos, plebános érdeme, ki fáradságot nem kímélve gyűjtötte össze a szükséges összeget és ügyelt fel fél évig állandóan a munkára s aki önérettel mondhatja el magáról, hogy ötévi ittléte alatt teljesen megújította a templomot.

Nem kritika ez a pár sor. Hanem jóindulatu kikeresése és feltüntetése a megújult templom szépségeinek. Tény, hogy a háboru sok szomorú lelke szívesebben jár most az Isten házába, mint a piszkos kopott régibe keresni vigasztalást, hálát rebegni és kérni békét.

Dombóvári Hírlap 1921. augusztus 21. (5. évfolyam 34. szám p. 4. ADT)

A dombóvári harangszentelés. Ritka és talán minden nemzedéknek az életében csak egyszer jut osztályrészül olyan megható ünnepség, mint amilyenben része volt a dombóvári keresztény társadalomnak f. hó 14-én, a harangok szentelése alkalmával. Óriási néptömeg gyűlt össze már 9 órakor a Szt.-László téren. A plebánia udvara valóságos bucsujáráhely volt, mindenki látni akarta a csütörtökön megérkezett új harangokat.

Az ünnepély reggel 9 órakor vette kezdetét szentmisével, melyet Offenmüller Zsigmond plebános celebrált. A mise végeztével a plebános egyházi ornátusban, processzió kíséretében átvonult a plebánia udvarára, hogy a templomhoz kísérje a dusan felvirágzott harangokat. A dombóvári hívek, a környékbeli falvak keresztényeinek százai álltak sorfalat a menetnek. A virágfüzérés harangokat zöld gallyakkal, virággal feldíszített kocsin vitték át a templom elé. Fehérruhás leányok, legényegyleti tagok, magyarruhás dombóvári legények kísérték kétoldalt a kocsit.

Tíz óra volt, mikor megkezdődött a harangszentelési szertartás a templom előtt. Utána következett a szentbeszéd, melyet Offenmüller plebános, a tőle megszokott mély tartalommal, szónoki ügyességgel mondott el. Poétikus beszéde különösen ott markolta meg hallgatóinak szívét, mikor a katolikus egyház harangjainak hármass hivatását ecsetelte: t. i. az élők szólíttatását, a halottak elsíratását és az Úr haragjának eltávolítását. Beszéde vége felé köszönő szavakban mindazoknak áldozatkészségét és adományát felsorolta, kik

lehetővé tették, hogy Dombóvár katolikus templomának tornya nem maradt néma s most már három harang tölti be zenéjével az évek óta hallgatatag kisvárost.

A tartalmas szentbeszéd után megkezdődött a harangok felhuzása. Először a kis 53 kilós szent Anna harang került föl a toronyba. Pár percig tartott a felhuzása. Utána a 9 mm.-ás szent László harangra került a sor. Lassan, méltóságosan emelkedett a toronyba. Egy kis incidens zavarta meg a felhuzást, az utolsó pillanatban. Közvetlen a felső ablak párkányánál a vékony irányító-kötél elszakadt. Természetes, hogy a hívek sorában a félelem érzése pánikot teremtett. De ijedelemre nem volt ok, Mert hiszen mikor a kötélszakadás megtörtént, akkor már a harang magától belendült a felső torony párkányán. Ami jobban megzavarta az áhítatos, harang szavára várók sorait, az az áldott eső volt.

Körülbelül egy óráig tartott a harangok állványra helyezése a toronyban. Háromnegyed egy óra volt, amikor Offenmüller plebános először megkondította a szent László harangot. Szívek dobbantak meg első hangjára. Mint az ünnepélyes ezüst zene, úgy uszott a város fölött az új öreg harang ünnepi bűgása. Nagyon szép, tiszta, erős csengése van a szent László harangnak. Fis-hangja betölti az egész várost, sőt a vidék is hallja már a hajnali csendben, vagy az esti alkonyatkor a dombóvári hívek áldozatos, bőkezű adományából megteremtett harangok muzsikáját.

Mi a beszámolónk végén azt kívánjuk az ügybuzgó Offenmüller plebánossal együtt, hogy csakugyan az öreg harang fizesse meg a dombóvári jó keresztény magyaroknak azt az áldozatot, amit hoztak vallásukért. Szébb idők, jobb napok, békésebb és keresztényibb élet beköszöntői legyenek a vasárnap felszentelt harangok.

Dombóvári Hírlap 1922. május 14. (6. évfolyam 20. szám p. 1. ADT)

. . . Meleg és elfelejthetetlen ünnepe volt Dombóvárnak a bérmlás két napja. Olyan volt a városka képe, mint a bérmlándók lelke s a lányok fehér ruhája. Ünnepi érzés ült ki nemcsak az emberek arcára, hanem ezt az ünnepi hangulatot magára öltötte az egész Dombóvár is. Különösen a bérmlás második napján tűnt fel ez a vasárnapi hangulat az utcákon, a templom körül, amikor a májusi napfény is előbukkant a szürke tavaszi felhők közül.

A fogadtatás. Gróf Zichy Gyula pécsi megyéspüspök szombaton érkezett meg dr. Gebauer Miklós püspöki titkár társaságában a déli személyvonattal. Az állomáson nagyszámu és előkelő küldöttség fogadta a főpásztort. A küldöttség soraiban ott láttuk a vármegye képviselőjében Szévald Oszkár vármegyei főjegyzőt, Kenézy László főszolgabíró, dr. Gebhardt Antal vezető járásbíró, Dőry Hugó nagybirtokost, Varga Ferenc főgimn. igazgatót, Offenmüller Zsigmond szentszéki tanácsost, Vozáh József rendőrkapitányt, Illés Gyula főjegyzőt, Hollósy Andor főjegyzőt, Dömötör Mihály gazdasági felügyelőt, Farkas Ferenc községi bírót és még másokat. A főpásztort Szévald Oszkár üdvözölte az ujdombóvári állomáson a vármegye nevében. . . .

Dombóvári Hírlap 1922. szeptember 24. (6. évfolyam 44. szám p. 2. ADT)

Villanyvilágítás a dombóvári templomban. Ivanich Antal nemes áldozatkészsége. – Az ünnepélyes átadás. – Offenmüller Zsigmond plébános beszenteli a felszerelést.

A dombóvári r. kat. templom egyszerre levetette eddigi falusiasságát, városi külsőt öltött. Ivanich Antalnak, a „Dombóvári Villamossági R.-T.” igazgatójának nagylelkű áldozatkészségéből, aki saját költségén végeztette a nagy munkát és vezette be a villanyvilágítást. E hó 19-én, kedden volt a felszerelés ünnepélyes átadása. Délután 5 órakor az Ivanich család tagjain kívül megjelentek a templomban Dombóvár vezetőemberei. A járási főszolgabíró, rendőrkapitány, községi elöljáróság képviselőin kívül ott láttuk a kir. kat. főgimnáziumi tanári kart, az elemi iskolák tantestületének képviselőit, a Női Kongregáció több tagját és szép számú közönséget, híveket és érdeklődőket.

A szerelés utolsó simításait végezték már, csak a villanykörték becsavarását. Pontban 5 óra 33 perckor hirtelen kigyult a főoltár 4 gyertyalángja, a mellékoltárokon 2-2 láng, majd egymás után fénybe borult a 3 csillár. A 15 gyertyalángos nagy csillár ragyogását a középcsillár 8 és a kis csillár 6 gyertyás világítása fokozza. Az orgonán Marton Kálmán kántortanító mesteri orgonajátékába fog, míg sorra gyulnak a lángok a Mária-kép előtt és végül a Szent Antal szobornál, hova Thész Antal kereskedő vezettetett 2 lángot. A sekrestyében és a kóruson ezenkívül megfelelő a világítás.

Közben Offenmüller Zsigmond plébános, szentszéki ülnök csendes könnyörgés után megáldja és meghinti szentelt vízzel az új felszerelést, majd rövid beszédet intéz a megjelentekhez. Megemlékezik a templomok világításának történelmi lithurgikus jelentőségéről. Hatásos, lélekbemarkoló szavakban juttatja kifejezésre azt a történelmi reflexiót, melyet az oltár gyertyalángjai bennünk keltenek, a reflexiót, amely a katakombák, a földalatti isteni szolgálat emlékeit ébresztik fel, a kereszténység 300 éves kemény üldöztetésre vonatkoznak. Áhítatot keltő szavakban szól azután a lithurgikus jelentőségről: „Ugy világoskodjék a mi életünk, miként a gyertya világít . . .”

A mai világítóanyag-drágaság miatt az olaj, illetve gyertya helyett az egyház megengedte a villanyvilágítást. De – folytatta Offenmüller Zsigmond beszédében – a mi templomunk a bevezetés költségét nem bírta volna el. Azonban akadt közöttünk egy vallásában buzgó, becsületes polgártársunk, aki hálából azért, hogy Isten nagy bajától megszabadította, fogadást tett, hogy saját költségén be fogja ide vezetni a villanyvilágítást. Ez a polgártársunk Ivanich Antal, a villanytársulat elnöke. Ő nem tekintve a nagy drágaságot, iparkodott minden anyagi áldozatot meghozni, hogy a jó Isten vegye azt szívesen. Én azt hiszem, hogy az Isten azt szívesen is veszi és midőn én a hitközség nevében megköszönöm szívességét, ama kívánsággal fejezem be szavaimat, hogy ezt a világítást sok számos éven keresztül láthassa és épülhessen rajta. Kivánom neki, hogy szörnyű nagy betegsége többé vissza ne térjen, hanem közöttünk élhesse hátralevő napjait közmegelegedésben és közmegebecsülésben. Ismét felbúgott az orgona és midőn a közönség sorai között elhagytuk a pazar villanyfényben uszó kis templomunkat, úgy éreztük, hogy gazdagodtunk. Gazdagodtunk érzésben, emberszeretetben, - egy ember megbecsülésének érzésében.

Magát a szerelést Marossy János végezte sok szakértelemmel és buzgalommal. Igazán ügyes, mintaszerű munkája önmagát dicséri. Érdeklődtünk Ivanich Antal anyagi áldozata nagysága felől is. Ő maga természetesen nem nyilatkozik, de hozzáértők becslése szerint csak a nyersanyag meghaladja a mai viszonyok mellett a 150.000 koronát.

Dunántúl 1927. augusztus 13. (17. évfolyam 183. szám p. 2. ADT)

Magyar Béla plébánost csendes breviáriumozás közben találjuk. Érdekes, energikus egyénisége lelkesedésben olvad fel, amikor Dombóvár hitéletének kiépítéséről, grandiózus terveiről nyilatkozik. – A nép jó és vallásos de a hitélet teljességének olyan rajtunk kívül eső hiányossága van, amelyen most akarunk segíteni. Kicsi, nagyon kicsi a templomunk, nem képes a hívők befogadására. Egy új templom építése a terv. Tudjuk, hogy a mai nehéz pénzügyi viszonyok mellett, milyen súlyos feladat elé állít a templomépítés ügye, de Isten segítségével mégis meg fogjuk oldani, mert addig nem nyugszunk, míg új nagy templom nem áll a régi helyén. A templomépítés ügye ma még csak a kezdet kezdetén áll. Már tárgyalásokat kezdtünk egy holland pénzérdekeltséggel igen előnyös kölcsön felvétele tárgyában. A politikai község is, dicséretére legyen mondva, támogatja a templomépítés tervét. Egy román stílusú 50 méter hosszú és 25 méter széles templomot tervezünk, amelynek csak az építési költsége hozzávetőlegesen 200 ezer pengő, tehát két és fél milliárd. Nagy összeg, nagy gondot jelent az előteremtése, de bízunk benne, hogy sikerülni fog összehozni. A legközelebbi hitközségi gyűlésen már tárgyalni fogjuk a templomépítés ügyét.

Dunántúl 1927. augusztus 27. (17. évfolyam 193. szám p. 5. ADT)

Dombóvár közgyűlése.

A képviselőtestületi tagok nagyrészeinek részvételével tartotta meg csütörtökön Dombóvár a közgyűlését, amelyen az 1928. évi költségelőirányzatot tárgyalta Takács József főjegyző előterjesztése alapján. A mindvégig nyugodt lefolyású közgyűlés a többiek között a következő közérdekű határozatokat mondta ki egyhangulag. A felépítendő róm. kat. templom céljára tíz éven át évi négyezer, a létesítendő közkórház költségeire pedig egyelőre évi tízezer pengőt állított be a költségvetésbe. . . .

Dunántúl 1928. szeptember 22. (18. évfolyam 215. szám p. 3. ADT)

Szeptember 30-án Klebelsberg kultuszminiszter és Virág Ferenc megyéspüspök részvételével katolikus nap lesz Dombóváron.

Nagy napja lesz Dombóvárnak szeptember 30-án, vasárnap. Ezen a napon katolikus megmozdulás lesz ebben a fejlődő községben. A közélet kiválóságainak sorában megjelenik Dombóváron Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszter és Virág Ferenc pécsi megyéspüspök is. A dombóvári egyházközség nevében Magyar Béla egyházi elnök, Havas

Béla világi elnök és Takács József tanácselnök a következő felhívást bocsátották ki: - Katolikus testvérek! Katolikus öntudatunk ébrentartására, az egymást megértő szeretet ápolására s ama békének, melyet a világ ma annyira nélkülöz, megteremtésére 1928. évi szeptember hó 30-án Katolikus-napot tartunk, amelyen nem csak Dombóvár katolikus közönsége, hanem a környékbeli falvak hithű népe is hivatalosan lesz krisztusi hitéről és bátor meggyőződéséről tanuságot tenni.

Hogy a nemtörődömség lanyhaságával és végzetes örvényéből önmagunkat kiemeljük s a tettekre kész élet előfeltételeit megszerezzük, közéletünk legkiválóbb szónokait kértük fel, hogy a Dunántúl e nagyráhatott vidékének katolikus népében a sikeres munkához szükséges önbizalmat s nemes önérzetet gyűjtő, de egyúttal az igazságot minden részre egyformán osztó beszédekkel felkeltsék. Aki a Katolikus Egyház tagjának, a Haza hű fiának ismeri magát, az ne mulassza el, hogy a katolikus-napon megjelenjen.

Program a következő: 29-én délután 6 órakor: Szentbeszéd. Tartja: P. Böle Kornél domonkos rendi atya. Utána litánia a plébánia-templomban. 8 órakor: Kivilágítás, lampionos menet, a MÁV Dalárda hangversenye, zenés felvonulás a Szt. László-térről kiindulva.

30-án délelőtt 7 és 8 órakor csendes szentmise. 9 órakor: Ünnepeles tábori szentmise a Szt. László-téren. A szentbeszédet tartja Gebauer Miklós címzetes apát. 10 órakor: Díszgyűlés. Szónokok: gróf Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszter, Huszár Károly v. miniszterelnök, Haller István v. miniszter, Czettler Jenő képviselőházi alelnök, P. Böle Kornél domonkos rendi szerzetes. Délután 3 órakor: Szakgyűlések. A nők részére a Zárda udvarán. – Szónokok: dr. Éry Mártonné, és Meyer Lajos tolnai plébános. – A férfiak részére a Szt. László-téren szónokok: Fröhvirt Mátyás országgyűlési képviselő és P. Böle Kornél. 4 órakor: Sajtógyűlés a Zárda tornacsarnokában. Szónok: Haller István. 5 órakor: Körmenet a legméltóságosabb Oltáriszentséggel. Vezet: Virág Ferenc pécsi püspök. Utirány: Erzsébet-utca, Andrásy-utca, Hunyadi-tér, Eszterházy-utca.

1933. Iskolai értesítők – Szent Orsolya Rendi Tanítóképző – Dombóvár (pp. 7-8. ADT)

. . . Az 1700-as évek elején már templom is épül, mégpedig a mostani templom helyén, de egyházilag egészen 1729-ig Vásárosdombóhoz tartozik. 1729-ben Döbröközhöz csatolták mint filiát. . . . 1752-ben elválik Döbrököztől és külön plebánia lesz. Kegyúr az Esterházy-uradalmak mindenkori feje. A régi templom is nemsokára kicsinek bizonyul, így 1757-ben új templom épül a kegyúr jóvoltából, a nép hozzájárulásával. Ez a ma is fennálló templom, melyet azóta természetesen sokszor javítottak. . . . Az iparosok legtöbbje idegen, főleg német. Csak egy példát hozok fel. 1818-ban a plebániai építkezéseknél dolgozó mesterek: Ringer építőmester, Rondanu asztalos, Schiffner Ferenc lakatos, Mazsanek ács. A nevek beszélnek. A kereskedők legtöbbször zsidók. 1836-ban a lakosság vallási megoszlása: 1372 katolikus, 4 református, 55 zsidó. . . .

Tolnamegyei Ujság 1935. február 13. (17. évfolyam 13. szám p. 2. ADT)

Dombóváron templomot építenek.

Száz évvel ezelőtt épült a rohamosan fejlődő Dombóvár katolikus temploma, amely már évtizedek óta képtelen befogadni a folyton szaporodó híveket. Dombóvár katolikusai elhatározták tehát, hogy új templomot építtetnek és a tervet el is készítették dr. Fábián Gáspár budapesti műépítésszel, számos templom, tanintézet és kórház (többek közt a szekszárdi kórház) tervezőjével. A templom építő költségét a tervező 150.000 pengőre irányozta elő. Az építés azonban egyelőre még nem kezdhető meg, mert az önkéntes adakozásokból csupán 50.000 pengő bankbetét áll egyelőre rendelkezésre. Mivel a mostani viszonyok közt a hívek erre a célra nehezen volnának megadóztathatók, tárgylások folynak e tekintetben Eszterházy kegyúr és az egyházközség vezetősége között, hogy hozzájárulásával tenné lehetővé a gótikus új templom megépítését, hiszen ezt a kérdést Dombóvár egyre szaporodó és terjeszkedő katolikussága számára a viszonyok már régen korszerűvé érelték.

Tolnamegyei Ujság 1935. december 04. (17. évfolyam 98. szám p. 3. ADT)

Új templom Dombóváron.

Régi panasza a dombóvári katolikus híveknek, hogy templomuk szűk és hivatásának nem tud megfelelni. A hiányon nem segíthet a zárda kápolnája és az időközben épült újdombóvári templom sem. A dombóvári egyházközség éppen ezért elhatározta, hogy mozgalmat indít új, megfelelő templom építésére, mert a mostani szentegyházat bővíteni sem lehet. Az egyházközség az új templom terveit már el is készítette dr. Molnár Károly budapesti építészmérnökkel, akinek elgondolása olyan monumentális, hogy a dombóvári kulturépületek legnagyobb büszkesége lesz.

Új Nemzedék 1936. január 10. (18. évfolyam 7. szám p. 4. ADT)

Leesett a torony tetejéről a villanyszerelő.

A dombóvári templom restaurálási munkáinak során a toronyban szerelők dolgoztak. Horváth Ferenc villanyszerelő a torony legmagasabb pontján egy korhadtt deszkára lépett, amely leszakadt alatta. A szerencsétlen ember a mélységbe zuhant. Összetört tagokkal, haldokolva szállították kórházba.

Tolnamegyei Ujság 1940. április 17. (22. évfolyam 28. szám p. 2. ADT)

Herceg Esterházy a főispán közbenjárására ötvenezer pengőt adományozott a dombóvári templom építésére.

Ismereteseek azok a nehézségek, amelyek a folyton szaporodó Dombóvár katolikus lakossága hitéletének a kellő fejlődését a templom szűk volta miatt akadályozzák. Régóta megindult a mozgalom a rendes befogadóképességű szentegyház építésére, ez azonban az anyagi erők hiányában mindeddig nem tudott eredményt felmutatni.

A dombóvári új templom építésének ügyét bizonyára nagy lépéssel viszi majd előre herceg Esterházy Pál dr. nagybirtokos, kegyurnak az a nemes elhatározása, hogy vitéz Madi Kovács Imre főispán közbenjárására ötvenezer pengőt ajánlott fel erre a célra. A herceg ezt a tekintélyes összeget oly módon ajánlotta fel, hogy a dombóvári római katolikus egyházközség javára engedményezi a Dombóvár községnek folyósított 100.000 pengő kölcsönnek még fennmaradó mintegy 50.000 pengőt kitévő részét annak kamataival együtt. Minthogy a fennálló kölcsön már nem egészen 50.000 pengőt tesz ki, herceg Esterházy Pál dr. azt a fenti összegre kiegészíti.

Tolnamegyei Ujság 1940. május 08. (22. évfolyam 33. szám p. 4. ADT)

A dombóvári r. k. templom építése.

A dombóvári új katolikus templom építésének ügye a közeli megvalósulás előtt áll. Az egyházközség legutóbbi gyűlése alkalmával Magyar Béla plébános, pápai kamarás bejelentette, hogy a templom építésére közel 200.000 pengő áll rendelkezésre azzal az összeggel együtt, melyet herceg Esterházy Pál dr. adományozott a községnek. Ezzel és az építés megkezdése esetére egynéhány tehetős lakos által megajánlott összeg, illetve természetben való hozzájárulással a szükséges pénz nagyjából együtt van. Most már csak a telek kérdése okoz gondot. – Az illetékesek a régebbi terv szerint az Esterházy- és a Petőfi-utca sarkán álló Dvorzsák-féle hercegi ház telkét szeretnék megszerezni éppen ezért vitéz Madi Kovács Imréhez, a vármegye főispánjához fordultak, hogy újból járjon közbe a hercegnél és a teleknek templomépítés céljára való átengedését kérje. Remélik, hogy Esterházy herceg aki a templom építését nagyon előmozdította, nem fog különösebb akadályokat gördíteni a kérelem elé és így egy új, nagy templom építése már a közeljövőben megindulhat.

Tolnamegyei Ujság 1942. szeptember 23. (24. évfolyam 71. szám p. 3. ADT)

A dombóvári római katolikus templom bővítése.

A dombóvári katolikus templom bővítési munkáira 3 ajánlattétel érkezett. Sebrek József és társai 236.000, Farkas István és társai 276.000 pengős ajánlatot tettek az összes munkára, Deák István és társai pedig 46.000 pengőért vállalnák az ácsmunkákat. Döntés lapunk zártáig még nem történt a munka odaítélését illetően.

Új Ember 1947. július 25. (3. évfolyam 21. szám p. 3. ADT)

... A tulajdonképpeni dombóvári plébániatemplom – Magyar Béla prépost székhelye – szép, barokkori alkotás, csak egy hibája van, nem tudja már befogadni a híveket. Most is állványokkal van körültűzdelve.

Új Ember 1955. augusztus 21. (11. évfolyam 34. szám p. 2. ADT)

A dombóvári templom bővítése.

Dunántúlon kalandozván Dombóváron átutazóban két vonat csatlakozása között elegendő időt szakíthattunk arra, hogy megtekintsük az itteni római katolikus templomot, amely a közelmúltban egészen különleges módszerű, a maga nemében egyedülálló kibővítésen ment át.

Dombóvár a múltban kis Tolna megyei falu volt; s ennek megfelelő terjedelemben épült kettő híján kétszáz éve barokk-ízlésű háromboltszakaszos keskeny hajójú temploma. Mikor azonban a múlt század hatvanas éveiben nagyobb arányokban kezdett kiépülni az ország vasúthálózata, Dombóvárnak, mint fontos vasúti csomópontnak, jelentősége egyszeriben megnövekedett; a község rohamos fejlődésnek indult, s ma már – Új-Dombóvár hozzácsatolásával – 14000 lakosú valóságos kisvárossá fejlődött. Régi kis plébániatemploma már régóta szűknek bizonyult, s gondoskodni kellett jelentős kibővítéséről.

Magyar Béla prépost-plébános kezdeményezésére már 1942-ben megkezdődtek az építési munkálatok Kapp Péter István kaposvári építésszámvevő eredeti elgondolású tervei szerint, de a világháborús anyagbeszerzési nehézségek miatt nemsokára félbemaradtak; csak a felszabadulás után 1947-ben lehetett újrakezdeni a templombővítést, s három év alatt már annyira előrehaladt a munka, hogy Virág Ferenc pécsi megyéspüspök már ünnepélyesen meg is áldhatta a nemcsak újjá, hanem jóval terjedelmesebbé is varázsolt dombóvári templomot.

Verhás Géza káplán szíves kalauzolása mellett jártuk be a keresztalakra épült tágas templomépületet, s tőle kaptuk az építésre vonatkozó tájékoztatást. – Ha régen a templomhajókról beszéltek, a dombóvárival kapcsolatban templom repülőgépről beszélhetnénk; ennek balszárnya a tulajdonképpeni régi templom, melynek csak a szentélyét kellett lebontani a kibővítés érdekében; az új építésű jobbszárny arányaiban pontos tükörképe a régi templomnak, s annak mintájára megfelelő tornyot is fog kapni. S az ugyancsak újonnan épített középső főhajó – a repülőgép törzse – szintén alkalmazkodik a régi stílushoz. – S mi emlékeztet még a múltra? – kérdeztük. – Átmentettük s megőriztük a régi templomrész valamennyi műtörténeti értékét: a fafaragású barokk főoltárt és a két mellékoltárt, a festett faszobrokkal díszített szószéket; mindezek a kismartoni fafaragó műhelyből kerültek ide még a XVIII. század folyamán. – És mik a jövő tervei? – Még nagyon sok a tennivaló. Hátra van a jobbszárny tornyának felépítése s mindkét toronynak a megnövekedett templomtest arányainak megfelelő felmagasítása; a külső vakolás

véghezvitele, ami által a régi és az új épületrészek egybeolvadása teljessé válik, a belső dekorálás, azaz a nyers meszelésű falak freskókkal való díszítése. Mindez még évek munkáját jelenti.

Új Ember 1974. október 27. (30. évfolyam 43. szám p. 4. ADT)

1974-ben az alább felsorolt egyházközségek templomai kaptak dán hőlégbefúvósos fűtőberendezést: . . . Budapest Szent Margit, Dombóvár, Érd-Ófalu . . .

(Forrás: hungaricana.hu – Zempléni Múzeum, Szerecs – Képeslapok)

21.

(Forrás: hungaricana.hu – Zempléni Múzeum, Szerencs – Képeslapok)

(Forrás: hungaricana.hu – Zempléni Múzeum, Szerencs – Képeslapok)

22.

(Forrás: mapio.net)

(Forrás: mapio. net)

23.

(Forrás: fortelan 76743 jpg. Adományozó: Erky-Nagy Tibor)

(Forrás: pecsiegyhazmegye.hu)

Nagyboldogasszony templom

A XX. század elején a mai újdombóvári városrészt, az egykori vasutas telepet vagy Esterházy-telepet a vasutasok számára hozták létre. Az első családi házak 1919-ben épültek. A községháza (1927) majd az elemi iskola (1929) elkészülte után a lakók számára szükségessé vált egy templom építése is. Az előbbi közintézmények építése azonban felemésztette a község pénzét, így a templom építésére csak gyűjtés és adakozás útján tudtak pénzt szerezni. A megvalósítás első lépéseként már 1925-ben megalakították a templomépítő bizottságot és azonnal elkezdtek a pénzgyűjtést. Másfél év alatt 113 millió korona gyűlt össze, ám ez az összeg még egy kápolna építésére sem lett volna elég, és a gyors infláció miatt félő volt az elértéktelenedés. Ezért úgy határoztak, legalább egy keresztet állítanak. Elkészítésével Fetter Károly dombóvári szobrászt bízták meg. 1927. augusztus 20-án Magyar Béla dombóvári plébános felszentelte az Esterházy-telepi feszületet. A templomépítésről ezután sem mondtak le az újdombóváriak. Éveket kellett még várniuk, mivel az iskolaépítés halaszthatatlanná vált. Az épületet azonban úgy alakították ki, hogy ott egy kis kápolna is létesült, majd a tervek úgy módosultak, hogy tornya is lett, amelyben 1929 augusztusától 2 harang is lakott. A következő nagy lépés az volt amikor saját papot szerettek volna. Virág Ferenc pécsi megyés püspök 1930. április 9-én létrehozta az önálló telepi lelkészséget. Első lelkészük Fehérvári József döbröközi káplán lett, aki szintén a templomépítés mellé állt. Egyházközségi tagokkal végig járták az utcákat, kérve a lakók önkéntes adományait és munkájukat. 1931-ben a kormány kisembereket sújtó takarékosági intézkedései miatt fel kellett függeszteni a gyűjtést, ám az addig meglévő 14.000 pengő kevésnek bizonyult. A vasutas telep lakói házanként 200 pengővel, Újdombóvár község képviselőtestülete herceg Esterházy Pál dr. beleegyezése folytán 25.000 pengővel járult hozzá az építkezéshez. 5.000 pengős adománnyal támogatta az építkezést Virág Ferenc pécsi megyés püspök, a pécsi káptalan, Makay István dombóvári földbirtokos. Döry Hugó az egyházközség világi elnöke és neje a Tüske-pusztai kertjükben tartott ünnepély közel 4.000 pengő jövedelmét juttatta a templom alapnak.

A munka azután kezdődhetett, hogy Fehérvári József 1933. augusztusában megáldotta a templom helyét. Felhúzásához a MÁV ingyen biztosította a homokot és a kavicsot, a hercegi puszták fogatai szintén ingyen fuvaroztak. Az építést teljesen kézi erővel végezték. A munkából a telepen élők is jócskán kivették a részüket, és decemberre már tető alatt álltak a falak.

A Nagyboldogasszony tiszteletére közadakozásból épített templomot 1934. augusztus 15-én szentelte fel Virág Ferenc pécsi megyéspüspök. A 32 méter hosszú, 16 méter széles, háromhajós ó-román stílusú templom terveit dr. Fábián Gáspár budapesti műépítész készítette. A templom különlegessége az aszimmetrikus, egytornyos megoldás. A 2.000 pengő értékű, művészi faragott szószéket Döry Hugó és neje adományozta. A Fetter Károly dombóvári szobrász által készített műmárvány keresztutat az új szentegyház részére Hollósy Andor főjegyző adományozta. Az oltárkeresztet a Buzánszky család adományából

vásárolták, a családfő egyhavi fizetéséből. A színes ablakképek közül a Nagyboldogasszonyt ábrázoló középső oltárablakot gróf Zichy Gyula kalocsai érsek, a Szent István király ablakképet Mosonyi Dénes pápai prelátus-kanonok, a Szent József ablakképet pedig Herke Antal újdombóvári kereskedő készítette. A mellékhajók 14 ablakán megörökített keresztút és a főhajó szentek alakjait ábrázoló ablakai szintén egyes újdombóvári lakósok adományaiból készültek. A mennyezeti kazettákat és az üveglablakokat Leszkovszky György budapesti iparművész festette. A templom falfreskóinak megfestésére Bernáth János naki születésű dombóvári festőt kérték fel, melyek 1939-re készültek el. Különlegessége, hogy az angyalok arcképeit Bernáth János helyi lakósokról mintázta. A templom Angster-orgonájára a Dőry kastély kertjében 1934. augusztus 5-én rendezett garden party keretén belül gyűjtötték össze az elegendő összeget.

A Nagyboldogasszony templom plébánosai Fehérvári Józseftől - Vesztergombi Józsefig.

1930 – 1941 Fehérvári József

1941 – 1950 Békefi János, Kocsis László

1950 – 1951 Galambos Ferenc

1951 - Vesztergombi József

(Forrás: dombovar.hu/Lakohelyunk/Ertektar/Nevezetes.epuletek,

Tolnamegyei Ujság 1934. augusztus 22. (16. évfolyam 65. szám pp. 1-2. ADT)

Tolnamegyei Ujság 1927. május 14. (9. évfolyam 20. szám p. 4. ADT)

... Ime az eszményi közigazgatás a gyakorlatban! Nemcsak adót szed be és közömbös szívvel igazgat, hanem kulturát támogat, jó közlekedésről gondoskodik, egészséget óv, de nem feledkezik meg a lelkek jólétéről sem. Újdombóvár legközelebbi tervei közé tartozik templom építtetése és plébánia létesítése. A törökhódoltság előtt ugyanis külön plebániát, illetve községet alkotott a hozzátartozó puszták közül Tüske, Mászlony, Vörösegyháza, Ó- és Ujbiród. Az önállósításnak tehát megvan a történeti tradíciója. A község főterén már ott áll egy hatalmas kőkereszt, állandóan arra intvén a lakosságot, hogy az ember legszebb törekvéseinek sikeréhez is elengedhetetlen feltétel: az Ég áldása.

Dunántúl 1927. augusztus 26. (17. évfolyam 192. szám p. 5. ADT)

Keresztszentelés Újdombóváron.

Újdombóvár község főterén, ahova a templomot is tervezik, vallási kegyelet és hitbuzgalmi céllal keresztet állítottak, amelyet Fetter Károly dombóvári szobrászművész alkotott. A hat méter magas keresztben a felfeszített Krisztus jól sikerült szobra alatt Mária, a fájdalmas

anya és a bűnbánó Magdolna alakja látható. Mária az égre emeli mély bánattól átszellemült arcát, Magdolnát lesujtja a fájdalom, kezét tördeli és dus haja elomlik a meghajlott vállán. A szobrász művészi tehetségét dicsérő keresztmélket, a lenyűgöző hatást keltő, plasztikus szoboralakokkal, Szent István napján szentelték fel fényes ünnepséggel. Magyar Béla plébános vezetésével Dombóvárról délelőtt 10 órakor a helyszínére négyes körmenet érkezett, amelyben részt vett Éry Márton dr. országgyűlési képviselő, Kenézy László főszolgabíró, Hollósy Andor ujdombovári és Takács József dombovári főjegyző, Ujdombovárnak majdnem minden lakója, továbbá a testvérközségnek, Dombovárnak is számos hívője. A körmenetben a vasutasok zenekara először szerepelt a nyilvánosság előtt általános elismerést keltve. A felszentelés meghatározó szertartásának befejezésével a plébános könnyeket fakasztó beszédet mondott a kereszt szimbolikus jelentőségéről. Utána tábori mise volt, mely alatt a Dombóvári Dalkör szép egyházi énekeket adott elő Buzalla Béla kitűnő vezetése mellett. A nagy térséget sok sátor vette körül, jelölve annak, hogy az ujdombóváriak ugyanakkor tartották bucsujukat.

Tolnamegyei Ujság 1929. augusztus 10. (11. évfolyam 32. szám p. 4. ADT)

Harangszentelés Ujdombóvárott.

Ujdombóvár község tudvalevőleg három harangot szerzett be. A harangok felszentelése a község védőszentjének ünnepén, Szt. István napján történik és az ünnepség fényét, mint értesülünk, emelni fogja Virág Ferenc pécsi megyéspüspök megjelenése.

Tolnamegyei Ujság 1929. augusztus 24. (11. évfolyam 34. szám pp. 3-4. ADT)

Harangszentelés Ujdombóváron.

Első szent királyunk ünnepén avatta fel a vármegye legújabb község alakulása: Ujdombóvár községe a róm. kath. hitközség által beszerzett három darab harangját. Szűz Mária tiszteletére készült az öt mázsás nagy harang, Szent Imre herceg tiszteletére készült az egymázsás lélekharang, amiket a róm. kath. templom felépüléséig a most épülő állami elemi iskola épületen erre a célra létesült harangtoronyban helyeztek el, végül a Szent Mihály tiszteletére készült a kis harang, amit a temetői harangtoronyban helyeztek el.

Az ujdombóvári levante egyesület és önkéntes tűzoltó testület kürtszavai jelezték korán reggel az ünnepség kezdetét, mind két testület csapatai felvonultak. A felszentelést végző Magyar Béla róm. kath. plébános pont 9 órakor indult körmenettel a dombóvári róm. kath. plébánia templomból a felszentelési ünnepség színhelyére. A segédletben részt vettek Hetényi Alajos reálgyimn. hittanár, Buda János, Horvay Gyula és Balázs Gyula papnövendékek. A körmenet, amiben a szomszédos Dombóvár község társadalmi egyesületei és lakossága, a hatóságok és hivatalok vezetői nagy számban részt vettek, fél 10 órakor ért Ujdombóvár község határához, ahol a menetet a község közszeretben álló község bírójának jobaházy Dőry Hugó felsőházi tag fogadta kezében a bírói pálcával. Itt

csatlakozott be a menethez a harangokat vivő feldíszített 4 fehér ökrös fogat magyarruhás, koszorus leányok kíséretében. A sok ezer főre felszaporodó körmenethez a harang keresztanyai tisztségére felkért Dőry Hugóné vendégeivel és gyermekeivel ugyanitt csatlakozott. A közönség áhitatos imája és éneke kíséretében ért a menet a róm. kath. templom térre, ahol Magyar Béla plébános a harangokat megszentelte, Szijártó Károly alkalmi költeményét elszavalta, végül a keresztanya, Dőry Hugóné „Istenért, Hazáért” jelszavakkal a harangokat megkoszoruzta, amiután a harangokat a toronyba felvonták.

A harangszentelés után a főtéren felállított dízsátorban tábori mise volt, amit fényes papi segédlettel Magyar Béla róm. kath. plébános celebrált és szent beszédében az első szent király emlékűnnepén meghatóan emlékezett meg a község mai nevezetes ünnepéről.

Az ünnepséget vármegyénk nagyrabecsült alispánja Szévald Oszkár a község főjegyzőjéhez intézett következő távirattal üdvözölte: „Rendkívül sajnálom, hogy hivatali elfoglaltságom miatt szép ünnepélyükön meg nem jelenhetek, a község új harangjai viszhangját adják az én lelkem rezgésének, mely az együtt töltött idők feledhetetlen emlékét örökítik meg.” Kerületünk közszereketben álló és az új község érdekében igen sokat fáradozó országgyűlési képviselője dr. Éri Márton e napon Mucsi községben tartott beszámoló beszédet, de mindamelllett a délutáni órákban Mucsiról visszajövet megjelent a községben és Magyar Béla plébános és Hollósy Andor főjegyző kíséretében a harangok hangját meghallgatta. A körmenetben és a felszentelési ünnepségeken ott láttuk Havas Béla hgi. hitbizományi felügyelőt, Szalay László szolgabíró, Takács József Dombóvár községi főjegyzőt, Koruzsán Melét vármegyei számtanácsost, az iskola épület építőjét Kappéter István kaposvári mérnököt, Dely József m. kir. intézőt, akiket Magyar Béla plébánossal együtt Hollósy Andor községi főjegyző ebéden látott vendégül. Az ünnepély szervezése körül dicséretre méltó buzgalmat fejtettek ki: Gábor Béla ig. tanító, Kiss Ferenc máv. főművezető, tűzoltó parancsnok, Dobor István máv. irodatiszt, községi II. bíró.

A harangok elhelyezésével a lakosság hő óhaja ment teljesülésbe és annak mély vallásos érzését igazolja az iskola kápolna harmónium beszerzési költségére megindult gyűjtés szép eredménye, amiben a község minden lakosa szerepel adományaival.

Tolnamegyei Ujság 1930. április 19. (12. évfolyam 31. szám p. 8. ADT)

Lelkészbeiktatás Ujdombóvárrott.

Virág Ferenc pécsi püspök Ujdombóvár belterületén önálló lelkésziséget szervezett és annak vezetésével Fehérváry József, eddigi döbröközi segédlelkészt bízta meg. Az új lelkész szerdán érkezett Ujdombóvárra, ahol a pályaudvaron a község nagyobb küldöttsége üdvözölte és a jókívánatokat Hollósy Andor főjegyző tolmácsolta. A főjegyzőnél elköltött ebéd után vonult az új lelképásztor a községi vezetőséggel az ujdombóvári elemi iskolai épület elé. A Saguly Károly téren diadalkapu várta őt és a lakosság nevében Horváth László, nyug. főjegyző mondott köszöntő szavakat, egy fehérruhás leányka pedig csokrot nyújtott át. Az ünnepelt szép szavakban mondott köszönetet az üdvözlésért, ígérve, hogy a lakosság lelki vezetését

szerepettel, örömmel fogja ellátni. Majd a tanácssteremben kezdetét vette a küldöttségek fogadása. Üdvözölték őt Eöry Szabó Dezső a református egyházközség, Berger Lajos az ág. hiv. ev. egyházközség, Hollósy Andor a községi előljáróság, Ignác István az ujdombóvári róm. kath. hitközség, Szijártó Lászlóné az ujdombóvári nők, Kovács Mihály az ujdombóvári Vasutas Társaskör, Kis Ferenc az ujdombóvári Önkéntes Tűzoltótestület nevében. Az új lelkes mindegyik küldöttség üdvözlésére megalapozottan válaszolt.

Tolnamegyei Ujság 1933. május 13. (15. évfolyam 38. szám p. 4. ADT)

Ujdombóvár hozzájárulása a római katolikus templom építési költségeihez.

Ujdombóvár nagyközség elhatározta, hogy a római katolikus templom építési költségeihez 25.000 pengővel fog hozzájárulni akként, hogy erre a célra tíz évig minden évben 2500 pengőt bocsájt rendelkezésre.

Tolnamegyei Ujság 1933. augusztus 02. (15. évfolyam 60. szám p. 4. ADT)

Ujdombóvári róm. kat. egyházközség.

Versenyárgyalási hirdetmény.

Az ujdombóvári r. kat. egyházközség az újonnan építendő 32 méter hosszú, 15 méter széles templom föld, kőműves, elhelyező- és szigetelő-, vasbeton-, ács-, bádigos-, tetőfedő-, műkö- és lakatosmunkáira zárt írásbeli versenyárgyalást hirdet.

Ajánlatokat csakis az ujdombóvári r. kat. plébániahivataltól 10 P lefizetése ellenében kapható úrlapon lehet megtenni és ugyanott tudhatók meg a további feltételek. Az árajánlatok aranypengőben, számmal és betűvel kiírva teendők meg. Az ajánlati íveket ajánlattevő köteles átfűzni és az átfűző fonal végét lepecsételni, helyet hagyva azon az egyházközség pecsétje részére is.

Az ajánlatokat az ujdombóvári r. kat. plébániahivatalnál 1933. évi augusztus hó 16-án déli 12 óráig kell beadni és azok aznap délután 3 órakor bizottságilag bontatnak fel. Az építkezés odaítélése 8 napon belül megtörténik, addig ajánlattevők kötelezettségben maradnak.

Az egyházközség fenntartja magának a jogot arra, hogy az ajánlatok közül az összegre való tekintet nélkül szabadon választhasson. A szerződés az egyházközségre nézve felsőbb jóváhagyás után válik kötelezővé. Ujdombóvár, 1933. július hó 28. Elnök.

Tolnamegyei Ujság 1934. március 03. (16. évfolyam 18. szám p. 6. ADT)

Versenyárgyalási hirdetmény.

Az ujdombóvári róm. kath. egyházközség a múlt évben tető alá hozott templomának kőműves-, kihelyező-, ács-, bádogos-, burkoló-, asztalos-, lakatos-, másoló-, üveges-, műkő- és villamos befejező munkáira zárt írásbeli versenytárgyalást hirdet.

Az ajánlatokat csakis az ujdombóvári róm. kath. plébániahivatalból ívenként 50 fillér lefizetése ellenében kapható űrlapokon lehet megtenni és ugyanott tudhatók meg a további feltételek. Az árajánlatok aranypengőben, számmal és betűvel kiírva teendők meg. Az ajánlati íveket ajánlattevő köteles átfűzni és az átfűzőfonal végét lepecsételni, helyet hagyva azon az egyházközség pecsétje részére is.

Ajánlat tehető az egyes részletmunkákra is. Az összes munkákra beérkező ajánlatból az egyházközség egyes részletmunkákat kivehet és azokat elvégzésére más ajánlattevővel is szerződhet.

Az ajánlatokat az ujdombóvári r. kat. plébániahivatalnál 1934. március hó 20-án déli 12 óráig kell beadni és aznap délután 3 órakor bizottságilag bontatnak fel. Az építkezés odaítélése 8 napon belül megtörténik, addig ajánlattevők kötelezettségben maradnak.

Az egyházközség fenntartja magának a jogot arra, hogy az ajánlatok közül, az összegre való tekintet nélkül, szabadon választhasson. A szerződés az egyházközségre nézve felsőbb jóváhagyás után válik kötelezővé. Ujdombóvár, 1934. március 1. Fehérváry József elnök.

Tolnamegyei Ujság 1934. augusztus 15. (16. évfolyam 63. szám p. 2. ADT)

Virág Ferenc püspök szenteli fel az ujdombóvári r. k. templomot.

Folyó hó 15-én, Nagyboldogasszony napján lesz az ujjonnan épült ujdombóvári katolikus templom felszentelése. Az aktust Virág Ferenc pécsi megyéspüspök nagy segédlettel fogja végezni. A főpásztor, akit udvartartásának több tagja is elkísér, 15-én reggel autón érkezik Ujdombóvárra.

Tolnamegyei Ujság 1934. augusztus 22. (16. évfolyam 65. szám pp. 1-2. ADT)

Az ujdombóvári templom felszentelése.

Az új alapítású, alig egy évtizedes multu és szép elrendezésű Ujdombóvár kertváros annak idején bámulatos gyorsasággal fejlődött és a lakosság nyomban szükségét érezte a római katolikus templom felépítésének. Hamarosan megalakult a templomépítő bizottság, amely adományokból, országos gyűjtésből és egyházi adókból összehozta az összeget, amellyel Isten dicsőségére meg lehetett valósítani a hívek lelki épülését, gondozását szolgáló pompás templomot. A megadott program alapján dr. Fábián Gáspár budapesti építőművész, számos nagyszabású építkezés tervezője készítette el a 32 méter hosszú, 16 méter széles háromhajós ó-román stílusú Istenház terveit. Megindulhatott azután az építkezés is, mert a

gyűjtés pár év leforgása alatt már eredményes volt. Az adományozók sorában az első helyen állt maga a politikai község, melynek képviselőtestülete Ujdombóvár legnagyobb adófizetője: herceg Esterházy Pál dr. beleegyezése folytán 25.000 pengőt szavazott meg. Nagyobb pénz és természetbeni adományokkal járultak hozzá az építkezéshez: a MÁV igazgatósága, Virág Ferenc pécsi megyés püspök, a pécsi káptalan, Makay István dombóvári földbirtokos, Dőry Hugó az egyházközség világi elnöke és neje Tüske-pusztai kertjükben fényesen sikerült ünnepélyt rendeztek, amely a templom alapnak közel 4000 pengő tiszta jövedelmet juttatott. Ezenkívül ők adományozták a 2000 pengő értékű művészi kivitelű faragott szószéket, Hollósy Andor főjegyző pedig Fetter Károly dombóvári szobrász által készítettet stílusos műmárvány keresztutatót az új szentegyház részére. A színes ablakképek közül a Nagyboldogasszonyt ábrázoló középső oltárablakot gróf Zichy Gyula kalocsai érsek, a Szent István király ablakot Mosonyi Dénes pápai prelátus-kanonok, a Szent József ablakképet pedig Herke Antal ujdombóvári kereskedő készítette. A mellékhajók 14 ablakán megörökített keresztutató és a főhajó szentek alakjait ábrázoló ablakai szintén egyesek adományaiból készültek.

Nagyboldogasszony napján volt ennek az ó-keresztény bazilika alaprajzu gyönyörű épületnek az ünnepélyes felszentelése és a Virág Ferenc pécsi püspök által végzett aktusra összegyűlt Ujdombóvár és környékének egész vezető értelmiségével együtt óriási közönség is. Ott volt a MÁV képviselőjében Seydl József miniszteri tanácsos, pécsi üzletigazgató is.

Kilenc órakor érkezett meg autóján Virág Ferenc pécsi megyés püspök dr. Farkas József titkár kíséretében. A község bejáratánál diadalkapu alatt fogadta és üdvözölte a főpásztort a képviselőtestület élén Dőry Hugó gazdasági főtanácsos, Ujdombóvár bírája. Ugyanott sorakoztak fel a református, az evangélikus és az izraelita egyház küldöttei is és a püspöki autót követve vonultak be az iskola térre, ahol az egyházközség képviselőjének az élén Fehérváry József plébános üdvözölte az egyházfőt, akinek Fehérváry Kató virágcsokrot nyújtott át. Virág püspök az üdvözlések után az iskolában levő plebániára vonult vissza. Impozáns menetben, ájtatos énekszóval, egyházi zászlók alatt ugyanakkor érkeztek oda a dombóváriak Magyar Béla pápai kamarás, plébános vezetése alatt. Mögötte csaknem teljes számban Dombóvár község előljárósága, a társadalom vezetői és a dombóvári társadalom minden rétegét képviselő küldöttségek.

Virág püspök a közönség sorfala között főpapi díszben fél 10 órakor a kerület papságától kísérve vonult át az iskolaterről a templomtérre, ahol ünnepi csendben kezdődött a felszentelés lélekemelő szertartása, majd nagy papi segédlettel a főpapi szentmise, melynek során a püspök a szószékre lépett és gyönyörű beszéd kíséretében kérte a híveket, hogy mindenkor töltsék meg a templomot. Az első szentmise után kedves jelenet következett: az újonnan felszentelt templomban két újszülöttet részesített a püspök a keresztség szentségében. A szertartás 12 óra tájban bevégeződött, a püspök a papság kíséretében autóba szállt és titkára kíséretében visszautazott Püspökszentlászlóra, nyári üdülőhelyére. Ezután az egyházközség által adott ebéden vettek részt a vendégek, akik közt a helyi papságon kívül megjelent Varga Kálmán tb. kanonok, kerületi esperes, Polgár János egyházkerületi tanfelügyelő és Szücs János sásdi esperes plébános is.

A felszentelést követő mise után megkezdődött a hívek végelláthatatlan sorának a templomba való felvonulása, úgyhogy a szentély és a főoltárlépcső a késő esti órákig térdeplő, imádkozó hívekkel volt tele. Hagyományos hit ugyanis, hogy az új templomban az első fohászt, az első óhajt a jó Isten biztosan meghallgatja.

Beszámolónk nem lenne teljes, ha meg nem írjuk, hogy ez az 1600 személy befogadására épült szentegyház a pécsi egyházmegye 288-ik temploma és a hetedik templom, amelyet Virág Ferenc megyés püspök felszentelt.

Tolnamegyei Ujság 1935. április 03. (17. évfolyam 29. szám p. 4. ADT)

Az ujdombóvári templom orgonája.

Ujdombóvár katolikus társadalma új templomába gyönyörű modern orgonát csináltatott. A költségek alapja az a 4000 pengő volt, amelyet az augusztus hóban Tüske-pusztán rendezett garden-party jövedelmezett. Tizenhat változatos, 460 sipos, hatalmas hangszert kapott a templom, amelyben az orgonát már fel is szentelték. Fehérváry József plébános mondott ez alkalomból ünnepi szentmisét, míg a felszentelés lélekemelő szertartását az ujdombóvári plébános fivére: Fehérváry Ferenc tengődi plébános végezte és ugyanő mondotta az ünnepi szentbeszédet is.

Tolnamegyei Ujság 1940. szeptember 18. (22. évfolyam 67. szám p. 3. ADT)

Keresztszentelés Ujdombóváron.

Ujdombóvár község fejlődésének és kulturális haladásának egy újabb pontjához érkezett múlt vasárnap, amikor is a temetőben felállított, művésziesen elkészített Krisztus feszületet Kocsis László plébános felszentelte. Az ünnepségre a község apraja-nagyja majdnem hiánytalanul megjelent és adott hálát a Mindenhatónak. A feszület Bernáthné Márta Milligán dombóvári szobrászművésznő hatalmas rátermettségéről és művészetéről tanuskodik.

Tolnamegyei Ujság 1941. január 01. (23. évfolyam 1. szám p. 4. ADT)

Halálozás. Fehérváry József koppányszántói plébános, azelőtt 10 évig Ujdombóvár lelkipásztora és templomának építője, újév napján Ujdombóváron 55 éves korában meghalt. Óriási részvét mellett Ujdombóváron helyezték örök nyugalomra.

Tolnamegyei Ujság 1941. június 07. (23. évfolyam 42. szám p. 3. ADT)

Kocsis László ezüstmiséje.

A múlt hó 28-án, szerdán reggel nagy számban megjelent hívei előtt mutatta be ezüstmiséjét az újdombóvári plébániatemplomban Kocsis László Újdombóvár plébánosa, az országosan ismert kitűnő papköltő, aki sokáig volt hittantanár, hosszú ideig Pécsen működött és Virág püspök csak rövid idő előtt helyezte őt Újdombóvárra. Kocsis Lászlót, az újabb magyar irodalom egyik értékes munkását negyedszázados papi jubileuma alkalmából igen sokan felkeresték szerencsekívánataikkal. Ezzel a jubileumi ünnepséggel esik egybe az az esemény is, hogy Virág Ferenc pécsi püspök teljesítette Újdombóvár katolikus társadalmának régi kívánságát és az újdombóvári lelkészséget plebániai rangra emelte. Az újdombóvári plebánia élére a püspök természetesen Kocsis Lászlót nevezte ki plebánossá, mint aki eddig is a legnagyobb szeretettel és a hívek lelki épülésére látta el a helyi lelkészeti teendőket.

Új Ember 1947. július 25. (3. évfolyam 21. szám p. 3. ADT)

. . . . Az újdombóvári egyházközséget 25 esztendővel ezelőtt hívta életre a Vasutas-telep egyházhű, haladó népe. Ők, a hívek építették az újdombóvári plébánialakot is, ahol most Kocsis László, a kiváló költő áll a hívek élén. Itt már amerikai módszert vezettek be a hívek, nincs kivetett egyházi adójuk, hanem hónapról-hónapra önkéntes megajánlásaikból megkapó ragaszkodással látják el plébánosukat és gondoskodnak templomukról. . . .

1983-ban a templom belső falait díszítő egyházi jelképes rajzokat, díszes motívumokat lemeszelték. Szintén ebben az évben a Mária oltár helyén hitoktató szobát építtetett a plébános.

1929. A harangok szállítása.

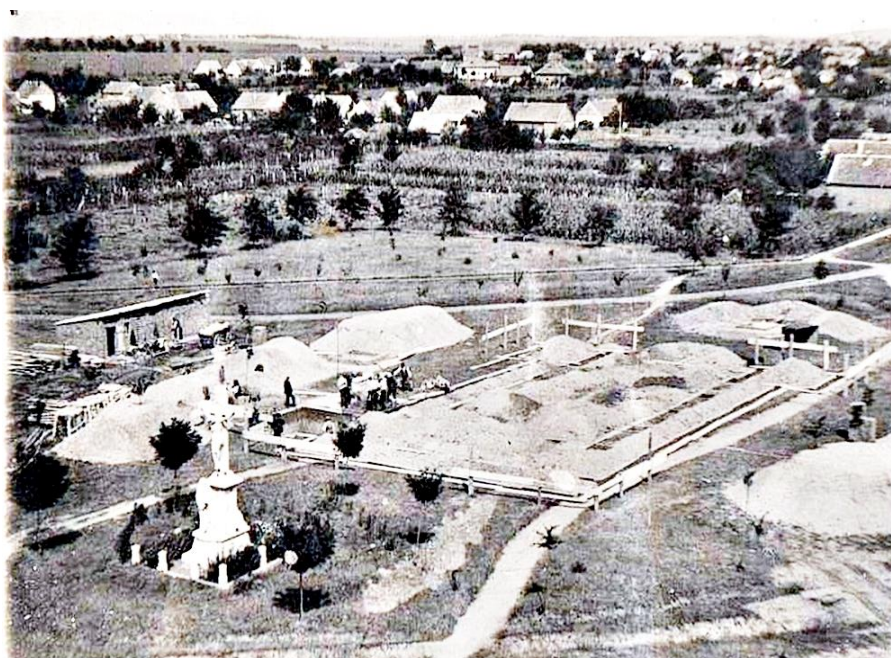
(Forrás: DRSzN fb. csoport – Koncz fotó)

33.

1929. Harang felhúzása az iskola tornyába.

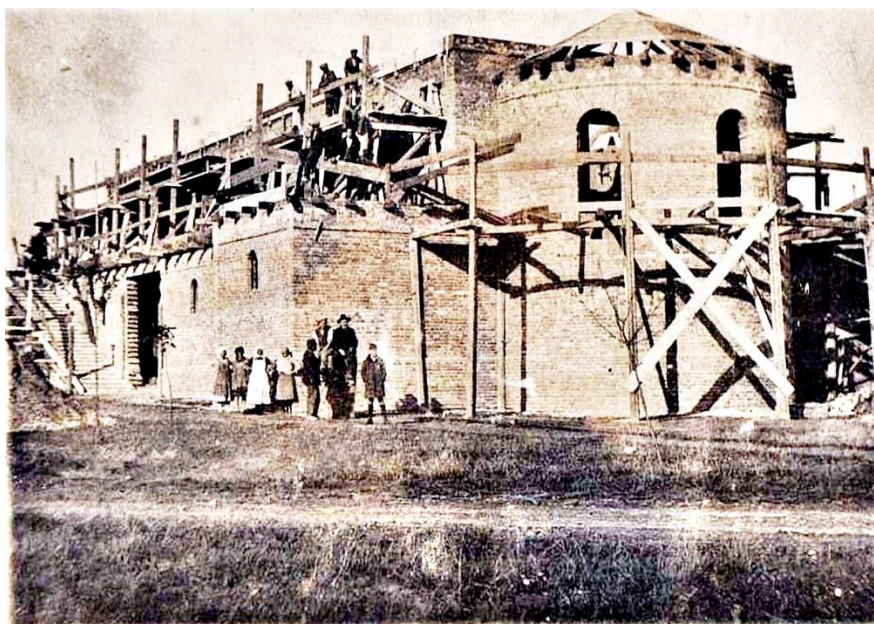
(Forrás: DRSzN fb. csoport – Koncz fotó)

1933. A templom építkezésének megkezdése.

(Forrás: DRSzN fb. csoport)

34.

1933 ősze.

(Forrás: DRSzN fb. csoport)

1934. január.

(Forrás: DRSzN fb. csoport)

35.

1934. augusztus 15. A templom felszentelése.

(Forrás: DrSzN fb. csoport)

Virág Ferenc pécsi püspök.

(Forrás: magyarkurir.hu)

36.

A templom napjainkban.
(Forrás: vpd.hu/plebania/templomaink)

A templombelső.
(Forrás: miserend.hu/templom)

Református templom.

1916 előtt a reformátusok és az evangélikusok együttesen a protestáns fiókegyházhoz tartoztak. A fiókegyház – 105 evangélikus és 102 református – 1905-ben a politikai községhez fordult templom telekért, ahonnan 150 négyszögöl telket kaptak, így megindíthatták a gyűjtést a templom megépítésére. 1914. március 22-én a református egyház hívei kimondták, hogy egyházközségüket anyásítani fogják. 1916. január 9-én történt meg a két egyház teljes különválása.

A reformátusoknak a templomtelket Fülep Lajos (1885 – 1970) az 1921 - 22-ben itt szolgáló gyülekezeti gondnok – később híres esztéta, néprajztudós, Kossuth-díjas művészettörténész, egyetemi tanár – vásárolta meg 1922-ben. 1925-ben a község segélyt szavazott meg a református templom megépítésére, valamint országos gyűjtést is szerveztek.

Az 1920-as évek végén vásárolták meg a Vörösmarty Mihály utca 20. szám alatti épületet, mely azóta is a református egyház parókiájának ad helyet.

A templom alapkőletétele 1929. május 20-án történt. Az épület építőmestere Baumgart János volt. A templomot 1929. október 27-én adta át rendeltetésének dr. Ravasz László református püspök. A négy utca találkozásánál felépített templomon neoromán stílusjegyek fedezhetők fel. A bejárat feletti kereszt a tiszteletadás jelképe. Az istentiszteleteken 1930-as évek eleje óta szól az orgona, melyet a pécsi neves orgonakészítő, Anger József és fia készített. A templom három haranggal rendelkezett, ebből egyet sajnos a háború során elvittek. A kis harangot Fazekas presbiter ajándékozta 16 évesen elhunyt leánya emlékére.

1973-ban és 1981-ben a templom kisebb nagyobb felújításokon esett át. Rengeteg kegytárgy, kehely és terítő került a templomhoz az elődök adományozása útján. A kelyheket Csery Józsefnek és feleségének köszönhetik, az újabb terítőket, a nagyszőnyegeket valamint a szószék melletti zászlót a 34 éven át itt szolgáló lelkipásztor, Tóth István feleségének.

A templom 2020-ban teljes külső és belső megújuláson esett át. Az épületet statikailag is meg kellett erősíteni. Az épület süllyedése miatt megrepedt keleti és nyugati falat vasrudakkal húzták össze. Felújították a templom gyülekezeti tereit, újravakolták a falakat, kicserélték a színes üveablakokat. A torony új burkolatot és csúcsdísz kapott

(Forrás: dombovar.hu/Lakohelyunk/Ertektar/Nevezetes-epuletek

reformatus.hu/egyhazunk/hirek)

Dombóvár és Vidéke 1902. május 04. (4. évfolyam 18. szám p. 2.)

Protestánsok egyesülése.

A következő felhívás közlésére kérettünk fel:

Felhívás Dombóvár község protestáns vallású lakóihoz!

Vallásos érzelmeink indítanak bennünket arra, hogy társulásra hívjuk fel helyben lakó szép számu protestáns vallású hitfeleinket: Árvák vagyunk, mert elszakadva egyházainktól, nincs ki bennünket szeretetre tanítson, nincs ki nekünk az Isten szent igéjét hirdesse, nincs ki nekünk vallási vigaszt s gyermekeinek Istenben való hitet adjon. Egyesüljünk; járuljunk filléreinkkel a vallás oltárára, legyünk azon, hogy egyesülésünk által közös Isteni tiszteletet tarthassunk s évente legalább párszor az ur szent vacsorájával élhessünk s gyermekeinket vallásos oktatásban részesíthessük. Felkérjük azért ev. ref. és ág. ev. vallású hitfeleinket, hogy ez ügyben tartandó értekezletek f. évi május hó 11-én délután 4 órakor a vásár-téren levő állami leányiskolában lehetőleg teljes számban megjelenni s esetleg az általunk nem ismert hitsorsokat is meghívni szíveskedjenek.

Dombóvár, 1902. április 29-én.

Csery István sk.

Reich Oszkár sk.

Rácz Gyula sk.

Dombóvár és Vidéke 1902. május 18. (4. évfolyam 20. szám p. 2.)

Megalakult protestáns hitközség.

A dombóvári ev. reform. és ág. ev. vallású lakosok f. hó 11-én az állami leányiskola tantermében népes értekezletet tartottak, és Fejes György lápafői, és Wallandt Károly csikós-töttösi lelkészek közreműködése mellett nagy lelkesedéssel elhatározták, hogy „egyesült protestáns leány egyház”-zá alakulnak. Mint megalakult leányegyház nyomban az előjárói választást ejtették meg; egyenlő arányban a reform. és az ev. vallásuakból. Világi elnökök: Schréter Károly és Csery István. Gondnokok: Czéh Ferenc és Rothermel Henrik. Jegyző: Arany János, kiken kívül még hat presbiter választott meg. Mint legfontosabb, első sorban is a temetőhely kérdése oldatott meg, mely célra megható lelkesedéssel a jelenvolt harminchét családfő, néhány perc alatt kilenszázhetven koronát gyűjtött össze. Elhatározták továbbá, hogy legalább minden 2-3 hónapban egyszer istentiszteletet tartanak, továbbá: imaházat létesítenek, és a gyermekek hitoktatásáról gondoskodnak. Az első protestáns istentiszteletet folyó hó 25-én délelőtt fél tizenegy órakor a főszolgabírói tanácsteremben Fejes György lápafői ref. lelkész tartja, és ugyanekkor urvacsorát is oszt.

Dombóvár és Vidéke 1902. augusztus 31. (4. évfolyam 35. szám p. 4.)

Protestáns istentisztelet.

A dombóvári Egyesült Protestáns Leányegyház jövő vasárnap, szeptember 7-én ideiglenes imaházában: a főszolgabírói hivatal tanácstermében új kenyérre való urvacsorával

egybekötött isteni tiszteletet tart, mely alkalommal a lelkész funkciót egy evangélikus pap fogja teljesíteni.

Dombóvár és Vidéke 1903. november 29. (5. évfolyam 47. szám pp. 2-3.)

Estély a protestáns imaház javára.

Egy dombovári urleányokból alakult rendezőbizottság Sréter Kornélia kezdeményezésére november 25-én este a Dombováron építendő protestáns imaház javára hangversenyt és bált rendezett, melyről a következő tudósítást kaptuk:

A Korona dísztermét pontban 8 órakor zsufolásig megtöltötte a meghívott dombovári és környékbeli néző közönség, melyet egyrészt nemes cél, másrészt a várható valódi műélvezet vonzott oda, mert hisz a szereplők nagy részének nem ez volt első fellépése. A műsort Lató János zenekara nyitotta meg néhány hangulatos kuruc nótával. Gyenis Antalné igazi cigányos cimbalomjátékától kísérve Czinder Elek pompás, tömör hangon népdalokat énekelt. A harmadik szám is fenntartotta a magyaros hangulatot: Hirschfeld Imre lelkesedéssel szavalta Farkas Imrének „Az öreg honvéd” című költeményét. Ezután a nevetőknek is kijutott a maguk része a határozottan komikus vénával bíró Kemény Ignác monológja által. Neumann Jónás dr. művészi hegedűjátékára egy bíráló szót nem mondunk. Mindenki hallotta már őt hegedülni! Singer Gizella zongorakísérete méltó volt a hegedűjátékhoz, különben ő sem ujonc a koncertteremben. Valóságos tombolás kísérte Kántor László nagyszerű kupléit, mint a hogy ő azt megszokhatta. Végül következett a műsor „slagerja”, Szász Károly „Angyal és Ördög” című költeménye a hozzátartozó élőképpel: A magyar királyi párnak, melyet fényes udvar vesz körül, a festő bemutatja az angyal és ördög képét. Nehéz lett volna köztük választani, de az embereknek általában több hajlandóságuk van a rosra! Az angyalt Kanitzer Juliska, az ördögöt Hamulyák Böske személyesítette, Gyenis Antal festette a képeket. Az udvari csoport központja felsőeőri Nagy Istvánné királynő volt. Ugy megjelenésre, mint jelmezre igazi királynő! ! Pompásan festettek Singer Ilonka, Faics Gizella, Sréter Kornélia és Vancsa Rózsika udvarhölgyek. De kár, hogy nem viselhetik mindig azt a szép magyar ruhát! A királyt Nagy István személyesítette (ki az utolsó pillanatban helyettesítette a megbetegedett Csery Istvánt s ez által a rendezőseget nagy zavarból segítette ki!) udvaroncok voltak Csery Kálmán, Szegedy György és Horváth János. Bizony uraim önök is mást mutattak, mint redingotban, ulsterban, vagy raglanban! Kiegészítette az udvart az udvari bolond (Kemény Ignác) és két gyermekapród. A gyönyörködtető kép mellet igazi műélvezettel hallgattuk Bausch Istvánné finoman nüanszírozott, kitűnően előadott szavalatát. Ugy halljuk, hogy ő Hamulyák Mihállyal együtt a legtöbbet fáradt a rendezéssel: ha úgy van csak gratulálhatunk az ízléséhez. Köszönettel tartozik a rendezőség Dőry Jenőnének, aki virágokat, Nagy Istvánnak, aki butort, Sréter Károlynak aki fogatot bocsátott a hangverseny rendelkezésére. Ugy szintén Ivanich Antalnak, a ki a zongoráját adta oda, valamint Spitzer Sándornak, a ki a szükséges faanyagot szolgáltatva, melyből Szameth Péter szintén díjtalanul előállította a színpadot. A hangverseny után reggelig tartó tánc következett, mely esztelen jó kedvvel reggelig tartott,

sőt az étteremben nagyon is fesztelen volt a hangulat, majdnem egy férfiestély színezetét viselte. Ez ugyan ízlés dolga, de épen nem irányadó nézetünk szerint a mi elit-mulatságainknak hátrányára van! A jelenvolt hölgyek névsorát, sajnos feljegyezni elmulasztották.

Dombóvár és Vidéke 1903. december 06. (5. évfolyam 48. szám p. 2.)

Nyilvános nyugtázás.

A protestáns imaház alapja javára rendezett hangversenyre jegymegváltás és felülfizetés címén a rendezőséghez még a következő adományok érkeztek be: Dőry Etelka Tüske-pusztá 10 kor., Strasser Henrik Inám pusztá 10 kor., Gyenis Antal 4 K., Károlyi János Ürgevár 2 K., össz. 27 kor., mely adományokért ez uton mond hálás köszönetet a rendezőség.

Dombóvár és Vidéke 1903. december 13. (5. évfolyam 49. szám p. 4.)

Köszönetnyilvánítás.

A dombovári egyesült protestáns leány egyház presbiteriumma a mai napon tartott ülésén egyhangu határozattá emelte, hogy az építendő protestáns imaház alapja javára a dombovári urleányok által f. évi november hó 25-én rendezett műkedvelő előadás tiszta jövedelme – 315 kor. 08 fillért – amidőn jelen alkalommal nyilvánosan megnyugtázza, - egyben mindazoknak, kik ezen multság sikerét a jótékony cél érdekében nagy fáradtság és utánjárással, közreműködéssel, rendezéssel, vagy anyagi áldozat árán előmozdítani szívesek voltak, - hálás köszönetét nyilvánítja.

Dombóvár, 1903. december 7-én.

Arany János jegyző

Schréter Károly, Csery István elnök.

Dombóvár és Vidéke 1903. december 25. (5. évfolyam 51. szám p. 2.)

Protestáns istentisztelet.

A dombovári egyesült protestáns leányegyház december 26-án karácsony második napján délelőtt fél 11 órakor az állami iskola egyik termében isteni tiszteletet tart, mely alkalommal a hívek urvacsora osztásban is részesülni fognak.

Dombóvár és Vidéke 1906. március 11. (8. évfolyam 10. szám p. 2.)

Protestáns templom.

A dombovári egyesült protestáns Egyházközség templom építési törekvésének támogatása céljából az alábbi kérő szöveget intézte a nemes gondolkozású közönséghez.

Régen emészt bennünket egy édes vágy, hogy immár 200 év óta eltemetett helyi egyházunkat, melynek még 1674-ben is rendes lelkésze vala – hamvaiból uj életre keltsük; hogy magasztos hivatását e nagy és fontos központtá növekedett városunkban is úgy az általános közművelődésnek mint közelebb a nemzeties iránynak ápolása érdekében megkezdvén, időről időre világosító szövétnekként lobogtassa!

Maroknyi gyülekezet vagyunk, a kezdet kezdetén; három vármegye összeszögelő határán alig 200 lelket számlálva; de annál nagyobb mértékben lelkesít bennünket nemes szándékunk kivitelben azon biztató evangéliumi szót: „Ne félj kicsiny sereg, nem hagylak el tégedet és hogy: „az isten a kicsinyekben végzi el az ő nagyságát”!

Azon helyet, a hol kedveseink hült porai nyughatnak – önerőnkből már megszereztük, ámde nincs még meg ama másik, a melyben az élők gyűjthetnének magoknak maradandó kincset, mely táplálja a lelket égi eledellel az igének hirdetésében – mostan azért a valláserkölcsei élet központjául szolgáló épületet, egy kisdud templomot óhajtanánk emelni Istenünk dicsőségére.

De bármily nagy mértékben érezzük is magunkat áthatva e magasztos cél megvalósításának gondolatától – magunkban gyengék és erőtlének vagyunk. Azért nyújtjuk ki kezeinket felétek, azért szólunk hozzátok esdőleg. Segítsetek! – Igen! Emeljétek fel hallottainkból a jó szív sugalta segedelemmel, hadd zendülhessen meg mielőbb a mi építendő templomunkban a hála és örömeinek édes hazánk zengzetes nyelvén, hadd hirdettessék ott a tiszta evangélium, mely minden hívőnek üdvösségére szolgál!

Adományok az Egyház gondnoki hivatalához küldendő, de készséggel közvetítjük mi is a hozzánk beküldendő nemes adományokat. – Itt említjük meg, hogy a dombovári Takarékpénztár részvénytársaság ezer koronát adományozott a templom felépítés céljaira.

Dombóvár és Vidéke 1910. március 06. (10. évfolyam 10. szám p. 5.)

A protestáns egyház közgyűlése.

Február hó 13-án tartotta a dombóvári egyesült protestáns fiókegyház évi rendes közgyűlését – a tagok igen nagy érdeklődése mellett. Az elnöki beszámoló után az egyházi számadásokat tárgyalták, melyből kitűnt, hogy az 591 korona 93 fillér pénztári készleten és a 172 korona 04 fillér temető alapon kívül a templom alap 7664 korona 08 fillért tesz ki, amely összeg rövid hat-hét év alatt gyűlt össze. Az egyházi adó kivetése után a tisztujítás következett, melyen a régi vezetőség iránt megnyilvánult bizalom folytán egyhangulag újra megválasztották elnöknek Csery Istvánt, alelnöknek Schréter Károlyt, gondnokoknak Czéh Ferencet és Rothermel Henriket, jegyzőnek Tóth Dánielt. Presbyterek lettek: Sörös József (uj), Sury József, Szily István, ifju Wallandt Károly, Szamet Péter és Baumgart János (uj).

Dombóvár és Vidéke 1912. április 07. (12. évfolyam 14. szám p. 3.)

Protestáns lelkesi állásért.

A helybeli egyesült protestáns filia presbiteri gyűlésének megbízásából Baumgart János, Rothermel Henrik és ifju Wallandt Károly a mult héten Gyurácz Ferencnél a dunántuli ág. ev. egyházkerület püspökénél jártak Pápán és emlékiratot nyújtottak át, amelyben Dombóvárra egy missió lelkesi állás szervezését kérik tekintettel arra, hogy már 460 lélekből álló protestáns gyülekezet van itt. A püspök szívesen fogadta a küldöttséget és a kérés méltányos teljesítését a közel jövőre kilátásba is helyezte.

Dombóvári Hírlap 1917. november 04. (1. évfolyam 45. szám p. 3. ADT)

A református egyház emlékünnepélye.

Kaptuk a következő sorokat: A dombóvári ref. egyház a reformáció négyszázados évfordulója alkalmából szűk körű, de bensőséges emlékünnepélyt tartott 1917. okt. 29-én a kir. kath. főgimnáziumban. Papp Gusztáv ref. h. lelkes alkalmi felolvasást tartott dr. Luther Mártonról, arról a volt szerzetesről, aki nyitott szemmel tekintett bele a könyvek könyvébe, azaz hogy az apostolok, de főképpen az Ur Jézus Krisztus életébe, ahonnan kiolvasta azt, hogy „az igaz ember hitből él”. A hit tehát az a hatalmas kar, mellyel megragadja Isten jobbát a halhatatlan lélek. Ez a mennyei szózat indult utra a 95 tételben, melyet 1517. október 31-én a wittenbergi vártemplom ajtajára kifüggesztett a nagy reformátor, hogy eljusson milliók füléhez, szívéhez. Ezután a magyar gályarabok életét adta elő Dobor István vasúti tisztviselő; ezenkívül a polg. leányiskola és a főgimn. ref. növendékei énekelték el a „Tehozzád száll énekem én jó magyar népem” c. szép új éneket. Végül biblia magyarázat következett, melyben fentnevezett lelkes (Csel. 1. 8. alapján) azt a nagy igazságot igyekezett a hallgatók szívébe bevésni, hogy Jézus, mint az apostolok apostola, tanubizonyosságul küldte el a tanítványokat, hogy mondják el azt, amit tőle hallottak és nála láttak – először kis körben, azután nagyobb területen, végül pedig az egész fölkerektségén hirdessék el újabb és újabb apostolok által, azaz a reformátorok: Luther, Kálvin és Wingli által, azután meg miáltalunk, mert az Ur Jézus szava biztat: „Ha valaki vallást tesz énrólam az emberek előtt, én is vallást teszek arról az én mennyei atyám előtt.” Az ünnepélynek örökké maradandó emléket adott dr. Jakab Lajos ügyvéd 1000 K-ás adománya egyházi célokra.

Tolnamegyei Ujság 1925. december 30. (7. évfolyam 51. szám p. 4. ADT)

A dombóvári református egyházközség adománygyűjtési engedélye.

A belügyminiszter megengedte, hogy a dombóvári református egyházközség templomépítéséhez szükséges anyagi eszközök részbeni megszerzése céljából 1925. évi december hó 1-től számított egy évi időtartamon át az egész ország területén (kivéve

Budapest) pénzbeni adományokat gyűjthessen. Uglátszik, Budapestnek szabad végig pumpolni minden kigondolható módon az egész országot, de a vidéknek Budapesten bármily nemes célra is gyűjteni nem szabad.

Tolnamegyei Ujság 1929. április 20. (11. évfolyam 16. szám p. 8. ADT)

Elhalasztott közgyűlés.

Dombóvár község képviselőtestületének kedden kellett volna ülést tartani a dombóvári református egyházközség részére átadandó telek tárgyában. Mivel a képviselőtestületi tagok határozatképes számban nem jelentek meg, újabb ülés fog ebben a tárgyban határozni.

Uj Somogy 1929. április 23. (11. évfolyam 91. szám p. 4. ADT)

Kaposváriak a legolcsóbbak a dombóvári ref. templom építésénél.

A dombóvári református templom építésére f. hó 21-én tartották meg a versenytárgyalást. A következő ajánlatok érkeztek be: Építőipari B.T. Kaposvár P 73,264.54, Merendi József Kaposvár 73,415.60, Márovics és Ludwig Pécs 73,765.30, Harsányi Géza Kaposvár 74,686.05, Nagy Károly Budapest 75,693.20, Hegedüs Dezső Kaposvár 81,253.76, Liebermann János Dombóvár 79,088.64, Schaffer és Révész Dombóvár 84,713.60, Hofbauer, Piazza és Baumgarten Budapest-Dombóvár 86,456.30, Bernhardt János Dombóvár csak asztalos munkára 7,878.00, Csonka János Dombóvár csak bádigos munkára 2,861.20.

Pécsi Napló 1929. május 19. (38. évfolyam 114. szám p. 4. ADT)

A dombóvári református templom alapkőletétele.

Pünkösdhétfőn délelőtt 11 órakor tartotta meg ünnepélyes keretek között az épülő dombóvári református templom alapkőletételét, amelyen nagyszámu és diszes közönség vett részt. Az ünnepély Dobor István presbiter rövid szónoklatával kezdődött, aki felolvasta az alapokmányt, melyet elhelyeztek a templom falában. Eőri Szabó Dezső ref. pap a dombóvári reformátusok lelkipásztora magasszárnyalásu beszédében köszönte meg híveinek, hogy lehetővé tették a templom felépítését. Kenézy László főbíró szívből jövő szavai után a különböző felekezetek képviselői Berger ev. lelkész és Balogh Miksa dr. izr. hitközségi elnök szólaltak fel. Takács főjegyző Dombóvár község nevében, Csery József pedig a ref. hívek képviselőjében beszélt.

Tolnamegyei Ujság 1929. május 25. (11. évfolyam 21. szám p. 6. ADT)

Épül Dombóvár.

Dombóvár rohamos fejlődését mi sem bizonyítja jobban, mint az épülő házak nagy száma, amelyekhez most több középület is csatlakozott. Már kibontakozik az új reálgimnáziumi épület és vele szemben két oldalt egy-egy templom épül, még pedig a Jókai uton a református templom, amelynek az alapkövét a múlt hetekben helyezték el, a Bezerédy utcában pedig az ág. hitv. ev. templom. Reméljük, hogy a számbelileg hatalmas tulsúlyban levő róm. kath. hívők jelenlegi kicsiny és szűk temploma helyébe is hamarosan egy hatalmas, monumentális épület kerül. Amint halljuk, a kezdeményező lépések már megtörténtek és a terv hamarosan valóra fog válni.

Tolnamegyei Ujság 1929. június 01. (11. évfolyam 22. szám p. 7. ADT)

Lelkes ünnepség Dombóvárott.

Még alig egy éve tartózkodik Dombóvárott a református egyházközség lelkesze, Eőri Szabó Desző, de máris megnyerte hívei osztatlan szeretetét, a társadalom becsülését. Ez most nyilvánult meg névünnepe alkalmából, amidőn lelkes ünnepségben volt része. Barakonyi Erzsébet a „Bibliatársulat”, Balássy Gyuláné a „Református Nőegylet”, Dobor István a hívők, Jancsó Irén a „Leányegylet”, Pál Sándor pedig a „Ref. Ifjúsági Egylet” nevében köszöntötték, majd az énekkar üdvözlő dalt énekelt. Az ünnepelt lelkes megfogott szavakban mondott köszönetet az ovációért.

Tolnamegyei Ujság 1929. augusztus 10. (11. évfolyam 32. szám p. 4. ADT)

Csillagavatási ünnepség.

A dombóvári református egyházközségnek múlt vasárnap ünnepsége volt. Ez alkalommal tüzték fel az ujjonnan épült templomra a csillagot. Eőri Szabó Dezső lelkes szép beszédben méltatta az ünnepség jelentőségét. A beszéd előtt és után ének volt.

Pécs Napló 1929. szeptember 08. (38. évfolyam 203. szám p. 8. ADT)

Harangavatás Dombóváron.

Az ujjonnan épült dombóvári református templom tornyát harangokkal szerelték fel. Az új harangok ünnepélyes felavatása vasárnap 11 órakor fog megtörténni.

Tolnamegyei Ujság 1929. szeptember 14. (11. évfolyam 37. szám p. 5. ADT)

Harangáldás Dombóvárott.

A dombóvári épülő református templom két harangot kapott, az egyiket közadakozásból, a másikat Fazekas József és neje adományából. A harangokat Eőri Szabó Dezső lelkész megáldó beszéde után mult vasárnap helyezték el a toronyban.

Pécsi Napló 1929. október 18. (38. évfolyam 237. szám p. 6. ADT)

Október 27-én avatják fel a dombóvári református templomot.

A Dombóvári Ref. Egyházközség új temploma elkészült s vasárnap, okt. 27-én tartják annak felavatási ünnepét, melyet Kováts J. István volt államtitkár, püspökhelyettes fog végezni. A templomavatáson részt vesz Nyáry Pál esperes is Pécsről, ki bibliamagyarázatot tart.

Tolnamegyei Ujság 1929. október 26. (11. évfolyam 43. szám p. 6. ADT)

Templomszentelés Dombóvárott.

A dombóvári új református templom felszentelési ünnepe vasárnap, folyó hó 27-én lesz délelőtt 10 órai kezdettel. A templomavatást Kováts J. István püspökhelyettes végzi. – Déli 1 órakor társasbéd lesz a Korona-szállóban, délután fél 6 órakor pedig templomi ünnepély lesz, amelyen Barabás Gyula, országgyűlési képviselő az ünnepi szónok.

Magyar Országos Tudósító 1929. október 28. (11. évfolyam 246. szám 10. kiadás ADT)

A dombóvári reformátusok templomát vasárnap avatta fel Kováts. J. István.

Dombóvárőról jelentik, hogy évekig tartó gyűjtéssel és a helybeli reformátusság nagy anyagi áldozatával sikerült összehozni annak a templomnak költségeit, amelyet tegnap, vasárnap délelőtt, azután ünnepélyesen felavattak. A szertartást Ravasz László dr. a püspök helyetteseként, Kováts J. István dr. volt államtitkár, egyházkerületi lelkész főjegyző végezte, megelőzőleg pedig az ígét Muraközy Gyula kecskeméti lelkész hirdette. A templomépítés történetét Eőri Szabó Dezső helybeli lelkész, nemzetgyűlési képviselő adta elő, Palcsó László nágocsi lelkész keresztelt, Szigethy Károly lápafői lelkész házasulandókat esketett, Vincze Elek külsősomogyi esperes Urvacsorát osztott, s a templomból kiszorult nagyszámú közönség előtt Kájel István felsőiregi lelkész prédikált. Délután az új templomban ünnep volt, ezen Ruzsa József tolnanémedi lelkész imádkozott, Némethy Ferenc hegedűszólót játszott, Barabás Samu országgyűlési képviselő, kabai lelkész ünnepi beszédet mondott, Gyökössy Endre több költeményét olvasta fel, végül a dombóvári református vegyeskar szereplése után Nyáry Pál pécsi espereslelkész Bibliát magyarázott.

8 Órai Újság 1929. október 29. (15. évfolyam 248. szám p. 7. ADT)

Dombóvárról jelentik: A dombóvári református egyház, amelynek eddig nem volt önálló temploma, vasárnap szentelte fel új templomát, amelynek létrehozásában sokat fáradozott Eőri Szabó Dezső volt nemzetgyűlési képviselő, a dombóvári reformátusok lelkesze. A templomot Kováts J. István dr. püspökhelyettes szentelte fel. Barabás Samu esperes, országgyűlési képviselő nagyszabású beszédet mondott, amelyen kiemelte a vallási türelmesség fontosságát.

Dunántúl 1929. október 30. (19. évfolyam 247. szám p. 5. ADT)

A dombóvári református templom felavatása.

Vasárnap avatták fel fényes ünnepség keretében az új dombóvári református templomot és ezzel 300 év után templomhoz jutottak a dombóvári református hívek. Az ünnepségen résztvettek Pécsről Nyáry Pál esperes, Malmos Győző a pécsi Bethánia titkára, Benkő Dezső ny. alezredes, egyházgondnok, Wallandt Károly postatanácsos és sokan mások.

Tolnamegyei Ujság 1929. november 02. (11. évfolyam 44. szám p. 5. ADT)

A dombóvári református templom felszentelése.

Mint lapunkban már jeleztük, mult hó 27.-én folyt le a dombóvári ref. templom felavatása, amelyen nem csak Dombóvár előkelősége jelent meg teljes számmal, hanem az ország különböző részeiből is összejöttek a lelkészek, hogy a felszentelés ünnepélyességét emeljék. A zsoltár eléneklése után dr. Kováts J. István püspökhelyettes mondott magasan szárnyaló imát és az Ur áldását kérte az új templomra. A dombóvári ref. dalárda Beethoven 4 szólamra irt énekét adta elő Dobor István és Hidegh Gyula vezetésével. A gyönyörű 4 szólamu ének alkalmi szövegét a dombóváriak lelkes papja, Eőri Szabó Dezső írta. Muraközy Gyula kecskeméti lelkész hirdette az ígét, mélyen szántó beszédben emlékezett meg a templomemelés fenséges gondolatáról és beszéde végén a magyarság összetartásáról szólott költői lendülettel. Eőri Szabó Dezső az egyház történetét ismertette. Hosszu időn keresztül az ev. egyházzal együtt dicsérték az Istent. 1916-ban vált el megértéssel a két egyház. Papp Gusztáv, majd Tóth Lajos lelkész álltak az egyház élén, amikor Türkössy Sándor presbyter nemes adománya nyitotta meg a templomépítés lehetőségét. Tóth Lajos után dr. Fülep Lajos, majd Kutassy Gyula vezették az egyházat, amely 1928-ban önálló egyházzá alakult át és az ige hirdetését Eőri Szabó Dezső kiváló szervező és hitszónok vette át. A templomépítési beszámoló után a hívők állva zsoltárt énekeltek és az Urasztalához járultak. Vincze Elek osztotta ki az Urvacsorát. Szigethy Károly az új házasságokat eskette össze. Ezzel a délelőtti ünnepségnek vége lett.

A templomszentelés után mintegy 200-an diszebédre gyűltek össze. Az első felköszöntőt Kenézy László főszolgabíró mondotta a kormányzóra és családjára. Eőri Szabó Dezső a

megjelent vendégeket üdvözölte. Dr. Kováts J. István püspökhelyettes hazafiságtól izzó beszéde után felszólaltak még Kájel István, Türkössy Sándor, Berger Lajos, Kiss Ferenc, Barabás Samu országgy. képviselő, Szigethy Károly, Vincze Elek és Becht József.

Este fél 6 órakor templomi ünnepély volt. A közének után Rusa József tolnanémedi lelkész mondott ájtatos imát, majd Némethy Ferenc Szekszárdon is ismert kiváló hegedűművész Gaál: Andante religiozóját és Schuhmann: Esti dalát adta elő nagy művészi technikával, orgonakísérettel. Barabás Samu volt kolozsvári esperes, most kabai lelkész mondott megható ünnepi beszédet, hangsúlyozván, hogy a magyar veszedelmet ők, a kálvinisták nem abban látják, hogy a magyarok különböző templomokban imádják az Istent, hanem abban, hogy kerülnek a templomot és nem tud a lelkük összeformálni még ebben a rettenetes, kétségbeesett órákban sem. Hiszi, hogy az 1900 év előtti történelem megismétlődik és a kétségbeejtő Nagypéntek után jön a diadalmas Húsvét, a magyar feltámadás. Özv. Balássy Gyuláné vezetésével a női énekkar gyönyörűen énekelt, Kájel István Gyökössy Endrének két versét és egy alkalmi saját versét olvasta fel. A ref. vegyeskar éneke után Nyáry Pál pécsi esperes a lélektemplomáról szóló bibliai magyarázata után a jelenlévők a Himnusz éneklésével fejezték be a dombóvári reformátusságra nézve annyira nevezetes ünnepet, amikor 300 esztendő után ismét díszes templomukban zenghet fel ájtatos énekük és szállhat fel imájuk a mindenek Urához.

Tolnamegyei Ujság 1930. január 22. (12. évfolyam 6. szám p. 2. ADT)

A zengővárkonyi református lelkész kapta az egyik Baumgarten-díjat.

Néhai dr. Baumgarten Ferenc hagyatékának jövedelméből évente nyolc magyar író kap jelentősebb támogatást. A Babits Mihály és Basch Lóránt vezetése alatt álló alapítványi gondnokság a napokban a nyolc 4000 pengős díj egyikét dr. Fülep Lajos volt dombóvári, jelenleg zengővárkonyi református lelkésznek, az ismert szociálfilozófiai írónak ítélte oda.

Tolnamegyei Ujság 1930. szeptember 13. (12. évfolyam 72. szám p. 2. ADT)

A külsősomogyi református egyházmegye dombóvári ünnepe.

A dombóvári evangélikusok vasárnapi gyönyörű ünnepe után kedden a dombóvári reformátusok rendeztek új templomukban országos viszonylatokban is fontos és emlékeztető ünnepséget. A dunamelléki református egyházkerület külsősomogyi egyházmegyéje ugyanis (amelyhez Tolna vármegye egy része is tartozik) most érte meg alapításának háromszázados évfordulóját és ebből az alkalomból a dombóvári református templomban díszközgyűlést rendezett.

Ez alkalomból leutazott Dombóvárra Ravasz László püspök is, akit elkísértek a jubiláris közgyűlésre Teleki József gróf titkos tanácsos, egyházkerületi főgondnok, Benedek Sándor, a Közigazgatási Bíróság másodelnöke, Teleki Tibor gróf országgyűlési képviselő, Mándy

Sámuel felsőházi tag, egyházmegyei gondnok, Kiss Zsigmond, Varga Sándor, Mócsay Mihály, Halka Sándor, Szakács Imre, Nyáry Pál esperesek, dr. Vásárhelyi Dezső miniszteri tanácsos, Éri Márton országgyűlési képviselő, Nagy Sándor dr. püspöki titkár, Székely János gyónki gimnáziumi igazgató, dr. Keck László kormányfőtanácsos, közjegyző, Csernay Gusztáv alezredes, stb. Az ujdombóvári vasutállomáson Kenézy László járási főszolgabíró, Vincze Elek esperes és Eőri-Szabó Edit köszöntötték a főpásztort, aki meleg szavakkal válaszolt.

A templomban Vincze Elek esperes imája után, Ravasz László dr. prédikált Pál apostolnak a galatabeliekhez írt levele III. 1-9. verséből vonva le tanításait a lélekről. A lélek a fő – ugymond – nem a test. Nagyobb üzenet, drágább tanulság el sem képzelhető, mint Pál apostol fenti üzenete. A magyar protestantizmus soraiban irtózatossággal pusztít az egyke. Somogyi kálvinisták, tolnai magyarok, ne feledjétek, hogy a lelkiek a legfőbb javak. A templomi ünnepen özv. Balássy Gyuláné vezetésével még közreműködött a dombóvári református dalárda is.

A diszközgyűlést Kálmán Jenő dr. országgyűlési képviselő, a jubiláló egyházmegye gondnoka nyitotta meg. Miklós Ödön nagycserelyi lelkész, teológiai magántanár ismertette az egyházmegye kemény létfenntartó küzdelmekkel és nagy viszontagságokkal teljes háromszáz év történetét. Ezután következtek az üdvözlések: Teleki József főgondnok, Benedek Sándor a dunamelléki egyházmegyék és intézmények részéről beszélt, majd Halka Sándor belsősomogyi esperes utalt arra, hogy a protestantizmusra nézve a mostani napokban az összetartás szükségesebb, mint valaha, Schöll Lajos, a tolna-baranya-somogyi evangélikus egyházmegye főesperese tolmácsolta egyházmegyéje üdvözlését, majd Kenézy László főszolgabíró és Takács József községi főjegyző beszéltek.

A Korona-Szálló nagytermében tartott közebéden Kálmán Jenő dr. gondnok a kormányzóra, Vincze Elek esperes Ravasz püspökre emelte poharát. Köszöntőket mondtak még: Székely János, Szigethy Károly, Türkössy Sándor, Eőri-Szabó Dezső, Gulyás Lajos és Kozma Andor.

Este a templomban volt lélekemelő ünnepély, melynek Ravasz püspök magával ragadó szónoklata volt a fénypontja. Az ünnepélyt a Nemzeti Társaskörben tartott társas vacsora zárta be.

Napi Hírek 1931. november 10. (8. kiadás 11 óra 15 perc ADT)

A dombóvári református gyülekezet ünnepély keretében leplezte le a gyülekezeti teremben Lorántffy Zsuzsánna képét. Beszédet mondott Eőri Szabó Dezső lelkész és Füley Lajos. Az ünnepségen a Budapesti Lorántffy Zsuzsanna Egylet titkárnője, Obornyák Erzsébet is résztvett.

Reformáció a Dél-Dunántúlon (Pécs-Kaposvár-Szekszárd 2019. p. 510.)

. . . A dombóvári reformátusok több éves vágya valósulhatott meg a templom tízéves évfordulójára. Orgonát rendelhettek az Angster-gyártól, mégha két regiszterrel kisebbet is, mint a cég javasolta. Az 1939. szeptember 12-i avatóra Árokháty Bélát kérték fel.

Tolnamegyei Ujság 1940. február 21. (22. évfolyam 13. szám p. 3. ADT)

A dombóvári református egyház új főgondnoka.

A Csery István halálával üresedésben volt főgondnoki állásra a dombóvári református egyház legutóbbi évi rendes közgyűlése megválasztotta dr. Csia Sándor egészségügyi főtanácsost, a MÁV igazgató főorvosát.

Eőri Szabó Dezső *református lelkész*

Eőri Szabó Dezső 1886. augusztus 15-én született Dudaron (Veszprém vm.), édesapja Szabó József református lelkész, édesanyja Szabó Rozália. Középiskolát a csurgói gimnáziumban, a teológiát 1905-től Budapesten végezte. Teológiai tanulmányai közben a tudományegyetemen filozófiát is tanult. Az Akadémián a Bethlen Gábor Kör vezetője és az intézmény szeniorja volt.

1910-től Kazsokon helyettes lelkészként működött. 1912-től Daruváron (Szlavónia) missziós lelkészként felekezeti különbség nélkül megszervezte az ott lakó magyarságot.

A világháború kitörésekor tábori lelkésznek hívták be. Két évig az osztrák egészségügyi intézménynél, két évig különböző frontokon volt katonáival. Kitüntetései: a Ferenc József-rend lovagkeresztje a kardokkal, lelkési érdemkereszt a kardokkal, II. osztályú Vöröskereszt tiszti érdemérem.

Az összeomlás után Kazsok község lelkipásztora lett. Mint a járási kisgazdapárt elnökét, a második nemzetgyűlési választáson őt választotta meg az igali kerület képviselőjévé. Egy ideig tagja volt az egységes pártnak majd, mint párton kívüli képviselő szerepelt. A következő választáson egyedüli ellenzéki jelölt volt. A nyílt szavazásos pótválasztás elől visszalépett.

1923-tól Felsőmocsoládon működött. 1928-ban választották meg Dombóváron lelkésznek. A politikai élettől teljesen visszavonult, csak az egyháznak élt.

1935-től a külső-somogyi református egyházmegye esperese lett.

50.

A II. világháborúban ismét tábori lelkészként szolgált. 1945-ben angol hadifogságba esett. 1946-ban szabadult a fogságból.

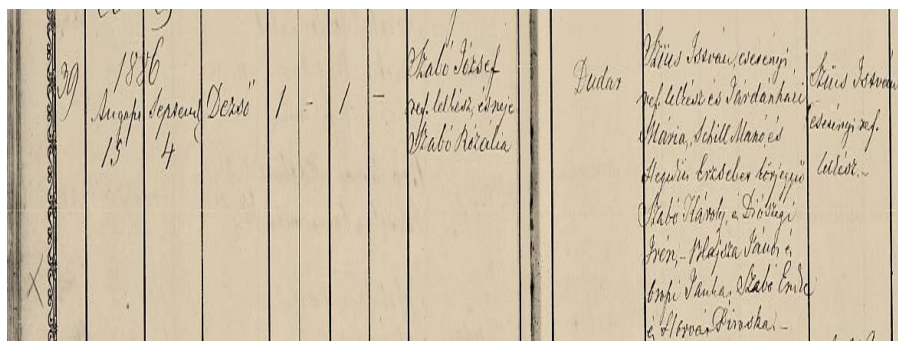
A háború után Györkönyben (Tolna vm.) végzett lelkészi szolgálatot.

1966-ban hunyt el.

(Forrás: Pápai Református Gyűjtemények Kiadványai (Pápa 2013.) (Lelkeszi önéletrajzok p. 659. ADT) , mnl.gov.hu)

Eőri Szabó Dezső református lelkész
(Forrás: mnl.gov.hu)

Eőri Szabó Dezső születési anyakönyvi bejegyzése.
(Forrás: familysearch.org – Dudas – Egyházi anyakönyvek)

**A dombóvári református gyülekezet ünneplésben részesítette Eőri Szabó Dezsőt és nejét házasságuk 25. évfordulója alkalmából. (Koncz fotó)
(Forrás: Kecskeméti Közlöny 1935. január 11. (11. szám p. 7. ADT))**

**Korabeli fotó.
(Forrás: Hungaricana.hu – Zempléni Múzeum, Szerencs – Képeslapok (részlet))**

52.

Felújítás előtt.

(Forrás: szallas.hu)

Felújítás után.

(Forrás: DRSzN fb. csoport)

Templombelső.

(Forrás: olkt.net)

Evangélikus templom

A dombóvári evangélikus egyházközség története 1900 - 1950.

1900 körül Dombóvár csak mint szórvány terület jöhetett számításba.

1902. május 11-én ült össze első ízben Dombóvárott a protestánsok közös gyűlése. Ekkor Dombóvár evangélikus egyházi részről Csikóstóttőshöz tartozott, hol Vallandt Károly volt a lelkész. Református részről Lápafőhöz tartozott, melynek Fejes György a lelképásztora. A protestánsok száma ekkor 102 lélek, tanköteles gyermekek száma 23. Ezen a közös gyűlésen – melyek elnökei a fentemlített két lelkész – kimondották az „Egyesült protestáns fiókegyház”-zá alakulást. Tették ezt pedig azért, hogy ezáltal hitéletüket szilárdítsák és egymásban támaszt találjanak. A két gondozó lelkész évente 4-4 alkalommal szállt ki. Istentiszteleteiket az állami népiskola egyik tantermében tartották. . . .

1903-ban a politikai községtől 600 négyszögöl temetőkertet kaptak, melyet 1903. május 24-én szenteltek fel. A temető bekerítése 700 koronába került, amit közös adakozásból hoztak össze.

1904-ben harmóniumot szereztek be 240 korona értékben, közös adományokból. Másodszeri kérelmükre a VKM. az év folyamán Székely János református vallású tanító személyében protestáns tanítót helyezett az állami népiskolához, ki készséggel látta el a hitoktatást.

1905-ben a lélekszám: 105 evangélikus és 102 református. Kérelemmel fordultak a politikai községhez templomtelekért. A politikai község 150 négyszögöles telket ajándékozott a Piac-tér északi oldalán elterülő szabad térből. A telek közös tulajdon. Egyidejűleg megindították a gyűjtést a templomépítésre.

1907-ben Tóth Dániel személyében evangélikus tanító került az állami iskolához. A lélekszám 273, tankötelesek száma 42. Tóth Dániel nem csak a hitoktatást látta el, hanem levitai szolgálatot is végzett. A reformátusok evangélikus előtörésnek vélték ezt, s még ebben az évben missziói lelkészt kértek. Kérelmüket a felsőbbség – felismerve az áldástalanná fajuló versengést – elutasította. . . . Templomépítési alap 2200 korona.

1908 – 1910-ig aránylagosan csend és békeesség volt. Mint szorgos méhek gyűjtötték a templomépítéshez nélkülözhetetlen pénzt. A templomépítési alap már 7664 korona.

1911-ben a reformátusok ismét megmozdultak és szorgalmazták a missziói lelkész kérésük teljesítését. Érdekes jelenség, hogy egyházi felsőbbségük sem el nem utasította őket, sem nem teljesítette a kérésüket. Erre már természetesen az evangélikusok sem maradtak tétlenek.

1912-ben, a közben anyaggyülekezetté alakult Kaposszekcsőhöz csatlakozott az evangélikusság. Itt Reichert Gyula lett a lelkész, ki látva a helyzetet, még intenzívebben vette gondozásba az evangélikusokat. Önzetlen, szívós és áldozatkész támogatást nyert Baumgart János építőmester személyében.

1914. Az első világháború kitörése erjedési állapotban találta mindkét felet. . . . A reformátusok 1914. március 22-én már kimondták név szerinti szavazással, hogy egyházközségüket anyásítani fogják. Az evangélikusok is kimondták hozzájuk csatlakozásukat – Baumgart János kivételével. A hívek a haza kérő szavára 15.600 korona templomépítési alapjukat hadikölcsönbe adták. Az evangélikusok Boór Elza személyében második tanerőt kaptak. Lélekszám 462, ebből evangélikus 205, tanköteles gyermek 41.

1915. A reformátusok döntését a háborús helyzet következtében nem követte beteljesedés. Annál tevékenyebbek az evangélikusok Baumgart János vezetésével. Baumgart szívósan dolgozott az evangélikus egyházközség anyásításán. Személyesen fordult meg többször is Gyurátz Ferenc püspöknél Pápán. Már csak az volt eldöntendő hol lakjon a helyettes lelkész: Kaposszekcsőn vagy Dombóváron. Hogy Dombóváron lehessen, Baumgart János 10 évre díjmentesen biztosított részére házában lakást, sőt még annak fűtését és világítását is magára vállalta. . . .

Gyurátz Ferenc püspök 1915. október 31-ére Dombóvárra rendelte helyettes lelkészi minőségben Horváth Lajos okl. lelkészt. A reformátusok csak 1921-ben kapták első lelkészüket.

1916. január 9-én tartották meg azt a gyűlést, amely véglegesen kimondta a két egyházközség teljes különválását. . . .

Első ténykedésük az volt, hogy harmóniumot vásároltak. Ebben támogatásban részesültek az egyházkerulettől is. . . . Istentiszteleteiket a Hunyadi téri állami népiskolában tartották minden vasárnap és ünnepnap délelőtt és délután.

A közös templomtelek 1500 korona ellenében a reformátusok kezén maradt. Így a hívek önálló kérelemmel fordultak a község vezetéséhez templomtelekért. Örvendetes és ígéretes volt minden. Ezt a harmonikus munkát zavarta meg Horváth Lajos katonai behívása, tábori lelkész lett. Utóda még ez évben Godina István lett. A gyülekezet ez évben is 4200 korona hadikölcsönt jegyzett.

1917-ben Novák Rezső került Dombóvárra helyettes lelkésznek. A templomépítési alap 10.300 korona.

1918-1921. a csendes hitmélvítés évei. Országos gyűjtést végeztek az evangélikus gyülekezetek között, ami 5843 koronát eredményezett. Közben a politikai községtől – mert ajándékként nem kapott – templomtelket vásároltak 1700 koronáért, amit Rothermel Henrik és Baumgart János egyháztagok magukra vállaltak. 1919-ben az egyházközséghez csatolták Csikostöttöstől azokat a községeket Tolna és Somogy megyékből, melyek Dombóvártól nyugatra és északra estek. . . . Bár 1919-ben elmaradt a segédlelkészi kongrua, mert a tanácsköztársaság megvonta, a gyülekezet továbbra is fenntartotta a lelkészi állomáshelyet. . . . 1919. augusztus 10-én temette el a gyülekezet agilis felügyelőjét, Schréter Károlyt. . . . Utódává Rothermel Henrik nagykereskedőt választották meg. . . . A gyülekezet anyaegyházzá szervezése belső és külső okok következtében nem volt végrehajtható. Ennek egyik káros folyamánya lett, hogy rövid időn belül egymást váltogatják az adminisztráló lelkészek: Gaál József, Horváth Sándor, ismét Gaál József. Ugyanennek a következménye az is, hogy a templomépítés ügye egészen elvesztette jelentőségét. 1920-ban Galló Mária evangélikus vallású tanítónő került az állami iskolához. Így már a gyülekezet leány tagjai is komolyabb vezetés alá kerültek. Amikor Gaál József másodszor is visszakerült Dombóvárra, teljes energiával indította meg az anyasodás mozgalmát. Gaál József lelkésszé való megválasztása kettészakította gyülekezetet. Bár az egyházmegye mindent elkövetett a békesség helyreállítására, ez eredménytelen maradt. Megoldást csak az jelenthetett, hogy az egyházfőhatóság áthelyezte Gaál Józsefet Dombóvárról. Utóda Hoffmann Ernő lelkész lett.

1923-ban a 179.720 koronát kitevő templomépítési alapból építési anyagot vásároltak: 20 vagon terméskő, homok, mész stb. A templomépítési mozgalom hatalmas lendületet vett. A gyülekezet gondnoka Baumgart János lett. Hatalmas megajánlásokat tettek a hívek, élükön az egyház elnöksége és a presbiterek, kik egymaguk 21 millió koronát ajánlottak fel.

1924-ben a földbirtokok rendezése során az egyházközség 8 kat. hold O.F.B. szántóföldet kapott egyházfenntartásra.

1925-ben közgyűlésileg elhatározták, hogy a templom helyett gyülekezeti házat építtetnek, amelyben a lelkészlakás és egy imaterem kapna elhelyezést. A költség kb. 60-70 millió koronát tett volna ki. A tervét Baumgart János el is készítette. Nincs azonban aki szorgalmazza az ügyet, a lelkesedés tüze lassan lelohad.

1926-ban – mivel a templomtelek és a paplaktelek két egymástól távol álló parcella – ezeket eladták és megvásárolták a Bezerédj utca 2/d alatt egy tagban fekvő 800 négyszögöles telket. Minden reménység megsemmisült azonban a közben beállott pénzdevalváció miatt. Valósággal megsemmisült a templomépítési alap. De ez nem verte le a hívekben a nagy reménységet. Országos gyűjtési engedélyért folyamodtak, amit a következő 1927. évben meg is kaptak.

1927 márciusában ismét változás állott be a helyettes-lelkész személyében. Hoffman Ernőt Berger Lajos váltotta fel a lelkészi szolgálatban. A beállott személyi változás révén mind mozgalmasabb a gyülekezeti élet. Megkezdődött az országos gyűjtés, ami egy év alatt 2537.95 pengőt eredményezett. Kapi Béla püspök most már nyomatékosan kívánta az anyásodást és a lelkészválasztást, de annak előfeltételei talán sohasem hiányoztak annyira mint most. 1928. február 13-án véglegesen elhatározta a gyülekezet, hogy megkezdí a templomépítés előkészítését. Megindították a kérvények áradatát: Gusztáv – Adolf egyesület, kultuskormány, vármegye, Dombóvár és Újdombóvár községekhez. Baumgart János pedig elkészítette az építendő templom tervét. Anyagi vonalon az első megnyilvánulás az elnökség és a presbiteriek részéről történt: 52 ezer téglát és 1700 pengő. A hívek között a felajánlás összeggyűjtését a lelkész egy-egy presbiter kíséretében maga végezte. Eredmény 96 ezer téglát és 9100 pengő.

1929-ben aztán kezdetét vette a nagy álom megvalósulása, a templomépítés. Pünkösöd hétfőjén már ünnepélyes külsőség között tették meg az első kapavágást. Ettől a naptól kezdve a presbiterium tagjai ott dolgoztak. Ők ásták ki a templom épületének alapját. Élükön a lelkész, aki egymaga végezte el az oltár alapjának földmunkáját. A munkába bele kapcsolódtak a hívek is. Szabad idejükben jöttek és végezték a munkát. Ki kell emelni a templomon hivatásosan dolgozókat is, akik hetente egy-egy órát díjmentesen dolgoztak. Kivették a részüket a szomszédos testvér gyülekezetek is (Csikostöttös, Kaposszekcső, Szabadi), kik díjmentes fuvarral segítettek. 1929. június 16-án Schöll Lajos főesperes által tartott ünnepi istentiszteleten letették a templom alapkövét. Lázasan folyt a munka. Szeptember 22-én már a keresztet helyezték el a tornyon. A templomépítés költsége – a sok önkéntes munkavállalás mellett is – 43.000 pengő körül állott. Nagy gondjává lett azonban most már a gyülekezetnek a lelkészi állás. Szerették volna állandósítani. Sajnos ezt a törekvésüket is sikertelenség jutalmazta.

1930. március 25-én az egyházmegye elnöksége tartott egyházlátogatást. Ez a látogatás lett döntővé a gyülekezet életében. Mivel minden eddigi próbálkozásukat kudarc kísérte, belátták, hogy csak az anyásodás és lelkészválasztás viheti előbbre a gyülekezet életét.

E tudattól ösztökélve törekedett a gyülekezet befejezni temploma építését úgy, hogy 1930. szeptember 7-én Kapi Béla püspök felszentelhette a templomot. Egy 496 kg. súlyú – melyet a hívek adakozásából rendeltek meg – és egy 244 kg. súlyú harang – melyet a gyülekezetnek Lang Henrik családja ajándékozott – ugyanekkor nyert felszentelést. Ekkor avatta fel a püspök a templomban elhelyezett márvány emléktáblát is, amelyen a 1914-1918. világháborúban elesett hívek nevét örökítette meg a gyülekezet. Ugyancsak e napon iktatta be felügyelői tisztségbe Schöll Lajos főesperes dr. Nádosy Imre volt országos főkapitányt.

Új értelmet és tartalmat nyert a gyülekezet élete is. Övék a legszebb, a legnagyobb templom a legmagasabb toronnyal (38 méter). Bár tetemes adósság maradt vissza az építkezésből (16.000 pengő), úgy hogy paplak építésére gondolni sem lehetett.

1930. december 28-án megtartott rendkívüli közgyűlésen egyemberként kijelentették: lelkészévé kívánja megválasztani a gyülekezetben 1927. március 14-ike óta helyettes-lelkészként hűségesen munkálkodó Berger Lajos okleveles lelkészt. 1931. február 2-án megtörtént a lelkésszé választása. Schöll Lajos főesperes február 22-én beiktatta tisztségbe. Megválasztotta a gyülekezet az anyaegyházközség vezetőségét is: II. felügyelő Rothermel Henrik, gondnok Láng Alajos, kántor Bányai (Bauer) Henrik. Baumgart János tiszteletbeli örökös gondnok lett. Ezzel kívánta a gyülekezet meghálálni azt a sok fáradozást, mivel ő az egyházközösségért viseltetett.

1932-ben a nyár folyamán 12 fővárosi evangélikus gyereket nyaraltatott a gyülekezet. Személyi vonatkozású esemény: 1. a gyülekezet lelkésze családi nevét Bergerről Cséry-re (édesanyja neve) magyarosította, 2. augusztus 16-án tragikus körülmények között (öngyilkos lett) elvesztette a gyülekezet II. felügyelőjét, Rothermel Henriket. Ő is egyike volt azoknak, akik kezdettől fogva ott állottak a gyülekezet mellett.

Lelkészük megválasztása után is Baumgart János házában lakott a hónapos szobában. Ez volt minden: hivatalos iroda, lakás, hálószoba stb. Érezte ezt a tarthatatlan helyzetet a gyülekezet is. 1933. január 1-től bérbe vette a Bezerédj utca 5. szám alatti teljes épületet. A ház beosztása nem felelt meg egy paplak követelményinek, de a segítőkész hívek közreműködésével úgy alakítottatott át, hogy benne a lelkész egy 3 szobás lakást mellékhelyiségekkel, lelkészi irodát külön bejárattal, egy szoba-konyha rész pedig gyülekezeti teremként vált elhelyezhetővé.

1935-ben elhunyt Nádosy Imre a gyülekezet felügyelője. Újdombóváron 500 négyszögöles templomtelket kapott az egyházközség a Vasutasok Nemzeti Szövetségétől. Ezt a telket később a templomépítésből visszamaradt adósságuk nagyobb mérvű törlesztésére eladták.

1938. Az üresedésben levő egyházközségi felügyelői széket dr. Traeger Ernő egyházkerületi gyámintézeti világi elnökkel töltötte be a gyülekezet.

1940 márciusában hivatalosan is bejelentést nyert a paplaképítés. Megvolt minden feltétel, lelki is, anyagi is. A munkálatokat mégsem lehetett megkezdeni, mert Dombóvár ott ez év tavaszán olyan hatalmas árvíz pusztított, amilyenre Dombóvár történetében még nem volt

példa. Több hívő hajléka összeomlott, vagy megrongálódott. A lelkész indítványára az egyház vezetősége úgy döntött, hogy előbbben segítő kezet nyújt a kárvallott hívőknek, a paplak építését őszre halasztja. Az ősz során viszont a hadihelyzet következtében szó sem lehetett az építkezésről. Mivel a paplaképítés meghiúsult, a hívek felbuzdulásból orgona beszerzésére határozták el magukat. Az orgona 9500 pengőbe került, két manuális, 17 regiszterrel. Felavatását Fábián Imre főesperes 1942. szeptember 6-án végezte. Elsőnek Kapi-Králik Jenő orgonaművész szólaltatta meg, ki ez alkalomból templomi hangversenyt is adott.

1944-ben elvitték hadi célra a kisebbik, 244 kg. súlyú harangot. Különösebb háborús kár nem érte a gyülekezetet, a kisebb rongálódásokat pedig helyreállították. Az orosz haderő december 1-én vonult be Dombóvárra. A gyülekezet nagy többsége (85%) lelkészükkel együtt Dombóvárra maradt. Már december 8-án istentiszteletet tartottak a templomukban.

1946-ban kapott az egyházközség 30 kataszteri hold szántóföldet, melyből 15 hold a lelkészt, 10 hold a kántort, 5 hold a harangozót illette.

1947. március 23-án a bensőséges ünnepen köszöntötte a gyülekezet Cséry Lajos lelkészét 20 éves lelkészi működése évfordulóján.

1949. augusztus 9-én kapták az öröndetes hírt, egyházközségük az államtól 30.000 Ft. segílyt remélhet paplakvásárlásra. A hívek 12-15.000 Ft-tal egészítették volna ki, hogy a templomuk melletti Koncz-féle házát megvehessék. Sajnos a segíly csak 15.000 Ft. lett. Átmenetileg egy kisebb lakóházat (Erdősor 6. szám) vásárolt az egyházközség, hogy ha majd eladásra kerül az a ház, melyet 1933. január 1-től bérel az egyházközség, ezt eladja, hogy azt megvásárolhassa paplaknak.

1900 – 1949. személyi adatai:

Egyházközségi felügyelők: Schréter Károly, Rothermel Henrik, dr. Neun János, dr. Nádosy Imre, dr. Traeger Ernő, Láng Alajos.

Lelkészek: Wallandt Károly (Csikostöttös), Fejes György ref. (Lápaő), Zetli József (Csikostöttös), Reichert Gyula (Kapossekcső), Dombóvárott: Horváth Lajos, Godina István, Novák Rezső, Gaál József, Horváth Sándor, Hoffmann Ernő, Polster Gyula, Berger Lajos, Cséry Lajos 1931-től rendes lelkész.

Kántorok: Székely János ref., Tóth Dániel, Vinekker János, Bauer (Bányai) Henrik, Szigeti Gyula, Szarka Gyula, Schaller Kornélia (diakonissza), Cséry Anikó (gimn. tanuló).

1950. személyi adatai:

Lelkész: Cséry Lajos, **Gondnok:** Láng Alajos, **Pénztáros:** Bucsky István, **Tb. gondnok:** Baumgart János, **Egyháztanács tagjai:** Bayer Zoltán, Balassa Jenő, Berky János, Békési János, Béri Mihály, Eretnek János, dr. Illgen Aurél, dr. Kemenes József, Koczisky László, Pók Henrik,

Rábai Konrád, dr. Stamm Lajos, Stantz Ádám, Szabó József, dr. Széll László, Tóth János, Várnai Gyula.

Anyae gyházközség Dombóvár: 551 lélek, Leányegyházközség Szabadi: 74 lélek, Rendezett szórványok: Attala, Baté, Csibrák, Csoma, Döbrököz Gölle, Kaposkeresztúr, Kercseliget, Kis és Nagyberki, Kocsola, Kurd, Mosdós, Szakcs: 102 lélek, Kisebb szórványok: 14 : 85 lélek

Össz lélekszám: 810 lélek.

(hungaricana.hu/Gyulekezet és egyházmegye történetek/Tolna-Baranya-Somogyi egyházközségek története 1900-1950. részletek)

Az idézett cikkek időrendben, a megjelenés szerint lettek leírva.

Dombóvári Hírlap 1921. október 30. (5. évfolyam 44. szám p. 4. ADT)

Köszönetnyilvánítás.

Ezuton mondok utólagos köszönetet Horváth Sándor volt dombóvári evang. lelkésznek templom-alapunkra küldött 100 koronájáért, valamint özv. Csapke Bélánénak A „Magyar estély”-ünkre jegyváltás címén beküldött 50 koronájáért. Baumgart János, evang. egyh. pénztáros.

Harangszó 1922. január 15. (13. évfolyam 3. szám p. 29. ADT)

A dombóvári gyülekezetet kellemes karácsonyi ajándékkal lepte meg egyik buzgó tagja: Kehl Mihály bognár. Egy díszes ládikát készített az úrvacsorai szentédenyek számára. Erre azért van szükség – nem lévén a gyülekezetnek saját hajléka – hogy az állami épületbe való szállításkor kár ne érje az edényeket. Jellemző, hogy az új anyagyülekezetnek úgyszólván mindegyik tagja mennyire ki akarja venni részét az építő munkából, rendelkezésére álljon a maga nagy hivatásának betöltésére.

Harangszó 1922. március 19. (13. évfolyam 12. szám pp. 97-98. ADT)

Dombóvár nevét e lap olvasói jól ismerik: Dombóvár Csonka-Magyarország egyik legnagyobb vasúti csomópontja. Tudják jól azt is, hogy van itt egy kicsi evangélikus gyülekezet. A szórványokkal együtt 600 lélekből áll. A dombóvári evangélikusok az utóbbi két évtized óta vándoroltak be s a jelek szerint ez a bevándorlás folyton nehezebb, egyuttal fontosabb hivatás is vár reá. A gyülekezet exponált helyzeténél fogva páratlanul álló

hivatást tölt be Isten országa és anyaszentegyházunk szolgálatában. Mint egyházunknak egyik őrszeme ötven kilométeres körzetben hirdeti az igét és terjeszti a világosságot. Az evangéliumnak ez a kis szigete tizenkétezer r. katolikus közt tartja fenn magát. A katolikus többséggel szemben vegyesházasságoknál a hívek egy jó része abból a külső körülményből kifolyólag is hajlandóbb a kath. fél javára engedni – sokszor jobb meggyőződése ellenére – hogy legalább templomban esküdjék s mivel evangélikus templom nincs, elmennek a kath. templomba és a kath. egyházba. A vegyesházasságok pedig itt nagyon gyakoriak.

A kath. tenger hullámai mellett azonban egy másik veszedelem is fenyegeti ezt a gyülekezetet. Itt ütötte föl egyik főhadiszállását az ujabban hazánkban is hatalmas propagandát indító methodista vallás felekezet s innen kiindulva igyekszik elhódítani a tolna-baranya-somogyi ősi evangélikus gyülekezetek hosszú sorozatát. A methodisták az áttérőket anyagilag is gazdagon segítik s így a megélhetéssel keservesen küzdő evangélikusok, kik evang. egyházunk részéről nemcsak nem részesülnek semmiféle anyagi támogatásban, hanem egyházunk léteért nagy áldozatokat kell hozniok, nagy kisértésnek vannak kitéve. Munkájukat megkönnyíti az a körülmény, hogy vezetőjük egy volt ev. lelkész s így olyan színben tűnnek fel a hívek előtt, mintha ők is evang. egyházunkhoz tartoznának. A dombóvári gyülekezet nagy hivatása, hogy gátat vessen mindjárt kezdetben a methodista mozgalomnak, mert ha Dombóvár egyszer elesett, akkor semmisem tartóztathatja föl többé e felekezet további terjeszkedését éppen evang. egyházunk kárára.

Gyülekezetünknek exponált helyzeténél fogva felette fontos hivatást kell betöltenie. Ez idő szerint a helybeli főgimnáziumban két polgári-, állami elemi-, két magán elemi-, az iparostanonc- és ismétlő-iskolában kell a vallásoktatást ellátnia. A vallástani órák száma hetenkint 18. Itt kell azonban leszögezni azt a szomorú tény, hogy a gyülekezetnek nincsen otthona. Nincsen sem templomunk, sem imaházunk, sem iskolánk, sem paplakunk, sem földünk. Híveink 90 százaléka vasutas és közalkalmazott, akik a hihetetlen nagy helyi drágaság következtében magok is küzdenek a megélhetés nehézségeivel.

A kis gyülekezet példás kitartással és áldozatkészséggel már hét év óta verejtékezik, hogy fölépítse templomát és mellékhelyiségeit. A közbejött nehéz körviszonyok, pénzük elértéktelenedésének következtében azonban ma is csak ott tart, hogy istentiszteleteit kénytelen zsellér módjára egyik állami épület után a másikban tartani. E kegyelemből átengedett termek azonban csak a hivatalos istentiszteleti idő alatt állnak rendelkezésünkre s így helyiség hiánya miatt nem tudjuk híveinket sem összegyűjteni, a mélyebb hitéletet és evangélikus öntudatot kifejleszteni, nem tudjuk diákszövetségünket úgy gondozni és szervezni, amint azt gyülekezetünk nehéz helyzete és létérdeke megkívánná, éppen olyan helyiség hiánya miatt, amelyet magunkénak mondhatnánk, ahova akkor gyülekezhetnénk, mikor akarunk.

A környező veszedelmek szaporodtak, a feladatok súlyosbodtak, gyülekezetünk azonban élni akar s Isten adta hivatását minden vész és vihar közt is bé akarja tölteni. Gyülekezetünk élethez való joga és élni akarása követeli, hogy egyelőre egy gyülekezeti házat szerezzünk, hogy a hánykódások után végre otthonunk legyen. Egy nagy teremre van szükségünk

istentiszteleti célokra és egy szerény lelkészlakásra. Jellemzésül megemlíti, hogy egy jó fél évvel ezelőtt Dombóvárott letelepedett methodista felekezetnek első dolga volt, hogy egy gyülekezeti házat vett 600 ezer koronáért, noha itt még egyetlen egy hívük sem volt. Könnyen elképzelhető ilyen összehasonlításként a mi helyzetünk. Nekünk van szervezett gyülekezetünk, van több mint száz evangélikus családunk, van papunk, de nincs egy szem épületünk, nincs imatermünk, nincs parókiánk.

Dombóvár rohamos fejlődése egyházunktól fokozottabb kulturfeladat betöltését követeli. Egyházunk méltósága követeli, hogy az exponált helyen kivetkőzzék koldusgúnyájából. – A gyülekezeti terem és lelkészlakás megszerzése alkotja gyülekezetünk életének anyagi fundamentumát. Ez anyagi bázis nélkül gyülekezetünk nem tud állandóságot és szilárdságot vinni életküzdelseibe, sem a fenyegető hullámoknak gátat vetni.

Evangélikus testvéreink ! Kérni jöttünk hozzátok. A magunk erejéből eddig összegyűjtöttünk 100 ezer koronát, a még szükséges és hiányzó összeget tőletek kérjük. Mi minden ellenkező véleménnyel szemben ma is erősen tudunk hinni és bízni a mi evangélikus népünk ősi erényében és áldozatkészségében. Mi kérünk tőletek: a ti testvéreitek, akiket súlyos baj szorongat. Egy testnek vagyunk tagjai. Ha veszni, pusztulni engedne bennünket, azért ti is felelősek vagytok. A dombóvári evangélikusok pedig oly végtelenül szeretik egyházukat, szegénységükhöz képest érte minden áldozatot meghoznak, hogy a legteljesebb módon érdemesek a pártolásra és támogatásra.

Mi hisszük még egyszer is, hogy kérésünk nem lesz pusztában elhangzó üres szó ! Képzeletünk már látja a megindult mentési munkát. A gyülekezetek vezetői vallásos estéket és előadásokat rendeznek Dombóvár fölsegítésére; a buzgó presbiterek és gondnokok, a lelkes hajadonok és ifjak gyűjtőívet vesznek kezükbe és szelíd, kérő szóval bekopogtatnak minden ház ajtaján. Testvéreink kitártuk előttetek szívünk keserűségét, most rajtatok a sor, hogy teljesítsétek szent köteleességeket !

A gyűjtés eredményét kérjük: evang. lelkészi hivatal Dombóvár (Tolna m.) címére küldeni. Adományokat terményben is elfogadunk. Gyűjtőívetek készséggel küldünk. Az adományokat lapunkban nyugtázzuk. Dombóvár, 1922. Rothermel Henrik s.k. felügyelő Tóth Dániel s.k. a gyülekezet kántora Gaál József s.k. h. lelkész.

Harangszó 1924. március 30. (15. évfolyam 14. szám p. 111. ADT)

Dombóvár. Ez az alig 280 lelket számláló kicsiny, alakuló félben lévő gyülekezet február hó 3-án tartotta számadó közgyűlését, melyen a lelkész betérjesztett évi jelentésével kapcsolatban hála telt szívvel mondott köszönetet a gyülekezet azoknak a kaposszekcsői és csikóstöttösi hittestvéreknek, kik teljesen ingyen fuvarozták fel a ház helyére a múlt esztendőben vásárolt 20 wagon terméskövet. Ugyancsak ez a gyűlés fogadta el egyhangú lelkesedéssel h. lelkésznek egy, az építkezés ügyét előmozdítani hivatott gyűjtési akciónak, a hívek körében való megindítására vonatkozó indítványát. Hogy nem lesz sikertelen, annak bizonyosága a gyűlésen felajánlott összegek. A gyülekezet áldozatkész felügyelője áll az

adakozók élén. 1,760.000 K-val utána következnek a többiek: Baumgart János, ifj. Frey János 220-220 ezer, Rüti János, Keres László 100-100 ezer, Balassa Sándor, Freyler Lajos, Thomasz Miklós, May Ádám, Cirbesz Béla, Wimmer János 50-50 ezer, Wégner János 35 ezer, Milicsevic Antalné 30 ezer, Tóth Sándor 25 ezer koronával, Müller Henrik 5, Tóth Dániel 1, Haasz Jakab, Reidinger Konrád, König János fél - fél mázsa buzával, Lang Henrik 3 köbméter, vitéz Rajnai János ½ köbméter épületfával. Ugyanezen célra adakoztak a közelmúltban: Szollár Mihály 10 ezer, Kubina József, Schlitt József 20-20 ezer, Keres László 25 ezer, Nagysimonyi gyámintézet 650 K-t. Amikor a nemesszívű adományokról megemlékezünk, hálás lélekkel kérjük evangélikus testvéreinket, hogy adományaikkal segítsenek megvalósítani a gyülekezet vágyát, mely fejlődésének, virágzásának legfőbb kelléke: egy gyülekezeti ház felépítését.

Harangszó 1929. július 07. (20. évfolyam 28. szám pp. 221-222. ADT)

Templomalapkövetétel Dombóvárott.

Az alig 327 lelket számláló dombóvári ev. gyülekezetnek lélekemelő, felejthetetlen ünnepe volt június 16-án. Ekkor tette le épülő templomának alapkövét ünnepi istentisztelet keretében, amelyen a hívek, a környékbeli evang. egyházak tagjain kívül részt vettek a helybeli testvér ref. egyház vezetősége a hívekkel, a különböző hatóságok és hivatalvezetők. Felejthetetlen lesz e nap azért, mert ami után e kis gyülekezetnek minden tagja hosszú éveken keresztül imádkozott és hívő lélekkel vágyakozott, kezd valósággá lenni, beteljesülni. Lélekemelő volt e nap, mert mindennél érthetőbben bebizonyította, hogy akik az Úrban bíznak – ki „Erős várunk” – azoknak erejük meg nem lankad, el nem fáradnak, meg nem szégyenülnek. Kétszer állott már ott e kisded gyülekezet, hogy felépítse az Urnak szent templomát, s mindkétszer le kellett mondania arról, hogy az építkezést megkezdje. 1916-ot írtak a történelem véres lapjaira, amikor a minden oldalról ellenséggel körülvett édesanya, magyar hazánk, felemelte támogatást kérő szavát gyermekeihez. S ezt az édesanyai kérészt megértették a dombóvári evangélikusok is, s a templomépítésre összegyűjtött tekintélyes összegüket feltették a haza oltárára. De ezzel a nagy áldozathozással csak nőtt az áldozatkészség, erősödött a hit, fokozódott az egyházszeretet. Megindult a gyűjtés új munkája. S mikor már ott állottak, hogy immár kezdetét veheti a szent hajlék építése, jött a hitnek, az Istenbe vetett hitnek újabb próbája.

A tarthatatlan gazdasági viszonyok magukkal hozták a pénz zuhanását, a devalvációt, s az az összeg, melyen felépülhetett volna egy imaterem paplakkal – felévé lett. Ez sem tudott ártani annak a hitnek és Istenbevetett bizalomnak, amely élt a dombóvári hívek lelkében, hanem inkább megkétszerezte azt. Olyanná lett a gyülekezet mint egy méhcsalád. Minden tagja fáradhatatlanul dolgozott, gyűjtött. Ilyen csendes munkálkodásban telt az idő az Urnak 1929-ik esztendejéig. Ennek az évnek február hó 10-én tartott évi rendes közgyűlésen egyhangú lelkesedéssel kimondották: „Építünk!” – Ettől kezdve megsokszorozódtak az imák a csendes, titkos kamrácskákban: de megkezdődtek az áldozatos adakozások is. A h. lelkesz egy-egy presbiter társával végig járta a híveket. S valami lélekemelő az az eredmény, amit e

gyűjtés eredményezett. Alig 120 adakozó önkéntesen felajánlott: 96 ezer téglát és 4000 pengőt. Emellett még sok-sok kisebb-nagyobb egyéb felajánlás is van. A tervet és a munka vezetését Baumgart János építési vállalkozó, a gyülekezet gondnoka díjtalanul végzi. Mikor a kis gyülekezet szent célú törekvését a szomszédos ev. egyházak vezetői és hívei megtudták, jöttek segíteni. Csikóstöttösön és Kaposszekcsőn a lelkész. Szabadiban a tanító egy-egy dombóvári presbiterrel házról-házra járva felkérték a híveket: „segítsetek !” S nem hiába fáradoztak. A testvér megértette a testvér szavát s jött. Hordják a téglát, a követ. Szinte könny, az örömnél könnye csillan meg a látó szemében, mikor egy-egy hittestvér szekerével megáll, s bejelenti: „Én segíteni jöttem !”

Az év májusában meg is kezdődött a munka. A templom fundamentumát lelkésszel az élen az elnökség és a presbiterium tagjai személyesen ásták meg. Akit elfoglaltsága visszatartott, küldött munkást. Pünkösöd vasárnapján délután bensőséges ünnepség között helyezték le az első követ. A h. lelkész a Zsidólevél 13. rész 8. verse alapján tartott beszédet. E bibliaimondás lesz olvasható a templom oltára felett is. E naptól kezdve a presbiterium tagjai, de a hívek közül is sokan napról-napra ott dolgoznak, segítenek. Olyan most e kis gyülekezet, mint egy család. Imádkozik és dolgozik. Imája meghallgattatott, munkája megáldatott az Úrtól.

Így virradt fel a kis gyülekezetre jún. 16-ika. Már a kora reggeli órákban díszítették, virágozták a falakat. Míg nem 10 órakor kezdetét vette az ünnepi istentisztelet. „Erős vár a mi Istenünk” gyülekezeti ének után Berger Lajos h. lelkész végzett liturgikus oltári szolgálatot, felolvassván a 118. zs. 23-25. versét. A gyülekezet „Ne csüggedj el kicsiny sereg” közének után Schöll Lajos főesperes tartotta meg I. Kor. III. 11. verse alapján alapkövő avató beszédét, melyben rámutatott arra, hogy mint minden templom, úgy ez az épülő templom is Krisztus szolgálat, mert Isten imádásra, egyházhűsége és hazaszeretetre tanít. Beszéde végeztével ev. egyházunk nevében megáldotta az alapkövet. Utána felcsendült a közös prot. vegyeskar alkalmi éneke Balássy Gyuláné áll. tanítónő vezetése mellett. A főesperes imája után Bauer Henrik áll. tanító, gyülekezeti énekvezér felolvasta az általa készített művészi alapokmányt, mellyel megörökíteni szándékoznak az utókor számára az egyházközség történetét, ev. egyházunkban s feldarabolt édes magyar hazánkban vezető tisztséget viselők neveit. Az alapokmányt, melyet egyházak és hivatalvezetők aláírtak – a főesperes helyezte el. Az alapkövőre jelmondás mellett kalapácsütést tettek: Berger Lajos a dombóvári, Stráner Vilmos a kaposszekcsői, Eőri Szabó Dezső a dombóvári ref. egyház nevében, Rothermel Henrik gyűl. felügyelő az ev. egyház elnöksége és presbiteriuma, Türkössy István a ref. presbiterium, Balog Miksa az izr. hitközség nevében; utána a különböző hivatalok és egyesületek vezetői; Baumgart János építési vállalkozó az építésnél dolgozók nevében. Az ünnepséget Stráner Vilmos kaposszekcsői ev. lelkész Miatyánk elimádkozása és áldása után a Himnusz zárta be. Áldja meg az Úr és segítse meg e kis gyülekezetet szent törekvésében.

Tolnamegyei Ujság 1930. szeptember 13. (12. évfolyam 72. szám pp. 1-2. ADT)

A dombóvári evangélikus templom felavatása.

Jeleztük, hogy szeptember 7-ére nagy ünnepet tervezett a dombóvári evangélikus gyülekezet. Ekkorra tűzte ki templomának és 495 és 230 kg-os harangjainak felszentelését, hősi halottai emléktáblájának leleplezését és dr. Nádosy Imre volt országos főkapitánynak a dombóvári egyházközség felügyelői székében való beiktatását. Kapi Béla, a dunántúli evangélikus egyházkerület püspöke ezt az eseményt még emlékezetesebbé tette azáltal, hogy az új templomban két végzett teológust lelkésszé avatott.

A Győrből érkezett püspököt az ujdombóvári vasúti állomáson szombaton délután a hatszáz lelket számláló dombóvári gyülekezet impozáns küldöttsége fogadta, melynek élén Kenézy László járási főszolgabíró, Takács József és Hollósy Andor Ó- és Ujdombóvár községi főjegyzői, Schöll Lajos evangélikus főesperes, Müller Róbert alesperes, Berger Lajos dombóvári ev. lelkész, Rothermel Henrik másodfelügyelő, Eőri Szabó Dezső v. nemzetgyűlési képviselő, dombóvári református lelkész és Friedmann Hillél dr. főrabbi köszöntötték. Az egyházközség szeretetét Haász Mancsi fehérruhás kislány – az egyház tagjaitól övezve – fehér rózsacsokor kíséretében tolmácsolja. A vendégeket Rothermel Henrik másodfelügyelő látja vendégül.

Vasárnap reggel az új templom előtt megjelent nemcsak Dombóvárnak, hanem a környéknek társadalma is. Az előkelőségek között voltak: Nádosy Elek országgyűlési képviselő, Kovács Sándor dr. és Mansfeld Géza dr. egyetemi tanárok, Koritsánszky Ottó a Magyarországi Gyógyszerészegyesület ügyvezető igazgatója, egyházmegyei másodfelügyelő, Döry Hugó gazdasági főtanácsos, Vér Vencel főgimnáziumi igazgató és sokan mások, köztük számos környékbeli egyház küldöttsége.

Az ünnepély itt azzal kezdődött, hogy Baumgart János építőmester, egyházgondnok, aki nagy fáradozással hozta össze a több, mint nyolcvanezer pengős építési költséget, meleg szavakkal üdvözölte a püspököt, aki ünnepi szertartások között nyitotta ki a templomkaput és 12 lelkész kíséretében, kik a szent edényeket viszik, vonult be, azután templomszentelő szózatot mondott, majd felavatta a templom falában elhelyezett emléktáblát, amelyre öt evangélikus hősi halott neve van felírva. Ezután a két új harangot szentelte fel Kapi Béla püspök és még az istentisztelet keretében kibocsátotta szolgálatukra Bauer Béla és Gáspár László végzett papjelölteket.

Schöll Lajos főesperes fényes szertartás keretében iktatta most a dombóvári gyülekezet felügyelői tisztébe Nádosy Imre dr.-t, aki azután nagy hatású felügyelői székfoglaló beszédet mondott.

A székfoglaló beszéd után Kapi Béla dr. püspök, a dunántúli egyházkerület ragaszkodásának adott kifejezést Nádosy Imrével szemben. A díszközgyűlés következő pontja a templomépítés történetének felolvasása, melyet a helyi lelkész végez. Kiemeli az egyház tagjainak áldozatkészségét, köszönetet mond mindazoknak, akik valami módon hozzájárultak a templomépítéshez s külön kifejezi az egyház hálás köszönetét azokkal szemben, kik nem tagjai az egyházközségnek, de adományaikkal segélykezet nyújtottak. Nem hagyhatta azonban megemlékezés nélkül annak nevét, ki mindenkor valóságos áldás volt

e gyülekezet életében, kinek hervadhatatlan érdemei vannak a templomépítésnél is: Baumgart János gondnok nevét.

Az egyházi szertartás után közebéd volt a Vadászkürt Szállóban, ahol a lakomán az említett előkelőségeken és Dombóvár társadalmának vezető személyiségein kívül résztvettek még: Baldauf Gusztáv pécsi, Vértessy Zoltán magyarbólyi, vitéz Berkényi Ede ecsédi, Strasszer Vilmos kaposszekcsői, Frank Károly csikóstöttösi, Láng János kismányoki és Wagner Ádám ráckozári evangélikus lelkészek is. Itt Kenézy főszolgabíró a kormányzóra, Koritsánszky Ottó egyházmegyei másodfelügyelő Nádosy Imrére, Eőri Szabó Dezső az evangélikusokkal való testvériségre emelte poharát s Nádosyt mint a „férfias helytállás élő szobrát” apostrofalta, az egész közönség éljenzése mellett. Majd Kapi Béla püspök állott szólásra: - Embereken tul eszmék fénye világítja meg a fölfelé törekvő magyarság útját, – ugymond. – A nemzet nem találta még meg az elméletek szövevényében azt a gondolatot, amelynek jeligéje alatt ujjászületése megindulhatna. Az az erő, amellyel világi vezetőinket kritizáljuk, nem szokott eredményre vezetni, egyetemes és minden nemzetfenntartó rétegre kiterjedő áldozatok és sok-sok lemondás nélkül nem jutunk előbbre, a nemzeti egység kátéjának ez az első parancsa. Majd melegen üdvözölte a püspök a háromszáz éves jubileumát ülő külsősomogyi református egyházmegyét és ekként végezte beszédét: Csak az a nemzet jogosult a jövőre, amely meg tudja találni a lélekazonosság programját.

Este a dombóvári templomban vallásos ünnep volt, amelyen Eőri Szabó Dezső lelkész imája és zeneszámok után Ravasz László dr. református püspök lépett az Urasztala elé és előadást tartott az ifjúságról.

Harangszó 1931. február 22. (22. évfolyam 8. szám p. 65. ADT)

Lelkészbeiktatás.

A dombóvári evangélikus egyház febr. 22-én iktatja hivatalába egyhangu szeretettel megválasztott lelkészét, Berger Lajos eddigi helyettes lelkészt.

Harangszó 1931. december 20. (22. évfolyam 51. szám p. 404. ADT)

. . . Templomunk kb. 80 ezer pengőbe került volna, de kb. 40 ezer pengőbe jött. Fennálló tartozásunk 14 ezer pengő. Templomunk gótstilben épült. Tornya 38 méter magas. Oltárunkon fekete alapon hatalmas fehér kereszt. Templomunk tervét s az egész építkezést Baumgart János építész, gyülekezetünk gondnoka végezte, ki Istentől nyert talentumait egytől-egyig beletervezte s ráépítette élete legszebb remekére, templomunkra. Áldja meg érte a kegyelem Istene! . . .

Harangszó 1932. szeptember 25. (23. évfolyam 39. szám p. 315. ADT)

Névmagyarosítás.

Berger Lajos dombóvári ev. lelkész nevét belügyminiszteri engedéllyel Cséry-re változtatta át.

Napi Hírek 1935. április 10. (8. kiadás 10 óra 5 perc ADT)

A dombóvári evangélikus gyülekezet Nádasy Imre volt országos főkapitány elhunytával, aki évek óta az egyházközség felügyelője volt, súlyos csapás érte. A gyülekezet népes küldöttséggel képviselteti magát a temetésen és Nádasy érdemeit jegyzőkönyvében megörökíti.

Harangszó 1936. április 12. (27. évfolyam 16. szám p. 127. ADT)

Dombóvár. A templom megrongált harmoniumát, önkéntes adományfelajánlás útján, ujjal cserélik ki.

Harangszó 1942. szeptember 06. (33. évfolyam 36. szám p. 291. ADT)

Dombóvár. Az egyházközség új orgonáját szeptember 6-án avatja Fábíán Imre esperes. – Ez alkalommal este vallásos est és orgonahangverseny is lesz. Szolgálnak Takó István és Kapi-Králik Jenő.

Evangélikus Élet 1951. február 18. (16. évfolyam 7. szám p. 2. ADT)

Halálozás

Baumgart János dombóvári kőműves- és ácsmester, mint a dombóvári evangélikus egyházközség volt gondnoka, rövid szenvedés után február 1-én életének 82. évében elhunyt. Neve és élete összefügg gyülekezete történetével. Személyes fáradozásának és lankadatlan áldozatkészségének volt köszönhető, hogy a 240 lelket számláló és a lassú felszívódás veszélyének kitett evangélikus szórvány 1915-ben önálló egyházközséggé szerveződött és az anyásodás útjára lépett. Fáradhatatlan buzgalma akkor érte el legnagyobb emberi sikerét, amikor 1930-ban a hívek áldozatkészségéből és gyűjtések adományaiból megépíthette saját tervezése alapján a gyülekezet gyönyörű gótikus templomát. Temetését a presbiterek és hívek jelenlétében a templom udvaráról Cséry Lajos lelkész végezte II. kor. 12.9. alapján állította a hívek elé személyét, mint a minden akadályt leküzdő és mindenre elégséges isteni kegyelem eszközét.

Cséry (sz. Berger) Lajos
evangélikus lelkész

Bük községben született 1901. október 10-én. Édesapja Berger Miksa Lajos vasúti főkalauz, édesanyja Cséry Julianna.

Középiskolai tanulmányait a székesfehérvári reálgymnáziumban végezte. Érettségi vizsgája után a soproni evangélikus líceumban kiegészítő vizsgát tett. Teológiai tanulmányait ugyancsak az ottani teológiai akadémián, illetve az Erzsébet Tudományegyetem soproni fakultásán végezte. Lelkeszi vizsgát tett.

Kapi Béla dunántúli evangélikus püspök 1925. február 8-án avatta lelkésszé a szombathelyi templomban. A püspök segédlelkésként Szentgotthárdra helyezte. 1926-ban egyházi érdekből Nagyatádra helyezte át és az ottani szórvány gyülekezet szervezésével bízta meg.

Ebben az időben már a Harangszó című protestáns hetilapnál a szerkesztő munkatársa volt, majd később írásai jelentek meg rendszeresen a lapban.

1927. február elején a püspök Nagyatárról Győrbe helyezte helyettes hitoktatónak, majd egy hónap múlva a dombóvári misszió gyülekezet adminisztrátorává nevezte ki.

A dombóvári evangélikus templom felépítéséhez országos gyűjtést kezdeményezett, melynek eredményeként 1930-ban elkészült a templom.

A dombóvári missziói egyházközség 1930. december 28-án egyhangúlag első rendes lelkészévé választotta az addigi segédlelkészét.

1932 júniusában elhunyt az édesapja, majd egyanezen év szeptemberében belügyminiszteri engedéllyel vezetéknevét Cséryre (édesanyja vezetékneve) változtatta.

1933. október 10-én a szentgotthárdi templomban házasságot köt Sokoray Vilmával. Hamarosan megszületik kislányuk Anikó, majd 1939-ben Huba Ernő és 1942-ben Kont.

Cséry Lajos hitoktató volt a Királyi Katolikus Esterházy Miklós Nádor gimnáziumban és a polgári iskolában. Az elemi iskola evangélikus tanulóinak szintén hitoktatója volt.

45 éven keresztül végezte lelkési szolgálatát Dombóváron, egészen 1972-es nyugállományba vonulásáig.

1980-ban hunyt el.

68.

**Cséry Lajos evangélikus lelkész.
(Forrás: mnl.gov.hu)**

**A templom felavatásakor készült fotó.
(Forrás: Képes Pesti Hírlap 1930. 09. 11. (52. évf. 169. sz. p. 3. ADT))**

A felavatáson részt vett egyházi és világi személyek. 1. Kapi Béla Püspök 2. Nádosy Imre 3. Kovács Sándor egyetemi tanár (Koncz András felvétele)
(Forrás: Képes Pesti Hírlap 1930. 09. 11. (52. évfolyam 169. szám p. 3. ADT))

Rothermel Henrik és Baumgart János aláírása
(Forrás: hungaricana.hu/Egyházlátogatási jegyzőkönyvek/1930. 03. 25. Dombóvár. ADT)

Baumgart János emléktáblája a templomon

(Forrás: Saját fotó)

A templom oltára.

(Forrás: hungaricana.hu-Zempléni Múzeum Szerencs-Képeslapok)

Az oltárról 80 év után lekerült a kereszt.
(Forrás: Youtube-Dombóvári oltárkép - 2014. 06.10.)

Izraelita zsinagóga

Dombóváron az első zsidó telepes 1720-ban telepedett le. Ábrahám Izsák feleségével és öt fiával Morvaországból érkezett. Eljött egy metsző is, akinek évi 24 forint volt a fizetsége. A háztartás kiegészült egy keresztény kocssal, aki a zsidó ünnepeken a zsidó ember számára tilalmas, de nélkülözhetetlen munkákat is elvégzi. Ez a kiterjedt háztartás szerteágazó tevékenységet folytat: elvégzi az uradalmi pálinkafőzde és mészárszék teendőit, nyitvatart egy szatócsüzletet és eljár vásárokbá árusítani.

Az Esterházy család támogatta a zsidó kereskedők letelepedését, hiszen szükség volt a mezőgazdasági termények eljuttatására a fogyasztókhoz. Az első magyarországi népszámlálás adatai szerint 1786-ban 51 zsidó személy élt Dombóváron, ebből 13 a házas férfiak száma, valamennyi kereskedő. Az 1797. évi összeírás már csak 6 családfőt mutatott ki, ezek közül csak egy számított régi dombóvárinak. Az 1807. évi összeírás 43 zsidó személyt említ Dombóváron. Az 1840. évi összeírás 65 főt talál Dombóváron.

A dombóvári zsidóság létszámának emelkedése elmarad az országos átlagtól, de ennek gazdasági okai lehettek. Dombóvár árutermelésének ennyi kereskedőre volt szüksége. A kereskedők mellett ekkor már találni kisiparosokat és egy okleveles sebész orvost is. A Dombóváron letelepedett zsidóságnak szinte mindig volt tanítója, viszont a források nem említenek rabbist. Dombóvár zsidó lakossága együtt növekedett a várossal. 1870 és 1910

között Dombóvár lakossága a három és félszeresére nőtt. Az Esterházy uradalmi központ ez idő alatt a Dunántúl egyik legnagyobb vasúti csomópontjává fejlődött. 1880-ban a város lakosságának 10,5 %-a volt zsidó. Ekkorra már jelentősen maga mögött hagyja lélekszámban az itteni zsidóság Hőgyészt, ami hagyományosan a megye harmadik legnagyobb zsidó központja volt, és korábban a dombóváriak is hozzájuk tartoztak. A 10 % feletti arány ezt követően folyamatosan csökkent, 1941-re 4,7 %-ra. Az 1920-as évek utáni csökkenésben itt is az asszimiláció játssza a fő szerepet.

1880-as évekre a zsidóság számbeli és anyagi gyarapodása lehetővé tette az új zsinagóga építését. A dombóvári Kakasdombon áll a zsinagóga épülete. Helyén korábban egy szerény imaház állt. Építésében jelentős szerepet játszott az akkori hitközségi elnök, Reiner Adolf gabonakereskedő. Kezdeményezésére 1885-ben indult meg az építkezés Klingenberg mérnök tervei alapján. Az épület nyugati homlokzatát 1964-ben jelentősen átalakították. Többé-kevésbé változatlan formában csak oromfala és lizénái maradtak meg. Az épületet kétszintessé alakították át 1964 után, amikor FÜSZÉRT raktár lett. Az átalakítások megszüntették az épület homlokzatának zsinagóga jellegét. A raktárhelyiséges időszak eredménye volt az is, hogy az 1947-ben emelt Holokauszt-emlékműtől fallal elválasztották a zsinagóga terét. Az emlékmű a korábbi tanácsterem helyére épült, ami megsérült, így lebontották. Az emlékmű a dombóvári Farkas Tibor építészmérnök tervei alapján készült. 541 név van az emlékművön, köztük olyan kiválóságoké, mint dr. Riesz József a „szegények orvosáé”.

(Forrás: regmult.blogspot.com dombovar.hu Tanulmányok Tolna megye történetéből 1983. Tolna Megyei Levéltári Füzetek 2. 1991. részletek)

Az idézett cikkek időrendben, a megjelenés szerint lettek leírva.

Egyenlőség 1892. június 24. (11. évfolyam 26. szám p. 12. ADT)

Pályázat

A dombovári izr. statusquo anyahitközség rabbi állásra ezennel pályázatot hirdet. A pályázótól megköveteltetik, hogy okmányokkal igazolja: a, magyar honpolgárságát, b, hogy szemináriumot végzett, c, erkölcsi és vallásos magaviseletét, d, a magyar és a német nyelvben szónoklati képesítését és e, családi állapotát.

Ezen állás az első három évre 1000 frttal javadalmaztatik, szabad lakás, anyakönyvi, valamint házassági mellékjövedelmekkel együtt. Kilátásba helyeztetik 1200 frtra való fizetés fölemelés. A rabbiteendőkön kívül köteleztetik a helybeli 6 osztályu hitközségi iskolában a hitoktatást teljesíteni.

Pályázók felhivatnak okmányokkal felszerelt folyamodványukat az alólirt hitközséghez f. évi julius hó 31-ig beküldeni. Szónoklat csakis a meghívottaknak engedtetik meg. Költségmegtérítésre csak a megválasztott tarthat igényt.

Kelt Dombóvár, (Tolna m.) 1892. május 12.

A dombóvári status quo anyahitközség elnöksége: Reiner Adolf elnök.

Tolnavármegye 1892. augusztus 21. (2. évfolyam 34. szám p. 5. ADT)

A dombóvári izr. hitközség elhatározta, hogy a mai kor színvonalán álló papot alkalmaz, mert ennek hiányát nagyon is érezte eddig a hitközség. E végből a rabbi állásra pályázatot hirdetett és az első, kit próbaszónoklatra meghívtak, mint lapunknak Dombóvárról írnak, dr. Krisháber Béla fiatal rabbi, ki most végezte a budapesti theológiát, nagyszabású, zamatos magyarságu és modern tartalmu szónoklatával a hivek általános tetszését megnyerte, olyannyira, hogy megválasztása egész bizonyosnak tekinthető.

Tolnavármegye 1892. december 25. (2. évfolyam 52. szám p. 4. ADT)

Kifosztott templom.

A dombóvári zsidó templomot e hó 10-én virradóra ismeretlen tettesek álkulcscsal kinyitották, a szegények perselyét feltörték és kirabolták s több más értékes dolgot is elvittek. Szerencsére a Thóra arany és ezüst diszei már huzamosabb idő óta nem maradnak éjjelre a templomban s így most nem voltak ott, ámbár meglehet, hogy az egész betörés ezek kedvéért történt.

Tolnavármegye 1895. június 16. (5. évfolyam 25. szám p. 12. ADT)

Tekintetes szerkesztő úr! Tisztelettel kérem Dr. Klein Jakab helybeli rabbi urnak a dombóvári izr. kerület anyakönyvvezetőjéhez intézett következő hivatalos értesítését b. lapjának legközelebbi számában felvenni.

19/1895. Weisz Mayernek anyakönyvvezető helyben. A 103/1895. számú esketési felhatalmazás folytán tudtára adom, hogy Jakobovits Dávid és Singer Fáni közt az esketési szertartást f. hó 2-án végeztem. Tanukul Frey Izrael főkántor és Horn Bernát kántor urak szerepeltek. Nagyságod sziveskedjék tehát e házasságot a helyi izr. anyakönyvbe bevezetni. Kegyességébe ajánlom magamat. Dombóvár, 1895 június hó 3-án. Dr. Klein Jakab ker. rabbi.

Megjegyzendő, hogy nevezett rabbi úr nem jó lábon áll az anyakönyvvezetővel; - ennél fogva részemről ehhez kommentárt adni feleslegesnek tartom. Egy dombóvári.

Tolnavármegye 1896. május 10. (6. évfolyam 19. szám p. 3. ADT)

A dombóvári izr. iskola, hazánk ezeréves fennállásának emlékére folyó évi május hó 12-én az iskola udvarában **Millenniumi ünnepélyt** rendez az iskolaszék. Kezdetre reggel 8 órakor. Az iskolai ünnepélyt hálaadó isteni tisztelet előzi meg, melyen az iskolai növendékek bevezető éneke után dr. Klein Jakab rabbi alkalmi szónoklatot tart. – Kedvezőtlen idő esetén az ünnepély a rákövetkező napon tartatik meg. . . .

Tolnavármegye 1896. június 28. (6. évfolyam 26. szám p. 4. ADT)

A dombóvári rabbiválasztás ügyében a vallás- és közoktatásügyi miniszter akként intézkedett, hogy dr. Klein Jakab rabbivá történt megválasztása ellen Weiner P. József és társai, dombóvári lakosok által beadott felebbezést az összes iratokkal együtt Leopold Sándorhoz, mint izr. községkerületi elnökhöz tegye át, hogy a választás helyességét a felekezeti kerületi bíróság bírálja el, mert erre a X. izr. községkerület bírósága illetékes.

Tolnavármegye 1898. szeptember 25. (8. évfolyam 39. szám p. 3. ADT)

Dombóvár kegyelele.

Királynénk gyászos halálának emlékére Dombóvárrott is gyászistentiszteletet rendeztek a felekezetek és pedig hétfőn a rom. kath. és kedden az izr. templomban. Mindkét alkalommal zsufolásig megteltek az egyházak és a közönség jó része künn rekedt. Felemlitendőnek tartom: hogy a r. kath. felekezet által tartott gyászmisére a helybeli vasúti osztálymérnökség az összes munkásokat, számszerint 500 embert kirendelt, kik a vasutasok gyászlobogója alatt a templom előtti téren sorfalat képezve, impozáns látványt nyújtottak. Az izr. templomban, mely ez alkalomra fekete diszt öltött, dr. Klein Jakab rabbi tartott emlékbeszédet, melyet állva hallgatott végig a közönség. A szónoklat előtt és utána Steiner Ármin főkántor és Stera Dávid igazg. tanító vezetése mellett egy vegyes énekkar gyászdalt énekel. Istentisztelet után a tanulók osztályaikba vonultak, hol a tanítók méltatták a boldogult királyné emlékét. Megemlítem még, hogy az izr. hitközség képviselőtestülete a gyászistentiszteletet megelőzőleg ülést tartott, melyen a néhai királyné emlékére 1000 koronás **Erzsébet** alapítványt létesített, melynek évi kamatai a királyné halálának évfordulóján a szegények közt lesznek szétosztandók.

Pécsi Napló 1900. június 24.

Klein Jakab rabbi urnak Dombóvár. Azon súlyos csapás alkalmával, mely sajnos engem megboldogult Arnold fiam szerencsétlen halálával ért, ön nyilvánosan így nyilatkozott, hogy azt kívánja „hogy minden ellenségét oly csapás érje gyermekeivel mint engem ért.” Kimondhatatlan nagy fájdalomra, önnek ezen embertelen nyilatkozata úgy hatott mint az

olaj az égő tüzre, midőn egy fájdalmaitól megtört családapának fia temetése napján azt kell hallani, hogy községének papja örül azon sulyos csapásnak mely őt mély gyászba borította.

Ön vérig sértett egy családapát, és mint pap fenti nyilatkozata által lealacsonyodott az emberiség legműveletlenebb neméhez, mert talán a legneveletlenebb és legdurvább kanásznak is van annyi érzéke, hogy egy megtört családapát fia halála alkalmával így meg nem bánt.

Én öntől mint paptól magamnak elégtételt nem vehetek mert védi önt az a ruha, melynek ön tiszteletet nem szerez, de ideállítom önt a nyilvánosság elé, az legyen az én elégtételem, ítéljen ön felett a nagyközönség, hogy mit érdemel egy ilyen pap megvetést-e vagy elnézést amivel Dombóváron eddig iránta viseltettek. Dombóvár, 1900. június 20-án. Burger Ödön.

Dombóvár és Vidéke 1900. augusztus 19. (2. évfolyam 33. szám p. 3.)

Halálozás.

Sulyos vesztesség érte a helybeli izraelita hitközség rabbiját, Klein Jakab drt; folyó hó 11-én hosszas szenvedés után halt meg 36. évet élt ifju neje, kivel 15 évig élt boldog házasságban. Temetése 13-án délután 3 órakor ment végbe nagyszámu közönség, mély részvéte mellett. Peris Ármin dr. pécsi és Ungár Zsigmond dr. szegzárdi főrabbi könnyekig megható beszédben bucsuztatták el a korán elhunytat, a temetőben pedig Lebovics József dr., mágocsi rabbi mondott hatásos szép beszédet és a férj, dr. Klein rabbi, mindenkit könnyekre fakasztva sírta el bucsu beszédjét. Az izr. nőegylet koszoru-megváltás címen 25 koronát szavazott meg jótékony célra, mely összeget már szét is osztották a szegények között.

Dombár és Vidéke 1903. március 15. (5. évfolyam 10. szám p. 2.)

Hitközségi választások.

A dombóvári izr. hitközség március 8-án az új kongresszusi alapszabályai értelmében teljesen újonnan megalakult. A választás, mely délután két órakor kezdődött, titkos szavazás útján történt a következő eredménnyel: Elnök: Goldschmied Ede (egyhangulag), pénztáros: Abelesz Mór (egyhangulag), ülnök: Dr. Hónig János, Reinitz Gábor és Burger Ödön. Képviselőkné meg lettek választva: Hirsch Henrik (egyszersmind hitközségi gondnok), Reiner Adolf, Háberfeld Fülöp, Dr. Kertész Lipót, Spitzer József, Braun Ármin, Spitzer Imre, Ney Pál, Singer Benő, Goldschmied Samu, Weiner Sámuel, Weiner P. József, Wurm Vilmos (egyszersmind temlomi gondnok), Klein József, Ternyei Ármin, Friedenthal Adolf, Neufeld Sándor, Háberfeld Béla, Bruck Sándor, Paunz Samu, Walder Béla és Hirsch Gusztáv. Póttagok lettek: Wurm Dávid, Hirsch Ödön, Friedenthal Vilmos, Weisz Adolf és Háberfeld Adolf.

Dombóvár és Vidéke 1903. március 22. (5. évfolyam 11. szám p. 4.)

Eladó templomszék.

A dombovári izr. templomban két elsőrendű templomi ülés (egy férfi és egy női) eladó.

Cím: a kiadóhivatalnál.

Dombóvár és Vidéke 1903. november 15. (5. évfolyam 45. szám p. 2.)

Betörés a templomba.

Szentségtelen kezek ismét egy gaz merényletet követtek el, amennyiben nem átalották, hogy az isten házában a jótékony hívők adakozásaiból összegyűlt filléreket ellophassák. November 13-án éjjel eddig ismeretlen tettes a dombovári zsidó templom az udvarra nyíló mellékajtóját feltörte és behatolt a templomba. Ott elsősorban a perzselyeket vizsgálta meg, de szerencsére nem volt benn pénz és így anélkül, hogy más kárt okozott volna, eltávozott. A betört ajtó alján vérnymok is láthatók, amiből következtethető, hogy „munka közben” megsértette az ujjait a betörő.

Egyenlőség 1907. április 21. (26. évfolyam 16. szám p. 15. ADT)

A dombovári izr. hitközségtől pályázat.

A dombovári izr. hitközség előjárósága az üresedésben lévő I. kántori állásra pályázatot hirdet. Az alkalmazandó kántornak évi fizetése 1600 korona, természetbeni lakás, fél sechita és 8 méter tűzifa.

Pályázhatnak olyan 35 éven aluli, zeneileg képzett és kellemes hanggal bíró kántorok, kik a tradicionális és korszerű előadásban jártasak. Megkiváncsítik ezenkívül, hogy a pályázó gyakorolt legyen.

Magyar állampolgáru pályázók legalább két elismert rabbtól nyert képesítésüket, kor- és családi állapot-, valamint eddigi működésről szóló bizonyítványokat hiteles másolatban az alulírt elnökséghez f. évi június hó 15-ig küldjék be.

Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsáttatnak; az úti, illetve az átköltözködési költség, csak a megválasztottnak lesz megtérítve. Az állás azonnal elfoglalandó.

Dombóvár, 1907. évi április hó 15-én.

Somogyi Dávid hitk. jegyző

Goldschmied Ede hitk. elnök

Dombóvár és Vidéke 1910. január 23. (10. évfolyam 4. szám p. 2.)

A dombovári izr. hitközség nagygyűlése.

Január 17-én tartották meg a hitközségi nagygyűlést, melynek 2 fő tárgya az iskola fentartása s a papi állás betöltése volt. Nagy szótöbbséggel elhatározták a felekezeti iskola fentartását; a pap állás betöltésének kérdését továbbra is függőben tartották, s a kérdés végleges megoldásáig Veszelei Zsigmond szellemes felszólamlása alapján Somogyi Dávid igazgató tanítót az anyakönyvi teendők ellátásával megbízták, s a határozatot jóváhagyás végett a kultusministerhez felterjesztették.

Egyenlőség 1916. december 02. (35. évfolyam 48. szám p. 4. ADT)

Királyunk Őfelsége megdicsőülése alkalmából a Magyar Izr. Kézmű- és Földmívelési Egyesület tanoncotthonában, kertészképzőtelepén, valamint hittaniskolájában külön-külön megható gyászünnepeket tartottak, amelyen Klein Jenő rabbi-hitoktató, Jellinek József gondnok-tanító és Friedmann Hillel rabbijelölt mélytartalmu és megindító beszédekkel áldoztak kegyeletesen a halott nagy király dicső emlékének.

Egyenlőség 1917. december 08. (36. évfolyam 48. szám p. 9. ADT)

A dombóvári izr. hitközségből ujabban 94-en vonultak be. Ezek közül:

Kitüntettek: Klein Sándor ezüstérem, Riesz József doktor, ezredorvos 17. népf. ezr., ezüst érem, signum laudis, Goldfahn Mihály főhadnagy, 17. népf. ezr. signum laudis, Weiner Ármin szakaszvezető 40. gy. ezr. nagy ezüst érem, Halmos Szilárd hadnagy, vitézs. érem, signum laudis, Herman Dezső állatorvos vitézs. aranyérem.

Hősi halált haltak: Kaiser Mihály 44. gy. e., Balogh Sándor dr. hadnagy 44. gy. e., Weiner Géza önk. tizedes 44. gy. e., Kaiser Jakab 44. gy. e., Rosenspitz Henrik közlegény 44. gy. e., Goldner Vilmos 44. gy. e.

Fogságba jutottak: Somogyi Izsó tizedes 17. tüzérezred, Kiss Béla közlegény 44. gy. e., Deutsch Gusztáv, Weisz Zsigmond, Pfeifer Béni közlegények 44. gy. e.

A további katonai statisztika az Egyenlőség hadi archivumában. Összeállította Somogyi Dávid hitközségi jegyző.

Dombóvári Hírlap 1922. január 15. (6. évfolyam 3. szám p. 4. ADT)

A tizenhárom hősi halált halt dombóvári zsidó katona nevét márványba vésette a hitközség s megemlékezésül a templomukban helyezték el. Az emléktábla leleplezését f. hó 17-én délután fél 3 órakor tartják a dombóvári zsidó templomban.

Egyenlőség 1923. május 12. (42. évfolyam 19. szám p. 19. ADT)

A dombóvári izraelita hitközség pályázatot hirdet egy ideiglenes vallástanári állásra. Pályázhatnak nőtlen hitoktatók, akik kellő képzettséggel bírnak ahhoz, hogy az elemi iskolában és a gimnáziumban a vallástanítást megfelelő módon elvégezhessék. Az állás szeptember 1-től elfoglalandó. Fizetés megegyezés szerint. Pályázatok a képesítést igazoló iratok hiteles másolatával felszerelve mielőbb beküldendő.

Dombóvár, 1923. május 1-én. Dr. Sas István elnök.

Egyenlőség 1928. május 05. (48. évfolyam 17. szám p. 17. ADT)

Óvás

Csak most jutott tudomásomra, hogy hosszabb idő óta többen aláírással és bélyegzőmmel ellátott ajánlásokkal koldulnak az országban. Mivel soha senkinek ilyen ajánlósort nem adtam, közhírré teszem, hogy mindezek közönséges hamisítványok, melyeknek üzemszerű gyártói és hivatásos használói ellen bűnvádi panaszt tettem és kérem a jótékonykodó hitközségeket, hogy jelentkezés esetén ezeket a hatóságnak átadni szíveskedjenek.

Szarvas, 1928. április 30. Friedmann Hillél főrabbi.

Tolnamegyei Ujság 1929. augusztus 24. (11. évfolyam 34. szám p. 4. ADT)

Rabbiiktatás Dombóvárott.

Nagy ünnepség keretén belül iktatta be Szent István napján délután a dombóvári izraelita hitközség újonnan megválasztott főrabbiját, dr. Friedmann Hillélt. Miután Deutsch Jakab templomgondnok átadta a templomkulcsokat, Balog Miksa dr. hitközségi elnök mondotta el üdvözlő beszédét. A beiktató beszédet dr. Herzog Manó kaposvári főrabbi mondotta, azonfelül hatásos beszédet intézett az új főrabbihoz dr. Lebovits József mágocsi főrabbi. Nagy tetszést keltett az új főrabbi bemutatkozó beszéde. A szertartás után következett a küldöttségek fogadása, este pedig az Iparműzeumban kétszázterítéses ünnepi lakoma volt.

Itt mindenekelőtt dr. Kertész Jenő ügyvéd a kormányzóra ürítette a poharát, majd a hitközség nevében dr. Sas István köszöntötte az új főrabbit. Beszédet mondtak még dr. Herzog Manó kaposvári, dr. Lebovits József mágocsi főrabbi, dr. Rubinstein Mátyás szekszárdi főrabbi, dr. Éri Márton országgyűlési képviselő, Magyar Béla róm. kath. plébános, Eőri Szabó Dezső református, Berger Lajos ág. hitv. lelkész, Burger Ödön kereskedő, aki már ötven éve tagja a hitközségnek, dr. Balogh Miksa hitközségi elnök, dr. Kron Ferenc és dr. Gulyás József szekszárdi ügyvédek, végül az új főrabbi köszönte meg az elhangzott beszédeket.

Egyenlőség 1932. február 20. (52. évfolyam 22. szám p. 13. ADT)

A rádió és a magyar zsidóság.

Igen tisztelt Szerkesztőség! Dr. Friedmann Hillel dombóvári főrabbi úr cikkét az Egyenlőség legutóbbi számában minden zsidó olvasó a legnagyobb örömmel olvasta. Mégsem lehet szó nélkül hagyni, hogy bennünket a rádió útján is térítsenek! Örvendünk, hogy a rabbi úr felhozta megint azt a sok sérelmet, mely bennünket zsidó hallgatókat a rádió műsorának összeállításával ér.

Egyenlőség 1932. június 09. (52. évfolyam 35-36. szám p. 18. ADT)

Dr. Friedmann Hillél könyve.

Dr. Friedmann Hillél, a dombóvári hitközség kitűnő főrabbi *Fényben és viharban* címmel most adta ki összegyűjtött beszédeit és értekezéseit. Izzó magyar hazafias szellem, mélységes vallásos zsidó tradíció szól hozzánk e könyvből, melynek tudós szerzője a magyar fiatal rabbinemzedék legjobbjai közül való. Friedmann Hillél szép kiállításban megjelent meleg stílusú munkáját, melyet mesterének, dr. Guttman Mihály boroszlói rektornak dedikált.

Egyenlőség 1932. november 26. (53. évfolyam 7. szám p. 16. ADT)

Dr. Kertész Lipót m. kir. egészségügyi tanácsos, tb. megyei főorvos, nyug. járásorvos, a dombóvári izr. hitközség iskolaszéki elnöke és szentegyleti választmányi tagja, a bécsi orvosegyetem aranydiplomása, életének 79. évében f. hó 19-én Dombóváron elhunyt. A felekezeti és társadalmi különbség nélkül köztisztelt és népszerű elhunyt temetése f. hó 20-án ment végbe oly óriási részvét mellett, hogy a ravatalt a nyílt utcán kellett felállítani, ahol dr. Friedmann Hillél főrabbi gyászbeszéde után dr. Riesz József községi és járási főorvos bucsuztatta kartársai nevében.

Tolnamegyei Ujság 1935. augusztus 14. (17. évfolyam 66. szám p. 3. ADT)

Bővítik a dombóvári zsidótemplomot.

A dombóvári izraelita hitközség elhatározta, hogy templomának szentélyfelőli részét ötödfél méterrel meghosszabbíttatja és két oldalról létesít bejáratot. A bővítés következtében az ülőhelyek száma kétszázal szaporodik.

Külföldi Belföldi Hírek 1946. november 18. (28. kiadás 14 óra 40 perc ADT)

Emlékművet állítanak az elhurcolt tolnamegyei zsidóknak.

A dombóvári gettóból 1944-ben 800 embert deportáltak. A vármegye minden részéből itt összegyűjtött és innen deportált zsidók legnagyobb része elpusztult. A zsidó hitközség most a dombóvári templom udvarán árkádszerű emlékművet állít, amelyen megörökíti a mártírok nevét. Az emlékművet március 19-én, a németek bevonulásának évfordulóján leplezik le.

Uj Kelet 1955. június 10. (36. évfolyam 2082. szám p. 7. ADT)

. . . . Hetven éve bontották le Dombóváron a fehérre meszelt, régi templomot. A hitközség akkor még status-quoante-alapon állt és új, díszes templomot épített. A régi hajlékba is, az újba is, a túladunai ortodoxia dísze, tudománynak és tanításnak meleg kedélytől, szívjóságtól és mélységes bölcsességtől áthatott előkelősége, a hőgyészi Goitein rabbidinasztiának már harmadik nemzedéke: Goitein Elijáhu Menáchem főrabbi – válják áldássá fölöttünk áldásos életének emlékezete – jött el dróse-látogatásra.

A nyolvanhatos törvény anyakönyvi kerületté léptette elő a hitközséget és főkántorunkat, melámedunkat, reb Weisz Májert rabbihelyettesi és anyakönyvezetői titulussal ruházta föl. A község a sehus-sehal status-quoante állapotból átállt a neológia kongresszusi szervezetébe.

Formaság volt ez csak. Az öregeink protokolba diktálták: „Az álmémor (a tóraolvasás közepén kimagasló pódiuma) harminc éven át nem mozdíttatik el az új templom közepéről.” Dehogyan fogják ők leutánozni a bonyhádi szétszakadást, még kevésbé a pécsi, kaposvári, kanizsai, fejevári és győri neológokat. Maradt is minden az álmémor körül nem harminc évig, de mind a mai napig a régiben. Nem minden: a gyülekezetet megtizedelte a huszadik század történelmének sátáni gonoszsága.

A hagyományhűsége ráteremtő új templomba jött továbbra is az őszi ünnepek, meg pészách előtt Goitein Elijáhu Menáchem főrabbi és hozta elmaradhatatlan intelmeit és bölcs tanításait. Így magyarázta, így mondta ezt meg ezt a Hegyeszer Ráv, - emlegették nálunk a szavát és döntését ötven év múltán is.

Egy őszi ünnepi sorra a boldog édesapa a fiát, a koppenhágai főrabbit, delegálta hozzánk, aki vállalta, hogy megtanulja a magyar szónoklást is, - és így Dombóvár a Goitein-dinasztiától kapta volna meg első rabbiját. A sors másként döntött. Dr. Goitein Hirsch főrabbi negyven éves korában meghalt Koppenhágában. . . .

Dombóvár a kilencvenes évek elején rabbiválasztásra készült. Három kiválasztottak a frissen mázolt neológiából felutaztak Pestre. Egyenest a Rabbiszemináriumba és kértek maguknak ott egy nagytehetségű ifjú papot. Persze szerényen a legjelesebb tanítványra reflektáltak.

A szeminárium dísze-örege előtt a jóvidék előadta, mi járatban vannak. – Szeretnénk egy fiatal rabbit, aki magasan szárnyaló, ékes-szavú, hazafias lelkeségű, magyar hitszónok, tudjon azonban hochdeutsch németességgel is prédikálni az öregeknek. . . .

A deputáció egyik tagja amerikátjárt órasmester és szikvízgyáros volt. Szerényen hozzátette: - Jó volna, ha tisztelendőurunk tudna angolul, vagy franciául is. Mintaiskola ugyanis a miénk, a szekszárdi tanfelügyelő úr megdicsérte tavaly is az iskolaszéket. (Hogy a tanítóknak szólt az elismerés, ezt az amerikai elhallgatta.) . . .

A tanári kar elnöke, ősz Bloch Mózes Mester türelmesen végighallgatta a részletes vuncscetlit. Aztán mutatóujjával belebökött a levegőbe. _ Szabad tudnom mit fizet a hitközség a rabbijának? – Fizetünk a rabbinak évi ötszáz forintot. – Hát magyar hitszónok legyen és német prédiger? És szép ember legyen, magasember, és úgy tudjon énekelni, mint a főkantor? És tanítson angolul, vagy franciául ötödikben, meg a hatodikban. Kap ezért feleségestül havi negyvenegy forintot és hatvan krajcárt. Belebökött nagyszelíden újra a levegőbe a Mester. – Und sagen Sie, meine Herren, soll der Kandidat vielleicht Meschuge auch sein! (Mondják csak uraim legyen talán kissé ütődött is a jelölt?)

De nem az anyagiakon múlt, hogy a nagysikerű próbaszónoklatok után se választották meg sebtiben az én kilemben se dr. Diamant Gyulát (a későbbi vukovári főrabbit), se dr. Spira Jakabot (Bisenz és Maehrisch-Ostrau főabbiját), se a legelső jelöltet, dr. Krisháber Bélát. . . .

Úgy mondták a hangadók: hátiszen szép-szép az ornátus, van valami a modernségben, de a Hegyeszer utódlásában konzervatív rabbit kell választanunk. Vigyázzunk, - szólt a Kereskedelmi Kaszinó – nem tréfa ez a választás: a rabbiállás az egy definitív állás. Meg kell alaposan nézni kinek adjuk a stálumot. Újból áttanulmányozták a pályázatokat és kiválasztották a Kolozsvár után Szentesen működő nem szeminárista rabbi beadványát. . . . Elhatároztattott, hogy a bálbószok közül ketten utaznak el Szentesre. Nézzék meg Csongrád-megyében, kicsoda dr. Klein Jakab főrabbi úr. Így is történt. A szentesiek a derék slíáchok előtt nem takarékoskodtak dicséretekkel és elismerésekkel. Ők tudták, miért. A küldöttek beszámoltak tapasztalataikról és dr. Klein Jakab megválasztatott egyhangúlag a dombóvári kongresszusi hitközség főabbijává.

Nem telt bele sok idő és csakhamar rájöttek az óvatosak, hogy rosszul választottak. A gyülekezet belefáradt az éles pilpulokba hangolt kiállásokba. Napirenden voltak a határsértések, összetűzések, perlekedések. Hat év után a hitközség lefizette a nagysummájú végkielégítést első rabbijának.

Az új templomban sietve lebontották az új szószéket, amelyet az első rabbi saját tekintélyes termetére építtetett a helyi asztalos mesterrel. Újból behozták a frigyszekrény elé a Goitein Elijáhu Menáchem békés igéiből megszentelt régi, egyszerű stendert, ha jött szónokolni Rosenthal Tóbiás Bonyhádról, Lebovics József Mágocsról és dr. Herzog Manó főrabbi Kaposvárról. Csak harminc év elmúltán töltötték be újból a rabbiszéket dr. Friedmann Hilléllel, aki ékes szónok lelkeségében tanított és tizenöt éves szent szolgálata után együtt ment a deportáció vértanúságába.

(Részletek dr. Hajdu Menáchem-Miklós visszaemlékezéséből.)

A zsidó népesség száma 1840 – 1941. (hungaricana.hu – p. 296. ADT)

Dombóvár	1840	1880	1910	1920	1930	1941
	55	503	650	719	722	605

Dr. Friedmann Hillél főrabbi

(1892 – 1944)

A vidék egyik legképzettebb értelmiségije ***Dr. Friedmann Hillél***, Dombóvár és környéke fő rabbija. A Szatmár megyei Madarász szülötte, Szatmárnémetiben érettségizett.

Egyidejűleg szerzi meg lelkeszi oklevelét az Országos Rabbiképző Intézetben és bölcsészdoktori diplomáját a budapesti egyetemen. Hittanárként a Pesti Izraelita Hitközség alkalmazottja, majd 1921-ben szarvasi főrabbinak választják meg. Innen kerül Dombóvárra 1929-ben, ahol a kerületi lelkeszi tisztet tölti be egészen az 1944-ben történt deportálásáig.

Csakhamar nagy tekintélyt szerzett mint nagytudású vallásbölcse és mint kiváló szónok. Irodalmi és tudományos tevékenységének gyümölcsei nagyrészt az EGYENLŐSÉG című folyóirat hasábjain jelentek meg. „A numerus clausus árnyékában” címmel tudományos igényű és bátor könyvet írt a zsidók helyzetéről és jövőjéről. A főrabbi és gyermekének mártírhalálát az édesanya és a hitves fájdalmával Rab Erzsébet siratta el az „És nem verik félre a harangot” című, 1948-ban Budapesten kiadott regényében.

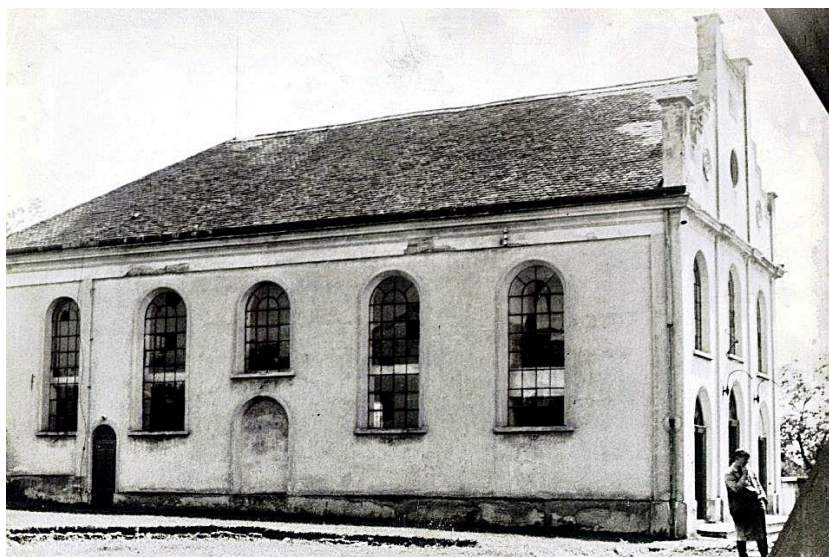
(hungarican.hu – Baranya-Történelmi közlemények – Zsidó szellemi élet Tolnában a két világháború között p. 245. ADT)

Dr. Friedmann Hillél főrabbi.

(Forrás: hungaricana.hu – Baranya-Történelmi közlemények p. 244. ADT)

83.

A zsinagóga.

(Forrás: regmult.blogspot.com)

Dávid csillag a zsinagóga mennyezetén.

(Forrás: regmult.blogspot.com)

84.

A tórafülke felső része.

(Forrás: regmult.blogspot.com)

Tórafülke a zsinagógában.

(Forrás: magyarzsido.hu)

Holokauszt emlékmű.

(Forrás: dombopedia.hu)

Szent István király templom

Az építkezés előzményei több évtizedre nyúlnak vissza. Csirke György kertészt, dombóvári lakost a II. világháború idején besorozták katonának. Jó hazafiként harcolt, majd hadifogságba esett. A lágerban fogadta meg, ha egyszer szabad lesz és hazajön, Dombóváron, a Rákóczi utcában lévő telkét templom építésre felajánlja. Az 1945 utáni évtizedek nemigen kedveztek az ilyen szándékoknak, hiába volt a fogadalom, a felajánlás. A szándék csak szándék maradt. Az ügyben eljáró dr. Juhász Pál plébános kérelmét többször is elutasították.

A nemes ügyet folytatta az 1979-ben Dombóvárra visszakerült Farkasdi András esperes úr. 1982-ben kérelmet nyújtott be az Állami Egyházügyi Hivatalhoz, de válasz nem érkezett. Egy év múlva megismételte a kérelmet, de újra eredménytelenül. Az engedélyt végül a megyénél sikerült megkapni Varga István közbenjárásával, azzal a módosítással, hogy imaház legyen, torony nélkül. A tervrajzot Holczer József pécsi építész készítette. Az építkezés 1987-ben kezdődött el az alapok ásásával.

A kőműves Kanász Gyula volt. A lábazat nyersen maradó téglafelület, mélyített hézagolással. A sima homlokzatvakolást fehér festéssel látták el. A két különálló félnyeregvetőt Lichtenberger Ottó készítette és a terveknek megfelelően hódfarkú cseréppel fedték. A belső felületkezelés vakolással és fehér meszeléssel történt. A nyílászárók

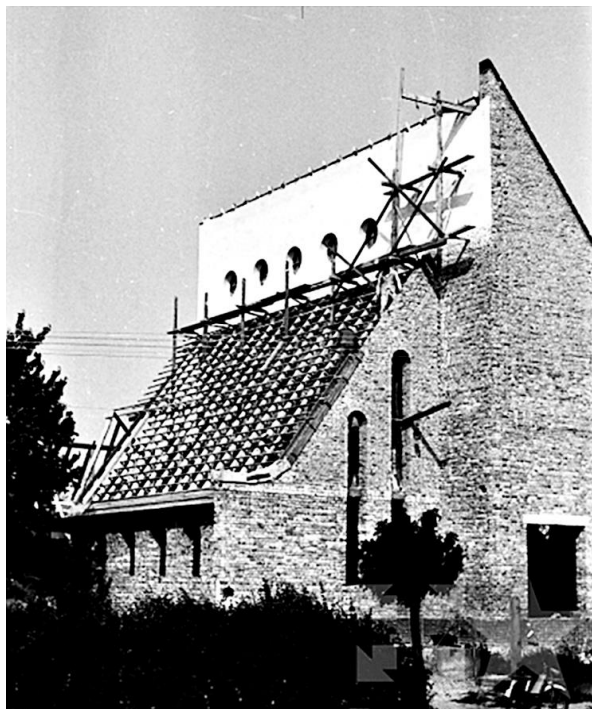
faszerkezetűek, egyedi méretben készültek. A burkolómunkát Gyimesi Zoltán végezte, a főhajóban kőlap, a oldalhajóban svédpadló megoldással. A belső asztalosmunka Horváth László, a villanyszerelés Kugli János, a bádogosmunka Hódosi Péter érdeme. Az építkezés során a hívek sokat segítettek.

A kertváros gazdagabb lett a környezethez jól illeszkedő, egyszerű és jó kivitelezésű templommal. Az új Szent István tiszteletére emelt templomot 1989. június 24-én, vasárnap délután 6 ezer ember részvételével szentelte fel dr. Paskai László bíboros, prímás, esztergomi érsek.

A szertartás, melyen részt vett dr. Cserháti József megyés püspök, Mayer Mihály, szekszárdi segédpüspök, valamint Vidóczi László, a városi tanács elnöke és Varga István megyei egyházügyi titkár is, nagyrészt a bejárat előtt felállított virágokkal, gyertyákkal, kegytárgyakkal díszített asztal mellett zajlott.

A ceremónia után Szent Istvánról szóló irodalmi műsort láthattak a megjelentek, melynek egyik résztvevője a közkedvelt népdalénekes, Faragó Laura volt.

(Forrás: Tolnai Népújság 1992. április 08. (3. évfolyam 84. szám p. 4 ADT))

(Forrás: DRSzN fb. csoport)

87.

Dr. Paskai László bíboros.

(Forrás: mek.oszk.hu)

(Forrás: vpd.hu)

(Forrás: nagyvofely.hu)

Szent Anna-kápolna

Régi búcsújáró hely. Először csak egy kis kápolna fülke állt a forrásnál, ahova Szent Anna ünnepén mentek a környéken lakó hívek imádkozni. A hagyomány szerint ennél a forrásnál a helybéli csősz Szent Annát látta, aki a kislányát, Szűz Máriát mosdatta a vízben. A csősznek azt mondta Szent Anna, hogy építsenek tiszteletére kápolnát, és ünnepnapján jöjjenek oda imádkozni, lemosni a bűnök által Szűz Máriára kent szennyet. A hír hamar elterjedt a környéken. Kedvelt búcsújáró hely lett, ezért 1870-ben építettek egy nagyobb kápolnát, és attól kezdve már mise is volt a búcsú ünnepén.

Ebben az időben a Dombóvári Plébániához tartozott. Ez a kápolna is hamar kicsinek bizonyult, így 1912-ben bővítették, tornyot is építettek, és a fa haranglábról a toronyba került a kis harang is. 1920-ban Szőlőhegyet a Vásárosdombói Plébániához csatolták, mert közigazgatásilag akkor Kaposszekcső része volt, ami akkor még Vásárosdombó filiája.

Kaposszekcső 1948-ban vált önálló plébániává. Amikor Dombóvár 1970-ben városi rangot kapott, Kaposszekcső-Szőlőhegyet közigazgatásilag ide csatolták, immár Dombóvár-Szőlőhegy néven. Egy ideig még a Kaposszekcsői Plébániához tartozott, de 1992. karácsonyán meghalt Pirgi Tivadar plébános, és utána a Szőlőhegy városrészt a Dombóvári Plébániához csatolták.

A Szent Anna-kápolna és környezetének megújulása 1998-ban kezdődött. Ekkor festették újra egy, a régi olajfestményről készített fotó alapján a Szent Anna képet, mely a helyiek közadakozásából, a búcsúra került a helyére és felszentelésre. 2000-ben a német stílusú fedett fakereszt került felszentelésre. 2003 tavaszán több száz lakos és különböző vállalatok adományából a kápolna kívül-belül teljesen megújult. 2003. július 27-én, a Szent Anna-búcsún szentelték fel a megújult kápolnát.

2005-ben a búcsúra készült el Szent Anna és Szűz Mária szobortartója, valamint a kápolna előtt található kőkereszt feszülettel, a szoborfülkében Szent Anna a kis Máriával. A kis domb tövében folyik az Anna-forrás, szépen kiépített, ápolt környezetben. A víznek gyógyító hatást tulajdonítanak – különösen gyomor és bél panaszokra – ezért sokan jönnek a forráshoz.

Szent Anna a gyermektelen asszonyok gyámolítója és a nagymamák védőszentje, a forrás és a kápolna közel 200 éve a dombóváriak egyik fontos zarándokhelye.

(Forrás: dombovar.hu dombovar-szolohegy.info)

Szent Anna-kápolna anno.

(Forrás: dombovar-szolohegy.info)

90.

Szent Anna-kápolna.

(Forrás: dombovar-szolohegy.info)

(Forrás: dombovar-szolohegy.info)

Mária Isten anyja - kórházkápolna

A kápolnát 2002-ben hazai, svájci és német adományokból építtette Sonner Ádám kanonok, sásdi plébános. Tervezte Francz Weisinger. A kápolna erkélyszerű toronyrészében 2 harang lakik. A kisharang óraütőként szolgált, de egy ideje nincs használatban, a nagyharang van rendszeres használatban. A harangokat Kormon Géza villamosította. Nagyharang: Súly 40 kg., átmérő 35 cm. Öntötte: Rudolf Perner 2003-ban Passauban. Kisharang: Súly 10 kg., átmérő 15 cm. Öntötte: Szlezák László ismeretlen évszámmal.

(Forrás: youtube.com)

(Forrás: fotoport.hu)

(Forrás: fotoport.hu)

Nagy Szent Gergely - kápolna

TEOL 2010. május 31.

Isten ad, s mi is adhatunk neki. A szeretet teljes viszonzás szép példája a gunarasi kápolna. Ezt emelte ki Mayer Mihály pécsi püspök, amikor megáldotta szombaton az új létesítményt.

A Dombóvárhoz tartozó üdülőterületen eddig nem volt templom. Most, Papp Zoltán cégvezető jóvoltából elkészült egy száz személy befogadására alkalmas kápolna. Hatvan ülőhely van, s nagyjából negyvenen férnek el állva. . . .

Az épület stabil, fémváz, hiszen a dombóvári cégvezető szerkezetépítő vállalkozást működtet. Megfogadta, hogy ha húsz éves lesz a Rutin Kft., áldoznak Istennek. Építenek hálából egy kápolnát. Ez az idő most elérkezett; fogadalmát teljesítette. A berendezéssel együtt 45 milliós beruházást teljes egészében Papp Zoltán akarta finanszírozni, ám menet közben rengeteg önzetlen segítőt talált. Volt, aki a szakipari munkák árából engedett, volt, aki díszkaput, volt, aki Mária-szobrot adományozott. A felajánlások összértéke meghaladta a hétmillió forintot. . . .

A kápolna védőszentje a tanító, író, gregoriánének-gyűjtő Nagy Szent Gergely pápa lett. Hozzá fohászkodnak a diákok, a tanárok, a zenészek és a betegek. Mert a pápát is gyötörte a betegség: köszvényes volt. . . .

Megáldotta a főpásztor a falakat , az oltárt, a tabernákulumot, a harangot és a kelyhet is. Így vált az épületből és a berendezési tárgyakból megszentelt hely, megszentelt szertartási kellék. . . .

Az új kápolna elsősorban arra szolgál, hogy nyaranta, amikor fürdővendégek ezrei érkeznek, legyen helyben tartható vasárnapi mise.

**A kápolna.
(Forrás: geocaching.hu)**

(Forrás: google.com)

Az összeállítás nagyobb részben az Arcanum Digitális Tudománytár (ADT) oldalain fellelhető anyagokból készült.

Hivatkozások az idézett cikkek mellett.

Külön köszönet Takács Istvánnénak és Müller Ádámnak a segítségükért.

Összeállította: Vati László Dombóvár, 2021. október 12.

Az összeállítás részben vagy egészben szabadon felhasználható az összeállítóra való hivatkozás után.